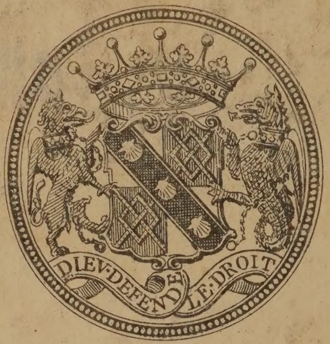
293. VARRO (M. T.). De lingua latina. *Roman character, 29-30 lines to the page; 86 unnumbered leaves (including the blanks 54 and 86, this last cut off) with signatures* a10, a-b10, [c *omitted*] d10, e8 f6, g-k8. 4to, ~~old calf gilt back.~~ Fine copy.

[Venice: Johannes de Colonia & Johannes Manthen de Gherretzem, 1474.]

*An extremely rare edition of Varro, ascribed by Copinger (after a wrong statement of the sale Catalogue of Count G. Manzoni, no. 3851) to a Roman press. However the type in the form and measure perfectly corresponds to that of the above printers. The copy of the Harvard Law Library is apparently the only other one known in this country. Copinger, III, no. 5953=Hain-Copinger, 15858 (Copinger III, p. 289), which gives by mistake 94 leaves quoting from Olschki Catalogue; Proctor, 4295A (in the Bodleian but not in the Brit. Mus.).

ORLANDI, P.A. ORIGINE (1722), p. 24

De Ricci, Engl. Collectors, p. 38

From the

Sunderland Library, Blenheim Palace.

Purchased, March, 1883,

By BERNARD QUARITCH, 15 *Piccadilly, London.*

C5:24

Vault
093
C714
1475

Pomponius Platinę ſalutem.

P. M. Terẽtius Varro togatoꝝ litteratiſſimꝰ inter ĩnumerabilia volumĩa ingenij ſui vir romanꝰ. & qui ſolus Aſinij polliõis iudicio viuẽs ſtatuã in bibliotheca palatina meruit xij. libros de lingua latina ſcripſit. In primis tribus de Ethĩologia. In ſecũdis tribꝰ vnde uocabula ſint impoſita in lingua latina: & de poetaꝝ cõſuetudĩe. A ſeptĩo ad decimũ de analogia. In poſtremis tribus de copia verboꝝ quoꝝ omniũ ętate nr̃a ſex corrupti in manibꝰ habent᷑. Eos monitu Lelij vallẽſis magnę et ſĩgularis doctrinę: legi ſũma cura ac diligentia. V bi librarij lr̃as mutauerũt correxi: in his quę inſcitia penitus corrupit non auſus ſum manũ ĩponẽ: ne forte magis deprauarẽ addidi tñ indicẽ ꝑ ordinẽ lr̃aꝝ: ut qui non nimis curioſi ſint facilius ĩueniant. Tu qui caſtigatiſſĩe oĩa inſpicis ſi laborẽ hunc laudaueris: habebunt mihi gratias qui legerint. Si minus calamo nõ parcas quoniã ego et ſcio nõ fallor in hac fece hominũ tanti te facio quãti. M. Tul. cui dedicauit hos libros ſeculo eruditiſſimo fecit Varro. Vale.

	carta
Actus. Ambitus. Agroꝝ genera	iij.
Ager hoſticꝰ. Ager. Actus. Area. Ara. Arua	iiij.
Anguli. Amnis. Amiternini. Antẽna. Albula.	
Aſia. Auentinus.	v.
Argei.	vi.
Anima.	vij.
Alites.	viiij.

Amphibia.Anas. x.
Auxilium.Ars. xi.
Armenta. Aries. Aruigus.Aruigies.Agnus
Aper. xij.
Aſparagi.Aſſum. xiij.
Augmentũ.Arma.Aqualis.Aquarium. xiiij.
Aqua.Armariũ.Arca. xv.
Aſbaſten.Amictui.Aratrum. xvi.
Arcera.Agger.Alba.Angiportus. xvij.
Armiluſtrum. xviij.
Aquę calide ad ianũ.Argiletbũ.Atrium. xviiij.
As.Aſſipondiũ.Arrabo. xx.
Arrabo.Attributum. xxi.
Annus.Annuli.Autũnus.Agonales. xxiij.
Agonia. xxiiij.
Armiluſtrũ.Angeronalia.Accalia.Acca taren
tina.Acce laurentię ſepulchrũ.Atridies. xxv.
Allienſis dies.Aprilis. xxvi.
Ago. Angiportus. Angulus. Actiones tres.
Ager cauſa.& Augurium.Amens. xxvij.
Affari.Alloquutũ eunt. xxviij.
Actores. Agit fabulam. Addico. Addictus.
Aſſerere manũ. xxviiij.
Allecti.Arma ſonant. xxx.
Augures.Ago.Abluo.Acquirere. xxxi.
Aſpicio. Audio. Auſculor.Aueo. Auſculto.
Accenſus. xxxij.
Amfractum. xxxv.
Areopagite.Agreſtis. xxxvi.

UPB

Ambages. Adagio. Abiegna bós. xxxvij.
Ancilla. Argeorũ ſimulachra. xxxviij
Adſcriptiui. Accenſi. xxxix.
Auſcaripeda. Ax. Axioſe res. Argutus ciuis. xl.
Andromache. Alexicatos. Aurora. Alcyon.
Alcedo. Accipe. xli.
Amo pro conſtituo. Adſiduus.i.frequẽs. Auer
runcaſſo. Auerrunco. xlij.

De B

Bellona viiij.
Bos. xij.
Brutorũ nomina. Braſſica. xiij.
Balteum. Barbatos. xiiij.
Biſſelium. xv.
Bura. xvi.
Buſta galica. xviiij.
Biceſſis. Bes. xx.
Bruma. xxiij.
Buccinator. xxxi.
Bibere. xxxij.
Bootes. xl.
Bacche. Baccha. Bacchus. xli.
Bouantes. xlij.

De C

Clamydeclupetabrachiũ. i.
Cęlum. Cęlum. Cauum. iij.
Campus. Collis. Culmi. iiij.
Capitolium. v.

a 2

Cęlius mons. Cęliolus. Carinę. Ceronienſes.
Ceronia. Ceſpes exq̄liarũ pars. Ceſpius mons. vi.
Cęlum. vij.
Ceres. viij.
Caſtor. Concordia. viiij.
Cibum. Ciſibum. Conſul. Cenſor. Curio. x.
Cohors. Centurię. Claſſici. Copie. Copioſus. xi.
Capra. Canis. Camelus. Camelopardalis. Ca
prea. Cerui. xij.
Cucumis. Circuli. Cruſtulum. Caſeus. xiij.
Cinctus. Cingulum. Conum. Cornua. Cerui. i.
furcę. Cibilia. Candelabrũ. xiiij.
Catinum. Caniſtrum. Cilibantum. Ciliceum.
Capulum. Cyathus. Cartibulum. Cartibum.
Cocubus. Calix. Calamiſtrum. Cineratus. xv.
Capicium. Circũlectum. Circũiectum. Circum
textum. Chlamys. Curuũ. Conum xvi.
Corbes. Cippi. Colonię. xvij.
Curcius lacus. Carcer. Corneta. Circus maxim⁹.
Carceres. Circus intumus. Circus flaminius.
Comiciũ. Curię. Curia hoſtilia. xviij.
Cliuus publicus. Cliuus proximus. Capitolium
vetus. Canum edium. Compluuiũ. Circũ cauũ
edium. Cella. Cubiculũ. Cenaculum. xviiij.
Culcitra. xx.
Corollariũ. Compendiũ. xxi
Crepuſculũ. Crepuſci. Creperus. xxij.
Concubiũ. Conticiniũ. Circites. Carmentalia. xxiij.

Caprotinę nonę.Conſualia. xxiiij.
Cōpitalia.Conceptiue ferie.Cōmiciales.Compi
talia. xxv.
Cogitare. Caſeus. Concio.Centio.Compitum.
Conſilium. Cōminiſci.Curare.Cura.Curioſus.
Curiones. xvij.
Confeſſi.Colloquiū. xxviij.
Conſero manū.Cōputatio. xxviiij.
College.Collecta.Crepare.Clamare.Cōſpōſus. xxx.
Canere.Canto.Cantatio.Cerno. xxxi.
Cereo.Conſpicio. xxxij.
Contēplare.Conſpicare. xxxv.
Calidon pro etholia.Cornuata vmbra.Cornūa
Caſmene.Carmene.Contra.Canite.Cante. xxxvi.
Caſcus.Caſinum oppidum.Canis.an Canes.in
recto.Camilla.Caſmillus. xxxvij.
Cata.Cornus.Cortina.Caua. xxxviij
Cerdo. Caſſabundus. Carere lanam iubes. Car
minari.Congerro. xxxix.
Ceraſtibula. Coclites. Crepuſculū. Crepereus.
Concubiū.Conticiniū. xl.
Comiter.Cicurare.Cicur.Ciccū.Clepſo.Clepeo.
Cano pro facio. Caperata frons. Caudacus.
Confiteo pro confuto. xlij.

De D

Diana. viij.
Dictator.Duellana. viiij.
Duplicari.Decurio. x.

Denum. xiiij.
Depeſta. Diſcerniculũ. xv.
Doliola. Domus. xviiij.
Dupondus. Deunx. Ans. Dextans. Dodrans.
Denarij. Decuma. Dos. xx.
Des. Damnum. Detrimentum. Diſpenſator.
Diſpendium. xxi.
Dies. xxij.
Dies februatus. xxiij.
Dies faſti. xxv.
Dies quando ſtercus delatum. xxvi.
Dico. Dictum. Dictioſus. Dictata. Dictator.
Dicitur immo. Dicis cauſa. Docco. Diſcere. Di
ſciplina. Documenta. Diſputatio. Diſputare.
Diſſero. Diſertus. xxviiij.
Diligens. Deſpondeo. xxx.
Deſpicio. xxxij.
Duellona. Diabathra. Diuidia xxxix.
Diballare. xlij.
Deliquiũ. xliij.

De E

Europa. v.
Exquilię. vi.
Edilis. x.
Exercitus. Epulentus. xi.
Edus. xij.
Elixum. xiij.
Epicliſis. xv.

Eſculetum. xviij.
Equimelium.Edis. xviiij.
Expenſum. xxi.
Erarium. xxij.
Equinoctiū.Eſtas.Euum.Euiternū.Equiria. xxiij.
Effata.Eloquiū.Eloquens. xxviij.
Edo.Eſculenta.Eſcedulia.Expecto. xxxij.
Elicius iuppiter. xxxiij.
Edituus.Extemplo. xxxv.
Egeum. xxxvi.
Eſt pro cōmedit xxxvij.
Epeus coquus & architectus. xxxviij
Epicrocus. xxxix.
Epitirum. xli.
Euax.Effutitum. xlij.

De F

Fundus.Fruges. iiij.
Fluuius. v.
Feronia.Ficedula. viiij.
Fiber.Flamen. x.
Falacer.Fratres aruales.Fratria.Feciales.Fedus.xi.
Fructus.Fruges.Frumentū.Far. xiij.
Faliſcus venter.Farcimina.Filum. xiiij.
Fons.Filepeſta xv.
Falces.Falces lumarię.Facule. xvi.
Fiſcina.Foſſa.Fundule.Forum.Forū bolitoriū.
Forum piſcariū.Forum cuppedinis. xvij.

Facutal. xviij.
Feretrum. xx.
Februatus dies. Februum. Feralia. Februarius vltimus menſis anni antiqui. Fordicidia. Forda bos. Fortis. Fortunę dies. Furinalia. xxiiij.
Fontanalia. Faſtidies. xxv.
Faſſis. Februarius. xxvi.
Fatur. Fatuus. Fatum. Facundꝰ. Fatidici. Faſti dies.
Fana. Fanatur. Fabule. Faſſi. Confeſſi. Famoſi.
Fama. Falli. Falſum. Fallacia. Faniger. Fabile.
Fatuus. xxviij.
Fremere. Gemere. Crepare. xxx.
Forma. vnde Informo. Facies. vnde Facio. xxxi.
Feruere aquam. xxxij.
Fretum. xxxvi.
Fauni. Fatui. xxxvij.
Fictores. Flamines. nominatĩ a diis. xxxviij
Ferentarij milites. xxxix.
Flexaminat. xli.
Feneratrix. Feniſeca. Frequenter. pro aſſidue.
Facile. Foſſa. xlij.
Frutimi. Fringuere. xliij.

De G

Germalia. ſiue Germalum. vij.
Galicia. Galericus. Graculi. viiij.
Granarium. Globuli. xiij.
Gladius. Galea. xiiij.

Guttus.Guttus. xv.
Gaumacumina. xx.
Gero. xxxi.
Gralator. xl.
Gannire.maledicere. xlij.

De H

Hoſtis. i.
Humatus.Humus. iij.
Hoſticus.Humor.Humidus. iiij.
Hercules. viij.
Honos. viiij.
Haſtati. xi.
Hircus. xij.
Herbarũ nomina.Horreum.Holus. xiij.
Hila.Haſta. xiiij.
Heſperus. xxij.
Hyems. xxiij.
Heliconides.Helleſpontus.

De I

Inceruiceruitũpecus i.
Iter. iij.
Iugerum. iiij.
Interamna. v.
Inſtellarius vicus. vi.
Iuppiter.Iuno. viij.
Iunolucina.Ignis.Iuturna.Iuturna aq̃ ſalutaris. viiij.
Imperator.Inops. xi.
Iuuencus.Iugulans. xij.

Inſcitia. xiij.
Induca.Iaculum. xiiij.
Imburo. xv.
Intuſium.Iugum.Iumentū.Irpices. xvi.
Impuluiū.Iberna.Ianualis porta. xviij.
Intertrimentū.Intrigo.Impendium. xxi.
Iubar. xxij.
Intermenſtris. xxiij.
Ianuarie kalende.Idus. xxv.
Intercisi dies.Iunius.Ianuarius. xxvi.
Iudico.Iudex.Indico. xxviiij.
Impendium.Iubilare. xxx.
Inlicium. xxxij.
Iugula. xxxix.
Intempeſta nocte.Iuba. xl.
Iurgium pro lite. Iurgare. xlij.
Illuſtre xliij.

De K

Kalende xxv.

De L

Locus. ij.
Linteum. iij.
Lacus. v.
Latiaris collis. vij.
Luna. viij.
Luna dux naſcentiū.Luſciola. viiij.
Lolligo x.

Luperci.Legati.Liticines. xi.
Libum.Lixule. xiij.
Lucanica.Longano.Lorica. xiiij.
Lucerna.Langula. xv.
Lana.Ligo.Lunaria.Falces.Lumecta xvi.
Lauiniũ.primũ oppidum latij. xvij.
Latomie.Laurentũ. xviij.
Lautole.Ligio.Lauernalis porta. xix.
Lectica. xx.
Lucij. xxij.
Luſtrum.Lupercalia.Liberalia. xxiij.
Laurentalia.Latine ferie. xxv.
Liber.Libido.Libidinoſus.Libitina. xxvij.
Letari.Loqui.Loquitur.Loquax. xxviij.
Loquela.Loqui concinne. xxix.
Legere. Legati. Leguli. Legumina.Leges.Legitima.Ligna Legio. xxx.
Luceo.Abluo. xxxi.
Loca. xxxv.
Libetrides. xxxvi.
Latrare. xxxvij.
Lucabos.Liba. xxxviij
Latrones.Lana oſca.Lienes.Limax. xxxix.
Lymphata.Lympbolenti. xli.
Lepide.& nitide pro facile. xlij.
Lingua.Gladij.Lile. xliij.

De M

Merces. vi

Mutialis collis. vij.

Mars.Motacilla.Merula.Milia. viiij.

Murena.Mulandrya.Magiſter equitũ. x.

Manipuli.Milites.Mendicus. xi.

Malum. xij.

Mola.Milium. xiij.

Murtatum.Magnetum.Macte.Meſa.Manubrium.Matiolio.Macula. xiiij.

Magida.Mundus.Muliebris. xv.

Mitra.Manicula. xvi.

Menia.Murus.Macellum.Macellote. xvij.

Macellum. xviij.

Mutionis porta. xix.

Mulcta.Merces.Mutuũ.Munus.Municeps.

Milites erarij. xxi.

Meridies.Mane.Manum. xxij.

Menſis. xxiij.

Megaleſia.Munuſcule.Iunie idus. xxiiij.

Meditrinalia xxv.

Martius.Maius. xxvi.

Memini.Metuo.Metuo.Memini.Mamuria. xxvij.

Monimenta.Merere Macri. xxviij.

Manuconſertũ. xxviiij.

Murmurari. xxx.

Mancipiũ.Manipulus.Manipularis.Manica.
Mantellus. xxxij.

Medium terrarũ ubi eſt. Miſtica. xxxvi.
Miracule. xxxix.
Mandier. Manducum. Meſius. pro Meſo.
Muſare. Mugit. xlij.

De N

Nemus. Noualis. a Nouando. iiij.
Naſcendi cauſa. Nocticula. viij.
Nympha. Neptunus. Nouemſides. Noctua. viiij.
Noctuculus. xij.
Neuia porta. xviiij.
Nox. xxij.
Nox intempeſta. xxiij.
Neptunalia. xxiiij.
Noua via. Nouemdialis. None. xxv.
Narrare. Narratio. Nefaſti. xxviij.
Nunciare. Nuncius. Neapolis. Nouiſſimum.
Nouitas. Noualis. Nouicius. Nũcupare. xxix.
Numen. xli.
Nexus. xliij.

De O

Oppius mons. vi.
Ops. vij.
Ops. viij.
Opulentus. xi.
Olea. Offula. xiij.
Ocrea. xiiij.
Orinator. Orinare. xv.

Oppidum Oppida quō condebant. xvij.
Opımia baſilica. xviij:
Opercula. xx.
O'peconſiua dies. xxiiij.
Opalia. xxv.
Orare.porare.Exorare.Oratio.Orator.Oſculū.
Omen.Ornamentū.Oſcines.O'culi potētia. xxxi.
O'dor.Olor.Oler.Odoratum. xxxij.
Olympus. xxxvi.
O'rator.Olli.Ollo.Olla. xxxviij
Orion. xxxix.
Obiurgat. Obſcenum. Obſcedium. Oſmen.
Omen. xlij.
Oberatus. xliij.

De P

Pertinacia.Peregrinus.Perduellis i.
Paruirudentū ſibılus.Principia rerū bina. .ij.
Peregrinus ager. Porca. Prędium. Prędes.
Puteus. iiij.
Potius. Potura. Puteoli. Puticoli. Puticole.
Palus. v.
Pagus. vi.
Palacium. vij.
Proſerpina. viij.
Piſces.Polux.Prętor.Pontifex. x.
Prętor. Pilam. Preſidium. Pauper. Pecunia.
Pecunioſus. xi.

Pręſtigiator. Pugil. Pecus. Pes. Pecudes. Peculiũ
Peculator. Porcus. xij.
Panthera. Puls. Panis. Paniſicium. Panarium.
Placenta. Pulmentariũ. Perna. xiij.
Purpura. Penicum. Pannus. Pannelliũ. Parma.
Pilum. Peluis. xiiij.
Patine. Patere. Pocula. Phlepeſta. xv.
Palla. Parilia. Parapechia. Pala. Pilum. Piſtri
num. Piſtria. Piſtrix. Phancile. xvi.
Plauſtrum. Pomerium. xvij.
Penarium. Pena. xviiij.
Puluinar. Precium. Pręda. Pręmiũ. xxi
Palilia. Populifigia. Portunalia. xxiiij.
Paganalia. Paganice ferię. xxv.
Pauor. xxvij.
Profanũ. Profanatũ. Pollutum. Profeſſi fama
pes. Proloquitur. xxviij.
Pronũciare. Predico. Putum. Putator. xxviiij.
Pręs xxxi.
Poculum. Potio. Potatio. xxxij.
Polus. Peruade. xxxv.
Puſus. Paluda. Paludamenta. xxxvij.
Pomona. Piſcium nomina. xxxviij
Perduelles. Pulmones. xxxix.
Proprętica. xl.
Paris alexander. xli.
Pappus. Pipulare. xlij.
Protina. Prębitum. Prebendę. xliij.

De Q

Quirinalis collis. vi.
Quirinus. viiij.
Queſtor. x.
Quirinalia. xxiij.
Quinquatrus. xxiiij.
Quintane. xxv.
Quiritare. Quirites. xxx.
Queſtio. xxxi.

De R

Reſtibilis ager. Rus. iiij.
Rana. x.
Rete. Reticulũ. Rhiciniũ. Rutrum. Regula.
Raſtelli. Raſtri. Ruturbatri. xvi.
Rauduſcula porta. Raudus. xviiji.
Reliquũ. Reſtipulari. xxi.
Rubigalia. xxiiij.
Reminiſci. Recondere xxvij.
Runcinare xxxiij.
Ratis. R. M. S. mutatio & contra. xxxvi.
Rorani milites. Renes. xxxix.
Reciproca. Rutilare. Rutilar. Ratum. xli.
Rudere. xlij.

De S

Sola. iij.
Saltus. Seges. Seminaria. Sementes. Sulcus. iiij.
Stagnum Stillicidia. Saturnius. v.
Subura. Succuſanus. vi.
Salutari scollis. Saturnus. vij.

Saturnus·Sanctus fidius. viij.
Salitia. viiij.
Sacerdotum nomina. x.
Salij.Subſidiū.Sutor. xi.
Succidia.Sueris. xiij.
Stamen.Subtegmen.Scutum. xiiij.
Sinum.Simplum.Sedes.Sella.Sedile. Sonum.
Siliquaſtrū.Subſellium.Speculum. xv.
Sicrica.Succula.ſiue Subuccula.Supparus.
Sarculum. Stiua. Sirpices. Sęcule. Sirpicule lu
marie.Sirpicule. xvi.
Sirpea. xvij.
Staſis.Senaculum. xviij.
Segeſtria.Stragulum.Stigum.Scabellū.Scam
num.Sextula.Semūcia.Sextans.Septunx.Seſter
cius.Sembella. xx.
Sacramentū.Stipes.Stipulari.Stipendiū. xxi.
Suprema vltima bora. xxij.
Silentiū.Solſtitium.Sęculum. xxiij.
Sexatrus Septimatrus.Suffibulum. xxiiij.
Saturnalia. Septimontiū dies. Sementine ferie.
Septimane. xxv.
Serta.Sermo. xxviiij.
Sortes.Sortilegi.Sors. Sublecti.Spondē.Spōte.
Spondit.Sponſor.Sponſus.Sponſalis. xxx.
Spes.Sperat.Succauit.Spectare.Spectio.Suſpi
cio.Specula.Speculator.Speculū. xxxi.
Sorbere. xxxij.

Strangulare. xxxiij.
Signa. Sydera. xxxv.
Supremū. Stipatores. Sinceraſtrum. Scenicule
Scractie. Scrupida. xxxix.
Scrutabile. Scrutillare. Scrictare. Scobina. Sep
tentrio. xl.
Scortari. Scortum. xli.
Sceuola. Siniſtra. Auſpica. Scena Sceuū. Scea.
Siniſtra. Sto pro fido. xlij.
Sarrire. Sere. xliij.

De T

Terra. Territorium. Termentarium. Tritura.
Termini. iij.
Tiberis. Tiberinus. Tiberis. Tarpeius. v.
Terreus murus. vi.
Turaculū. Tribus. Tres. Tribuū noīa. Terra. vij.
Tellus. Tiberinus. viiij.
Tribuni militū. Tribuni plebei. x.
Titij ſodales. Triarij. Turma. Tibicines xi.
Taurus. Tigris. xij.
Triticum. Teſtuaciū. Tergus. xiij.
Trama. Tunica. Toga. Tragula. Tube. Tubicie.
Tubi. Trua. Trulla. Tormenta. Trulleum. xiiij.
Triplia. xv.
Trapetes. xvi.
Tragula. Turres. xvij.
Teſtudo. Tuſcanicū. Tulina porta. xviiij.
Tore. Torus. Toruis. Treſſis. Triceſſis. Triēs. xx.

Triuncius. xx.
Tributū. Tribuni erarij. xxi.
Tempus. Tempeſtiua. xxij.
Terminalia. Tubuluſtrū. xxiij.
Tarentinus dies. xxv.
Tremo. xxvij.
Triūphare. xxx.
Tibicines. xxxi.
Templum. Templū ſanctum. Teſta.i.ſancta.
Tueri. Teſca. Triuia. Titanis. xxxv.
Theſpiades. Trabes.nūc Trabs. Tartarinus xxxvij.
Titulari. Titulus. Tymnus. xxxviij
Tempeſtas pro tēpore. Triportēta. Trames. xxxix.
Tempeſtas. Temo.in cęlo. Triōes. Tema. xl.
Tranſuerſus. xli.

De V

Viocūrrus. i.
Via. Vie. Vineta. Vitis. Vinea. Vinum.a ni. iij.
Vindemia. Vuidus. iiij.
Volturnus. v.
Velabrum. Vectura. Viminalis collis. vi.
Velle. Vellie vij.
Venus. Viere. Vita. viij.
Vulcan9. Velina. Venelia. Virtus. Volucres. viiij.
Vreon. x.
Vindemiator. Venator. Veſtigator. Vitulus.
Vernex. Vrſi. Vulpes. Virgultum. Vitis. xij.
Vuę. Vuidum. xiij.
Vmbo. Vallum. Vas. xiiij.

Vrnariũ. Vrna. Vera. Veſtis. xv.
Vomer. Vallum. Ventilabrũ. xvi.
Vehiculũ. Vrbis principiũ. Vrbs. Vici. xvij.
Velabrũ minus. Velabrũ maius. Vicus afric9
Vicus cipricus. Vicus ſceleratus. Vicus. xviiij.
Volupia dea. Vncia. xx.
Vſura. xxi.
Veſperugo. Veſper. xxij.
Ver. xxiij.
Vinalia. Vindemię. Veſtalia. Vinalia ruſtica.
Volcanalia a uolcano. Voltunalia xxiiij.
Volo. xxvij.
Vaticinari. xxviij.
Verbũ nouũ vitatur. xxix.
Vas. Vigilo. Videre, Violare. xxxi.
Veſtica. xxxv.
Vmbelicus terra℞ & homĩs. xxxvi.
Vates. xxxvij.
Veſperugo. Veſper. Veſperum. Viuices. Viuo
lares. xxxix.
Vxorculare. xl.
Verſum. xli.
Vlulare xlij.
Vagire. Vitulare. xliij.

.M.T.VARRONIS DE LINGVA LATIa

q Vemadmodũ uocabula eſſent ĩpoſi
ta rebus ĩ lĩgua latina ſex libris expo
nere inſtitui. De his tris ante hũc fe
ci quos Septimio miſi.in quibus eſt
de diſciplina quã uocãt ethimologicẽ
Quę cõtra eã dicerent᷑ uolumine pri
mo:quę pro ea ſecundo: quę de ea tertio. In his ad te
ſcribam a quibus rebus uocabula impoſita ſint in
lingua latina:& ea quę ſunt in cõſuetudine apud poe
tas:cui uniuſcuiuſq; uerbi naturę ſint duę : a qua re:
& in qua re uocabulũ ſit ĩpoſitũ. Itaq; a qua re ſit per
tinacia cũ ſequitur oſtenditur eſſe a ꝑtendo.in qua re
ſit ĩpoſitũ dr̃ cũ demõſtratur:ĩ q̊ nõ debet ꝑtẽdi & per
tendit ꝑtinaciã eſſe.Quod ĩ quo oporteat manere ſi in
eo periſtet ꝑtĩacia ſit priorẽ illã partẽ ubi cur & unde
ſint illa uerba ſcrutantur.gręci uocant ethimologian.
Illã alterã de quibus duabus rebus in his libris ꝓmi
ſcue dicã:ſed ex illis de poſteriore. Quę ideo ſunt ob
ſcura ꝙ neq; omnis ĩpoſitio uerboꝶ extat: ꝙ uetuſtas
quaſdã deleuit: nec quę extat ſine mēdo.oĩs ĩpoſita :
nec quę recte eſt ĩpoſita cuncta manẽt. Multa enĩ uer
ba litteris cõmutatis ſunt ĩterpellata:neq; oĩs origo ẽ
noſtrę linguę Euernaculis uerbis. Et multa uerba ali
ud nunc oſtẽdunt:aliud ante ſignificabãt ut hoſtis. Nã
tũ eo uerbo dicebãt peregrinũ:qui ſuis legibus uteret᷑
nunc dicũt eũ quẽ tum dicebant perduellũ.In quo ge
nere uerborũ tua cauſa erit illuſtrius ũde uideri poſſit

origo. Inde repetam. Ita fieri oportere apparet quod recto caſu quem dicimus impos: obſcurius eſt eſſe a potētia: quam cum dicimus impotētem: & eo obſcurius ſit ſi dicas poſtquam impos: uidetur enim pos ſignificare potius poteſtatem quā potentem. Vetuſtaſ pauca nō deprauat multa tollit. Quem puerum uidiſti formoſum hunc uides deformem in ſenecta. Tertium ſeculum non uidet eūm hominem quem uidit primum. quare illa quę iā maioribus noſtris ademit obliuio: fugiat ſecura ſodalitas Mutii & Bruti & retſ here nequit: non ſi non potuero indagare eo ero tardior: ſed uelocior. ideo ſi quiuero: non mediocres enim tenebrę in ſylua: ubi hęc captanda: neq; eo quo peruenire uolumus ſemitę tritę: neq; non in tramitibus quędam obiecta quę euntem retinere poſſent. Quorum uerborum nouorum & ueterum diſcordia in conſuetudine omni quot modis litterarum commutatio ſit facta qui animaduerterit ſcrutari facilius origines patietur uerborum. Reperiet enim eſſe commutata ut in ſuperioribus libris oſtēdi maxime propter bis quaternas cauſas. Litterarū enim fit ademptiōe aut additione. & propter earum adtractionem: aut commutatione. Item ſyllabarū productionem. quę quoniam in ſuperiorib9 libris qui cuiuſmodi eſſent exemplis ſatis demonſtraui: hic commonendum eſſe modo non putaui. Nunc ſingulorum uerborum origines expediā: quorum quatuor explicandi gradus. Primus in quo etiam populus uenit. quis enī uidet: unde aurifodine etiam Viocurrus ſecūdus a quo grāmatica deſcendit

antiqua quę oſtendit quemadmodum quodq; poeta finxerit uerbum quod confixerit quod declinarit: hic paruirudētum ſibilus·hic Inceruiceruitum pecus. hic clamydeclupetrabracchium·Tertius gradus quo phī loſophia aſcendens peruenit:atquę ea que in conſue tudine communi eſſent aperire cepit: ut a quo dictū eſſet oppidum uicus uia· Quartus ubi eſt additus & initia regis quo ſi non perueniam ſcientiam ad opinī onem aucupabor:quod etiam nonnunquam in ſalute noſtra fecit cum egrotamus medicus.Quod ſi ſūmū gradum non attigero:tamen ſecundum pręteribo· Quod non ſolum ad Ariſtophanis lucernam:ſed eti am ad Cleantis lucubraui·nolui pręterire eos qui poe tarum modo uerba ut ſignificant expediunt·Nō enī uidebam conſentaneum me in eo uerbo quod fixiſſet Ennius cauſam negligere:quod ante rex Latinus fin xiſſet:cū poeticis multis uerbis magis delecter quam utar.Antiquis magis utar quam delecter·An non po tius mea uerba illa quę hęreditate a Romulo rege ue nerunt:quanquam a poeta Liuio relicta· Igitur quo niam in hęc ſunt tripartita uerba: quę ſunt aut a na tura:aut aliena:aut ob obliuia:de noſtris dicam cur ſit de alienis unde ſint de obliuiis relinquam. Quorum partē quo ita inuenerim ut opiner ſcribam. In hoc li bro dicam de uocabulis locorum & quę in his ſunt· In ſecundo de temporum & quę in his fiunt·In tertio de utraq; re a poetis comprehenſa· Pythagoras ſami us ait omniū rerū initia eſſe bina:ut finitū & infinitū bonum & malū:uitam & mortē:noctē & diē.Quare

item duꝯſtatus & motus: quod ſtat aut agitur corpꝰ ubi agitatur locus. Dum agitatur tempus quod eſt í agitatu actio. Quadripartio magis ſic apparebit. corpus eſt ut curſor. locus ſtadium quo currit. Tempus hora qua currit. Actio curſio. Quare fit ut omnia fere ſint quadriparta & ea ęterna: quod neq; unquã tempus quin fuerint motus: eius animi interuallum tempus: neq; motus metus: ubi non locus & corpus: quod alterum eſt quod moueret. Alterum ubi neq; ubi his agitatus: non actio ibi. Igitur initiorum quadrigę Locus & corpus tempus & actio. Quare quod quatuor genera. prima rerum totidem uerborum: horumení de quis locis: & his rebus quę in his uidentur in hoc libro ſummatim ponam. Sępe enim ad limitẽ arboris radices ſub uicini prodierunt ſegetem. Quare nõ cum de locis dicam ſi ab agro ad agroſum hominem & agricolam peruenero aberraro. Multa ſocietas uerborum: nec uinalia ſine uino expediri nec Curia calabra ſine calatione poteſt aperiri. incipiam de locis ſub ipſius loci origine.

l Ocus eſt ubi quid locatum eſſe poteſt: ut nũc dicunt cellocatum ueteres id dicere ſolitos apparet: apud Plautum filiam habeo grãdem caſſa dote atq; inlocabili: neq; eã queo locare cuiq̃ apd' Ennium etiã terra trita ubi liberi Fanum í cuius muro locaui. Vbi quiq̃ conſiſtit. Locus ab eo dicit locare quoaduſq; id emit: quod in aliquo conſiſtit. precium: inde locarium quod datur in ſtabulo & taberna: ubi conſiſtant loca. nam ſecundum antiquam diuiſionem

Principia duo terra & cęlum. Deinde parteulatī utri
uſq; multa. Cęli dicuntur loca ſupera & ea deorum.
Terrę loca infera & ea hominum: ut aſia. Sic cęlum
dicitur modis duobus terra. Nã & aſia quę non euro
pa: in qua etiã ſyria & aſia dicitur prioris pars aſię: in
qua eſt Ionia ac prouincia noſtra cicilia. Sic cęlum &
pars eius ſummum: ubi ſtellę & id quod pacuuius cũ
demonſtrat dicit. Hoc uide circum ſupraque quod cõ
plexu continet terram cui ſubiungit id quod noſtri
cęlum memorant. A qua bipartita diuiſione Lucreti
us ſuorum unius & uiginti librorum initium fecit h̊
Aetheris & terrę genitabile querere tempus. Cęlum
dictum ſcribit Elius quod eſt celatum: aut a contrario
nomine celatum quod apertum eſt non male: quod
poſterior multo potius a cęlo q̃ cęlum a celando. Sed
non minus illud alterum de celando potuit dici: q̃
interdiu celatur q̃ quod noctu nõ celatur omnino. Eo
magis puto a chao cauum: & hinc cęlum: quoniã ut
dixi hoc circum ſupraq; quod complexu continet ter
rã cauum cęlum. Itaq; dicit Andromacha noctiq; ca
ua celiſigni tenentibus conficis bigis & Agamemno
in altiſono cęli clipeo. Cauum enim clipeum: & Enni
us Iter ad nationem cęli ingentes fornices. Quare ut à
cauo cauea & cauile & conuallis cauata uallis: & caua
re cauitione: ut cauum ſit ortum ũde omnia apud He
ſiodum a chao cauo cęlum e terra dicta ab eo ut Eli9
ſcribit quod teritur. Itaq; terra in augurũ libris ſcri
pta cũ. r. uno. Ab eo colonis locus communis quippe
oppidum reliquitur. Territorium quod maxie terit̃

hinc Linteũ quod teritur corpore hinc in menſe Termentarium Tritura quod cum frumentum teritur & Triuolum quod teritur hic fines agrorũ Termini quod hę partes propter limitare iter maxime terũtur Itaq; hoc cum his ĩ latio aliquod locis dicitur: ut apd' Accium non terminus ſed termen hoc gręci

Euander enim qui uenit in palacium e gręcia arcas. Via quidem iter quod ea uehendo teritur. Actus iter in agris. Iter quod ab agendo teritur Etiam ambitus eſt quod circumeundo teritur. Nam ambitus circuitus ab eo quod duodecim tabularũ interpretes ãbitũ parietis circuitũ eſſe deſcribũt. Igitur terra tera ab eo poetę appellarunt ſumma terrę quę ſola teri poſſunt. Sola terre Terra ut putant eadem & humus. Ideo Ennius in terra cadẽtis dicere cubitis piſibant humum & quod terra ſit humus: ideo humatus mortuus & terra ſit obrutus. Ab eo quod roman9 combuſtus eſt in ſepulchrum eius abiecta gleba nõ eſt: aut ſi os exceptum eſt mortui ad familiam expurgandã donec in purgando homo eſt opertus ut pontifices dicunt: quod inhumatus ſit familia funeſta manet & dicitur humilior quę ad humum ut ſabini & lucani: aut declinato ab hominibus ut apulia & latiũ utrũq;: ut etruria & tuſcia: qua regnum fuit latini uniuerſus ager dictus latiũ particulatim oppidis cognominatus ut a pręneſte pręneſtinus ab aricia arecinus: ut noſtri augures publice dixerunt. Agrorum ſũt genera quinque. Romanus Gabinus Peregrin9 Hoſticus Incertus. Romanus dictus unde roma ab roma.

Gabinus ab oppido gabiis. Peregrinus ager pacatus q ex ara romanus & gabinus: quod uno modo in his ſeruantur auſpicia. Dictus peregrinus a pergendo id eſt progrediendo eo quod enim ex agro romano primum progrediebantur quo circa gabinus quo ſiue peregrinus: ſed quos auſpicia habent ſingularia ab reliquo diſcretus. Hoſticus dictus ab hoſtibus. Incertus is ager qui de his quatuor qui ſit ignoratur. Ager dictus eſt in quam terram quid agebant fructus cauſa id gręci dicunt ut ager quod agi poterat. ſic q̃ agi actus eius finis minimus conſtitutus in latitudinem pedes quatuor: fortaſſe an ab eo quattuor quod ea quadripes agitur. in longitudinem pedes. c. & . xx. In quadratum actus & latum & longum eſſet. c. xx. Multa antiqui duodenario numero finierunt. ut. xii. decuriis actum iugerum dictum uinctum duob9 actibus quadratis. Centuria prima centum iugerib9 dicta: poſt duplicata retinuit nomen: ut tribus actibus multiplicate idem tenent nomen: ut quo agebant act9 ſic qua uehebant. Vię dictę quod fructus cõuehebãt. uille qua ibant: ab itu iter appellarunt qua auguſte ſemita ut ſemitus dictum. Ager cultus ab eo quod ibi cum terra ſemina caleſcebant ab eo quod inconſitus' iucultus quod primum ex agro plano fructus capiebant: campus dictus poſtea quam proxima ſuperiora loca colere ceperunt a colendo colles appellarunt: quos agros non colebant propter ſiluas aut id genus ubi pecus poſſit paſci & poſſidebant ab uſu ſuo Saltus nominarunt: hęc etiam gręci noſtri

nemora. Ager quod uidebatur pecudum ac pecuniȩ eſſe fundamentum. Fundus dictus aut quod fundat quot annis multa. Vineta ac uineȩ a uite multa: uitis a uino id a ui hinc uindemia quod eſt uini demia aut uitis demia. Seges a ſatu.i.ſemine. Semen quod non plane id qđ inde: hic ſeiaria ſemẽtes. Item alia q̄ ſegetes ferunt. Fruges a fruendo: fructus ab ſpe ſpicȩ ubi & culmi uel quod in ſummo campi naſcuntur & ſũmum culmen. Vbi frumẽta ſecta terantur & areſcãt. Area propter horum ſimilitudinẽ loca in urbe pura areȩ: a quo poteſt etiam ara deum eſſe: quod pura: niſi potius ab ardore ad quem ut ſit fit ara: a quo ipſa area non abeſt: quod qui arefacit ardor eſt ſolis. Ager reſtibilis qui reſtituitur ac reſeritur quot annis: contra qui intermittitur a nouãdo Noualis ager. Aruum & & arationes ab arando ab eo ꝙ aratri uomer ſuſtulit ſulcus. Quo ea terra iacta ideſt proiecta porca. Prata dicta ab eo quod ſine opere parata. Quod ĩ agris quot annis rurſum facienda eadem ut rurſus capias fruct9 appellata. Rura diuidit ĩ eos cum ſcribit Sulpiti9 Plebei rura largitur ad aream. Prȩda dicta itẽ ut Prȩdes a prȩſtando: quod ea pignore data publice mancupes fidem prȩſtent. Vbi nunc eſt roma ſeptem montium demiſſior infimus humillimus quod in mundo infima humus humor hinc. Itaq; ideo Lucilius terra abiit in nymbos imbreſq;. Pacuuius terra exhalat aurã atq; auroram humidam humectam: hinc ager uligioſus humidiſſimus: hic Vdus uuidus hinc ſudor q̃uis deorſum in terra umbra. Vnde ſũmipote puteus niſi

potius quod ęoles dicebat:ut Sic potura a potu.non ut nunc a puteis oppidum puteoli ꝙ ſint circa eum locum aquę frigidę & calidę multę niſi a putore potius ꝙ putidus ſit odorib9 ſępe ex ſul phure & alumine:extra oppida a puteis. Puticuli qd' ibi in puteis obruebantur homíes:niſi potius ut Eli9 ſcribit puticule ꝙ puteſcebant ibi cadauera proiecta: qui locus publicus ultra exquilias. Itaq; eum Affra nius puticulos in togata appellat:quod inde ſuſpiciũt perpetuo lumen. Lacus lacuna magna ubi aqua cõti neri poteſt. Palus paululum aquę in altitudinẽ & pa lam latius diffuſe. Stagnum a gręco quod nomen ha bet primam hinc ad uillas rutundas ſtagna: quod ru tundum facillima continet. Anguli maxime laborãt Fluuius quod fluat. Item flumen a quo lege prędioꝝ urbanorum ſcribitur. Stillicida fluuia quę ut ita fluãt cadantq;: Inter hęc hoc intereſt quod ſtillicidium eo quod ſtillatim cadat:flumẽ quod fluit continuo. Am nis id flumen quod circuit aliquid. Nam ab ambitu amnis ab hoc qui circum alterunũ habitant. Amiter nini appellati ab eo qui populũ candidatus circumit ambit & faciat indagabili ex ambitu cauſam dicit. Ita q; tiberis amnis quod ambit martium campum & urbẽ:Oppidũ interamne dictũ quod interamnes eſt conſtitutũ. Item antemne quod ante amnem qui ĩflu it in tiberim:quod in bello male acceptum conſenuit Tiberis quod caput extra latium ſi inde nomẽ quoq; efflu it in linguã noſtram nihil latinum:ut quod orit' ex lamnio. Volturnus nihil ad latinam linguam: ad

qđ ꝓximũ oppidũ ab eo ſecũdũ mare Volturnũ: ad nos iã latinũ uocabulũ:ur tiberin9:non & colonia eni nr̃a uolturn9 & de9 tiberius. Sʒ de tiberis noīe ãceps ẽ hiſtoria. Nã & ſuũ etruria & latiũ ſuũ eẽ credit ꝙ fuerũt:q a tiberi uicio Regulo uehientũ dixerit appellatũ prio tebri. Sũt q tiberi priſcũ nomẽ latinũ albulã uocitatũ lr̃is tradiderũt. poſteri9 ꝓpter Tiberinũ regẽ latinoꝝ mutatũ ꝙ ibi īterierit. Nã hoc ei9 ut tradũt ſe pulchrũ. Vt oīs natura ī cęlũ & in terrã diuiſa ẽ ſic cęli regiōib9. Terra ī aſiã & europã. Aſia eni iacʒ ad meridiẽ & eurũ. Europa ad ſeptẽtriones & aquilonẽ. Aſia dicta a nympha a qua & Iapeto trahit̃ Prometheus. Europa ab Europa Agenoris filia: quam ex phenice Malli9 ſcribit taurũ exportaſſe: quoꝝ egregiã imaginẽ ex ęre Pythagoras tarẽti fecit. Europę loca multę ī colũt natōes ea fere noīata: aut trãſlatio īnomine: aut ab hoibus. Sũt & noīa ab tot mõtibus q̊s poſtea urbs muris cõprehẽdit. Equis capitolinũ dictũ ꝙ hic cum fũdamẽta foderẽt̃ edit Iouis caput humanũ dicit̃ inuentũ. hic mõs ante tarpeius dict9 a uirgīe ueſtali tarpeia: quę ibi a ſabīs necata armis & ſepulta eius noīs monumẽtũ relictũ: qđ etiã nũc eius rupes tarpeiũ appellatur ſaxũ. hũc antea mõtẽ ſaturnũ appellatũ prodiderũt & ab eo late ſaturnã terrã: ut etiã Enni9 appellat ãtiquũ oppidũ in hac fuiſſe ſaturnia ſcribit̃ ei9 ueſtigia etiã nunc manẽt tria. Quod Saturni fanũ ī faucibus qđ ſaturnia porta quã Iunius ſcribit ibi quam nũc uocant pandanã. Quot poſt ędẽ Saturni in ędificioꝝ legibus pietes poſtici muri ſũt ſcripti. Auẽtinũ

aliquot de cauſis dicunt. Neuius ab auibus quod eo
ſe ab tiberi ferrent aues. Alii a rege auentino albano:
quod ibi ſit ſepultus. Alii auentinum ab auētu homi
num quod commune latinorum ibi diane templum
ſit conſtitutum. Ego maxime puto ab aduectu. Nam
olim paludibus mons erat ab reliquis diſcluſus. Itaq;
eo ex urbe qui aduehebantur ratibus quadrantem ſol
uebant. Cuius ueſtigia quod ea qua tum dicit᷑ uelabꝝ
& unde aſcendebant ad Rumā uoua uia locus ſacellū
Labrum uelabrū. Velabrum a uehendo: uelaturā fa
cere etiam nun dicūtur qui id mercede faciūt. Merces
dicitur a merendo & ęre: hinc uecture quas ſoluebāt
hi qui ratibus tranſibant: quadrans ab eo eo Lucilius
ſcripſit quadrātis ratici. Reliqua urbis loca olī diſcre
ta cū argeoꝝ ſacraria ī ſeptē & .xx. ptes urbis ſit diſpo
ſita. Argeos dcōs putāt a pricipib⁹ q cū hercule argi
uo uenere romā & ī ſaturnia ſbſederūt. e qs pria ē ſcri
pta regio ſburbana: ſecūda exqlia: tertia colliua: qrta
palatia. In ſburbane regiōis pte priceps ē Cęli⁹ mōs
a celio uibēno tuſco duce nobili: q cū ſua manu dr̄ Ro
mulo ueniſſe auxilio cōtra latinū regem. hic poſt celii
obitū ꝙ nimis munita loca tenerēt neq; ſine ſuſpitiōe
eſſēt deducti dicūtur in planū ab eis dictus uic⁹ tuſc⁹
& iō ibi uortunnū ſtare quod is deus etrurię princeps
de cilianis ꝙ ſuſpitōe liberi eſſēt traductos uolunt ī eū
locum qui uocatur celiolus cum celio cōiunctum Ca
rine ſed inter eas quem locum ceronienſes appellatū
apparet qd᷑ primę religionis quartū ſacrariū ſcriptū
ſic ē ceroliēſis quatriceps circa mineruiū qua in celio

mõte itˀ ĩ tabernola ẽ.Ceroliẽſis a carinaꝝ iũctu dictꝰ Carine poſtea a cerionia ꝙ hic oritˀ caput ſacrę uię ab ſtrenie ſacello quę ptinet ĩ arce q̃ ſacra quot quot mẽ ſibꝰ ferũtˀ ĩ arcẽ & p quã augures ex arce ꝓfecti ſolẽt ĩaugurare:huiꝰ ſacre uie ps hęc ſola uulgo nota:quę ẽ a foro eunti primoro cliuio. Eidẽ regiõi attributa Subura ꝙ ſub muro terreo carmarum in eo ẽ argeorũ ſacellũ ſextũ:ſubura Iuniꝰ ſcribit ab eo ꝙ fuerit ſb antiq̃ urbe:cui teſtĩonio põt eẽ ꝙ ſubẽ & loco q terreus murꝰ uocatˀ.ſi ego a pago potiꝰ ſuccuſano dictã puto ſuccuſſã.nũc ſcribitˀ tertia lr̃a.c.nõ.b.pagꝰ ſuccuſanꝰ ꝙ ſuccurrit carís ſecũde regiõis.Exqline alii has ſcrip ſerũt ab excubiis regis dcãs:alii ab eo ꝙ exculte a rege Tullo eẽnt:huic origini magis cõcinũt luci uicini ꝙ ibi lucꝰ faeutalꝰ & lariũ.Querquetulanũ ſacellũ & lucus martis & Iunonis lucíe:quoꝝ ãguſti fines nõ miꝝ iã diu ení late auaricia nũc ẽ exqlie duo mõtes hĩti ꝙ ps ceſpes mõs ſuo ãtiq̃ noíe etiã nũc ĩ ſacris appellatˀ In ſacris argeoꝝ ſcriptũ ẽ ſic.Oppiꝰ mõs ṕriceps exqlinũ lucũ facultalẽ ſiniſtra quę ſub meꝝ ẽ.Oppiꝰ mõs Terticepſos lutũ exqlinũ deſcior uia ĩtubernola eſt. Oppiꝰ mõs q̃driicepſos lucũ exquilinũ uiã dexteriorẽ ĩ figulís ẽ.Septiꝰ mõs quíticepſos lucũ poetiliũ.Exqlinꝰ ẽ celpiꝰ mõs ſepticepſ apdˀ ędẽ Iunonis lucíe ubi editumꝰ hr̃e ſolꝫ.Tertię regiõis colles qnq; ab deorũ fanis apellati.Equis nobiles duo colles Viminalis a Ioue uimino:quod ibi arę ſunt:quod ibi uiminia nata fuerunt Collis quirinalis quirini fanum eſt:qui a quiritibꝰ q cũ Tacio curribus uenerũt romam quod ibi

bũerũt caſtra: quod uocabulũ coniũctarum regionũ nomina oblitterauit: dictos enim colles plures appa ret ex argeorum ſacrificiis in quibus ſic ſcriptum eſt. Collis quirinalis terticepſos ędẽ q̃rino. Collis ſaluta ris quarticeps aduerſũ ẽ pilonoris ędẽ ſalutis. Collis mutialis quĩticeps apud ędẽ dei fidii in delubro ubi editumus habere ſolet. Collis latiaris ſexticeps in uico in ſtellario ſummo apud turraculum eo ędificium ſo lũ ẽ: boꝝ deoꝝ arę a quibus cognoĩa hñt in eius regi onibus partibus ſunt. Quartę regionis pallatiũ ꝙ pa lantes cũ Euãdro uenerũt: q̃ etiã palatini & aborigĩeſ ex agro rheatino qui appellat̃ pallatiũ ibi cõſederunt Sed hoc alii a Palatia uxore latini putarũt. Eũdẽ hũc locũ a pecore dictũ putãt quidã. Itaqꝫ Neuius ballãtiũ appellat. huic Germaliã & Vellias cõiũxerũt ꝙ in hac regiõe ſacri portus ẽ & in ea ſic ſcriptũ Germalẽſe q̃ti ceps apd' ędẽ romuli & uellięſes ſepticeps ĩ uellia apd' ędẽ deũ penatiũ Germalũ' a germania Romulo & Remo. Quod ad ficũ Ruminalẽ: & hi ibi ĩuẽti: quo aqua iberna tiberis eos detulerat ĩ alueolo expoſitos. Vellię uñ cẽnt plures accepi cãs ĩquis ꝙ ibi paſtores palatini ex quib9 añ tõſurã ĩuẽtã uellẽ lanã ſit ſoliti ex quo uellera dicũt̃. Ager roman9 primũ diuiſus ĩ pteſ tris: a quo tribus appellata Taciẽſiũ Rãniũ Luceꝝ no mĩate ut ait Enni9 Taciẽſes a Tacio. Rãnẽſes a Ro mulo. Luceres ut ait Iunius a Lucumone. Sed omnia hęc uocabula tuſca ut Volumius qui tragoedias tuſ cas ſcripſit dicebat: ab hoc quoque quatuor partes ur bis tribus dictę ab locis Suburbana Palatia Exquilia

Collina. quíta quod ſub roma romilia. Sic reliq̃ue tri
bus ab his: ut in tribuum libris ſcripſi. Quod ad loca
queq; iis adiuncta fuerunt diximus: nunc de his quę
in locis eſſe ſolent. Immortalia & mortalia expediam
Ita ut prius quod ad deos pertinet dicere prícipes dei
Cęlum & terra hi dei idem qui ęgypti Serapis & Iſis
& ſi Arpocrates digito ſignificat ut idem principes
in latio Saturnus & Op's. Terra enim & cęlum ut Sa
mothracũ initia docent ſunt dei magni & hi quos di
xi. multis nominibus. Nam neq; quas Samothracia
ãte portas ſtatuit duas uirilis ſpecies Aeneas. Dei ma
gni neq; ut uulgus putat hi ſamothraces dii qui Ca
ſtor & pollux. Sed hi mas & foemina & hi quos au
gurum libri ſcriptos habent. ſic diui potes ſunt ꝓ illo
qui ſamothraces. hęc duo cęlum & terra quod anima
& corpus humidum & frigidum. Oua pari re ſol; ge
nus pennis condecoratum non animas: ut ait Ennius
& poſt inde uenit diuinitus pullis íſinuans ſe Ipſa ani
ma ſiue ut zenon Citus animalium ſemen ignis qui
aía ac mẽs q calor e cęlo ꝙ hic ínumerabiles ac ímor
tales ignes. Itaq; Epicarm9 de mẽte hũana dicit. Iſtic
eſt de ſole ſumptus ignis Idem ſolem isq; totus men
tis eſt: ut humores frigide ſunt humi: ut ſupra oſtẽdi
qb9 iũcti cęlũ & terra oía ex ſe genuerũt: ꝙ p hos na
tura frigori ímiſcet calorẽ atq; hũoꝝ aritudinẽ. Recte
igit̃ Pacuui9 qđ ait: aía; ęther adiũgat & Enni9 eſſe
corpus terrã quę deperit. Ipſã cape neq; diſpẽdi faceret
hilũ aię & corporis diſceſſus ꝙ nati ſi ſępius íde exi
tiũ: ut cum iu unũ ineunt initia inde omne corp9: ubi

nimius ardor aut humor aut interit ꝗ ſi manet ſterile cui teſtis eſtas & hyems: quod ĩ altero aer ardet & ſpica aret & in altero natura ad naſcendum cum imbre & frigore luctare nõ uult & totius uere expectat. Igitur cauſa naſcendi duplex ignis & aqua. Ideo ea in nuptiis in limine adhibent quod coniungit hic & mas ignis quod ibi ſemen aqua femina: quod fetus ab eiuſ humore & eius iunctione ſumit uenus hinc comitus huic uictrix uenus uides ne hęc nõ quod uincere uelit uenus ſed quod uincire ipſa. Victoria ab eo quod ſuperati uincuntur. utriq; teſtis poeſis quod & uictoria & uenus dicitur celigena. Tellus enim quod prima uicta celo uictoria ex eo & ideo hęc cum corona & palma quod corona uinculum capitis & ipſa a uinctura dicitur. Viere eſt uincire a quo eſt in Sota Ennii. Ibãt mala uiere ueneriam corolam palmam quod ex utraq; parte natura uincta habet paria folia. poetę de cęlo quod ſemen igneum cecidiſſe dicunt in mare ac natã e ſpumis uenerẽ coniunctione ignis & humoris quã haberent uim ſignificantes ueneris a qua ui natis dicta uita & illud a Lucilio. Vis eſt uita uides nos facẽ omnia cogit. Quare quod cęlum principium ab ſatu ẽ dict9 Saturnus & ꝙ ignis ſaturnalib9 Cereri ſupiorib9 mittũt. Terra ops ꝙ hic omne opus & hic opuſ ad uiuẽdũ: & iõ dr̃ ops mater ꝙ terra mater. hęc enim terris gẽtis oĩs pepit & reſumit denuo quę dat cibaria: ut ait Enni9 quę qd᷑ gerit fruges Ceres ãtiqs enĩ ꝙ nũc & idẽ hi dei cęlũ & terra Iupiter & Iuno ꝙ ut ait Enni9 iſtic eſt is Iupiter quẽ dico quẽ gręci uocãt

aerem:qui uẽtus eſt & nubes Imber poſtea atq; ex im
bre frigus uentus poſt fit aer denuo hęc propter Iu
piter ſũt iſta quę dico tibi quia mortalis atq; arbores
berbasq; omnis iuuat quod bic omnes & ſub hoc eũ
dem appellans dicit. Diuumq; hominumq; pater rex
Pater quod patefaciat ſemen. nam tum eſt conceptũ
& inde cũ exit quod oritur: hoc idẽ magis oſtendit an
tiquum Iouis nomen. Nam olim diouis & dieſpiter
dictus ideſt dies pater: a quo dei dicti: qui inde & dieſ
& diuus: unde ſub dio diuo dius fidius. Itaq; inde eius
perforatum tactum ut uideatur diuum ideſt cęlũ qui
dam negant ſub tecto per hunc deierare oportere. Eli
us dius fidius dicebat diouis filius ut gręci dioſcoron
caſtorem. & putabant hunc eſſe ſanctũ: ab ſabina lin
gua & Herculem a gręca. Ideſt hic dieſpiter dicitur in
fimus: qui eſt coniunctus terrę ubi omnia oriũtur ui
aboriũtur: quorũ quod finis ortus. Ortus dictus. qđ
Iouis Iuno coniunx & is cęlum hęc terra: quę eadem
tellus. & ea dicta quod una cũ Ioue iuuat Iuno: & regi
na quod huius a terreſtria. Sol uel quod ita ſabini uel
ſolũ ita lucet ut ex eo deo dies ſit. Luna uel ſola lucet
noctu. Itaq; ea dicta nocticula in pallatio. nam ibi no
ctu luce templũ. Hanc ut ſolem Apollinem quidã
Dianam uocat Apollinis uocabalũ gręcũ alterũ: alte
rũ latinũ. & hinc quod luna in altitudinẽ & latitudĩe
ſimꝰ dina appellata. Hic Epicarmꝰ Ennei ꝓſerpinam
quoq; appellat ꝙ ſolet eſſe ſb terris ꝓſerpĩa deã ꝙ hęc
ut ſerpẽs mõ ĩ dexterã mõ ĩ ſiniſterã ptẽ late mouetur
Serpere & proſerpere idem dicebant: ut Plautus qui

ſcribit quaſi ꝓſerpēs beſtia quę ideo uidet᷑ a latinis Iu no lucina dicta: uel quod e terra ut phyſici dicūt & lu cet: uel quod ab luce eius qua quis cōceptus ē uſq; ad eā qua partus quis in lucē una uiuat: donec menſibus actis produxit in lucem: facta a iuuando & luce Iuno lucina: a quo parientes eā inuocant. Luna enī naſcētiū dux quod menſes huius hoc uidiſſe antiquas appar; quod mulieres potiſſimū ſupercilia ſua attribuerunt ei deę: hic enī maxime debuit collocari Iuno lucina: ubi ab diis lux datur oculis. ignis a naſcēdo quod hinc na ſcitur & omne quod naſcitur ignis ſcindit ideo calet: ut qui denaſcitur eū amittit ac frigeſcit. ab ignis iam maiore ui ac uiolētia Vulcanus dictus ab eo ꝙ ignis p ſplēdorē fulget fulgora fulmen & fulgur. quod ful mine ictū cōtrariis diis. Ab aquę lapſu Lubrico Lym pha Nympha Iuturna quę iuuaret. Itaq; multi ęgro ti propter id nomē hinc aquā petere ſolent a fontibus & flumibus ac ceteris aquis dei: ut tiberinus a tiberi: & ab lacu uelini uelinia: & nymphę comitię ad lacū cūtiliēſē a cōmotu: ꝙ ibi īſula ī aqua cōmouet᷑. Nep tun9 ꝙ mare & terras obnubit: ut nubes cęlū a nuptu ideſt ab opatōe ut antiq a quo nuptię nuptus dictus. Salitia neptuni a ſalo. Venelia a ueniendo ac uēto illo quē plautus dicit quod ibi dixit qui ſecundo uento ue ctus ē trāqllo mari uētū gaudet. Bellona a bello: nūc quę duellona a duello. Mars ab eo quod maribus in bello pręeſt: aut quod a ſabinis acceptus ibi eſt ma mers. Quirinus a quiritibus. Virtus ut uiri uis a uiri litate. Honos ab honeſto honere. Itaq; honeſtus dicit᷑

quod honeratus & dictũ bon⁹ eſt ut honos qui ſuſti net rem publicam. Caſtoris nomen grę̨cũ & pollucis a grę̨cis; in latinis litteris ueteribus nomen quod eſt in ſcribitur: ut pollideuces polluces: non ut nunc pollux. Concordia a corde congruẽte. Feronia Minerua No uẽſides a ſabinis paulo aliter ab eiſdem dicimus: hę̨c Herculem ueſtam ſalutẽ fortunã funtem fidem ea re ſabinorũ linguam olent quę̨ Tatii regis uoto ſunt ro mę̨ dedicatę̨. Nam ut anales dicũt uouit opi flore ut Dioue Saturnoue Soli Lunę̨ uulcano & ſumano. Itẽ q; larunde Termino quirino Vortuno laribus Dianę̨ Lucinę̨q; Equis nonnulla nomina in utraq; lĩgua ha bent radices: ut arbores quę̨ in confinio natę̨ in utroq; agro ſerpunt. Poteſt enim eſſe Saturnus hic alia de cauſa dictus: atq; in ſabinis & ſic dianę̨; de quibus ſup̃ dictum eſt quod ad ĩmortales attinet: Deiceps quod ad mortalis attinet uideamus de his animalia in tri bus locis qđ ſunt ĩ aere in aqua in terra: a prima par te ad ĩfimã deſcendam: primũ nomẽ nominem. Ali tes alii uolucres a uolatu deĩde generatim. De his ple rę̨q; a ſuis uocib⁹: ut hę̨c Vpupa Cuculus Coruus Hi rũdo Vlula Bubo. Item hę̨c Pauo Anſer Gallina Co lũba. Sunt quę̨ aliis de cauſis appellate: ut Noctua ꝙ noctu canit ac uigilat: Luſciola ꝙ luctuoſe canere exi ſtĩat̃: atq; eſſe ex attica prognę̨ in luctu facta auis. Sic Galeric⁹ & Motacilla: altera ꝙ ĩ capite hẽt plumã ala tã: altera ꝙ ſemp mouet caudã. Merula quod mera id eſt ſola uolitat. Contra ab eo gracculi quod gregatim ut quidam grę̨ci gregem gregerie. Ficedulla & milia.

Rie a cibo q̄ altere fico: altere milio fiant pingues.
Aquatiliũ uocabula animalium partim ſunt uerna
cula:partim peregrina foris. Murena quod mirena
grece Ciſibiũ & Tynnus cuius itē partes grecis uoca
bulis omnes:ut Melandrya atq; Vreon. Vocabula pi
ſcium pleraq; trãſlate a terreſtribus. Ex qua parte ſiſi
bus rebus ut Anguilla lingua Caſudis. Alia a colori
bus ut hec Aſellus Vmbra turdus. Alia a ui quidam
ut hec Lupus Canicula Torpedo. Itē in conchiliis ali
qua ex grecis ut peloris oſtree echinnus. Vernacula
ad ſimilitudinē:ut Sireme Pectunculi Vngueſſunt
etiã animalia in aqua que interdũ in terram exeant.
Alia a grecis uocabulis ut poliperus Hippo Patamꝰ
Crocodillus. Alia a latinis:ut Raua Mergus:a quo
greci ea que in aqua & terra poſſunt uiuere uocãt am
phimbia:Equis Raua:& ſua dicta uoce anas a natan
do. Mergus q̄ mergendo in aquã captet eſcam. Item
alie in hoc genere a grecis ut Querquedula Cerceris
Halcedo quod ea Halcyone. Latia ut Teſtudo quod
Teſta tectum hoc animal. Lolligo quod ſubuolat lit
tera commutata primo uolligo:ut egypti in flumine
quadripes ſic in lano nominati lyra & fiber:lyraq; ſuc
cidere dicitur arborum radices in ripa atq; eas diſſol
uere ab lyra. Fiber ab extrema ora fluminis dextra &
ſiniſtra maxime quod ſolet uideri:& antiqui fibrum
dicebant extremum:unde in Sagis fimbrie & i lecore
extremũ fibrã fiber dcũs. Que ſũt hoĩu; ꝓpa ꝑmũ
deiñ de pecore. Tertõ de feris ſcribã. Incipiã ab honor
publico. Cõſul noĩatꝰ q cõſulēt populum & ſenatum

Niſi illinc potius unde Accius ait in Bruto qui recte conſulat conſul fiat. Prętor dictus qui preiret iure & exercitu: a quo id Lucilius. ergo pręitorũ eſt ante preire. Cenſor ad cuius cẽſionẽ ideſt arbitriũ cenſeretur populus. Edilis q̨ ędes ſacras & priuatas ꝓcuraret. Queſtores a querendo qui conquirerẽt publicas pecunias & maleficia: quę triumuiri capitales nũc conquirunt ab his poſtea qui queſtionũ iudicia exercẽt queſtores dicti. Tribuni militũ ꝙ terni tribus tribubus Ramiũ Lucerũ Ticienſium olim ad exercitum mittebantur. Tribuni plebei qui ex tribunis militũ primũ tribuni plebei facti qui plebem defẽderẽt in ſeceſſione cruſtumerina. Dictator qđ a conſule dicebatur cuius dicto audiẽtes omnes eſſent. Magiſter equitũ ꝙ ſũma poteſtas huius in equites & accẽſos: ut eſt ſũmi populi dictator a quo is quoq; magiſter populi appellatus. Reliqui ꝙ minores q̃ hi magiſtri dicti magiſtratus ut ab albo albatus. Sacerdotes uniuerſi a ſacris dicti. Põtifices ut a Sceuola qui pontifex maximus dicebatur: dicebat a poſſe & facere. põtifices ergo a ponte arbitror. nã ab his ſublitius ẽ factus primũ & reſtitut⁹ ſępe. cũ ideo ſacra & ius & cis tibrim non mediocri fiunt. Curiones dicti a curiis qui fiunt ut ĩ his ſacra fiãt. Flamines ꝙ in latio capite uelato erãt ſemp̄ ac caput cinctũ habebant filo flamines dicti. horũ ſinguli cognomina habent ab eo deo cui ſacra faciũt. Sed parti ſũt aperta parti obſcura. Apta ut martialis uolcanal. Obſcura dialis & furinalis: cũ dialis a Ioue ſit: diouis eſt: furinalis a furida. cui⁹ etiam ĩ faſtis ferie furinales

ſunt. Sic flamen falacer a diuo patre. Falacre. Salii a ſaltãdo qđ facẽ in comiciis ĩ ſacris quot ãnis & ſolent & debẽt. Lupci ꝙ lupercalibus ĩ lupcali ſacra faciunt. Fratres aruales dicti ſunt ꝗ ſacra publica faciũt ꝑpt rea ut fruges ferãt arua a ferẽdo & aruis fratres arua les dicti ſũt ꝙ fratria dixerũt. Fratria ẽ grecũ uocabu lũ patris hominũ: ut Apollini etiã nũc ſodales. Titii dicti ab titiis auibus quas in auguris certis obſeruare ſolẽt. Feciales ꝙ fidei publice ĩter populos prerãt. nã p hos fiebat ut iuſtũ cõciperetur bellũ & indeſitum & ut federe fides pacis conſtitueret. ex his mittebãt ante ꝗ̃ conciperẽtur qui res repeterẽt & p hos etiã nũc fit fedus qđ fidus ſcribit Ennius dictũ in re militari. Pretor dictus qui preiret exercitui. Impator ab ĩperio populi. qui eos ꝗ id attẽtaſſet oppreſſi hoſtis. Legati qui lecti publice quoꝝ opa conſilioq; uteret. Peregre magiſtratus qui uel nũtii ſenatus aut populi eẽnt. Ex ercitus ꝙ exercitãdo fit melior. Legio ꝙ legũtur mili tes in delectu. Cohors ut in uilla ex pluribꝰ tectis con iũgit ac quiddã fit unũ: ſic his ex manipulis copulat Cohors que in uilla ꝙ circa eũ locũ pecus choercetur: Tam & ſi cohortes in uilla Iſicrates dicit eſſe grece cohorton apud poetas dicta. Manipulos exercitꝰ mi nimas manus que unũ ſequũtur ſignũ. Centurie que ſub uno centurione ſũt: quoꝝ cẽtenarius iuſtus nume rus. Milites quod trium miliũ primo legio fiebat ac ſingule tribus ticienſiũ rãnenſiũ luceꝝ milia ſingula militũ mittebãt. Haſtati dicti ꝗ primi haſtis pugna bãt. Pilani ꝗ pilis prĩceps ꝗ a prĩcipio gladiis & poſt

cõmutata re militari min9 illuſtria ſũt. Pilani Triarii quoq; dicti ꝙ in acie triario ordíe extremis ſubſidio de ponebãt̃ qđ hi ſubſidebãt ab eo Subſidiũ dictũ a q̊ Plaut9 Agite nũc ſbſidite oẽs quaſi ſolẽt triarii. Au xiliũ appellatũ ab auctu cũ acceſſerant qui adiumen to eẽnt alienigenę. Pręſidiũ ẽ dictũ ꝙ extra caſtra pręſidebãt i loco aliquo quo tutior regio eſſet. Obſidium dictũ ab obſidẽdo quo minus hoſtis egredi poſſet in die. Itẽ ab abſidẽdo cũ ió facerẽt quo facilius dínuerẽt hoſtis. Duplicarii dicti quibus ob uirtutẽ duplicia ci baria ut darẽt̃ íſtitutũ. Turma terma ẽ. e. in. u. abiit qđ terdeni equites ex tribus tribub9 taciẽſiũ rãniũ & lau cerũ fiebãt. Itaq; primi ſingulaꝝ decuriaꝝ Decuriões dicti q ab eo in ſigul̉ turmis ſũt etiã nũc terni. Quos hi prio admíſtros ipſi ſibi adoptabant optões uocari cepti quos nunc ꝓpter ãbitões tribuni faciũt. Tibici nes a tuba & canendo ſimiliter. Liticines & claſſicos a claſſe q itẽ cornu uocãt ut cũ claſſes comitiis ad comi tatũ uocãt. Quę a fortuna uocabula í his quędã min9 a pte ut paup diues miſer beat9. ſic alia paup a paulo lare. Mẽdicus a minus cui cũ opus ẽ min9 nullo ẽ. Di ues a diuo q ut deus nihil ídigere ur̃. Opulẽtus ab ope cui & opime ab eadẽ. Inops q ei9 ídiget ab eodẽ fonte copie & copioſus. Pecunioſus a pecunia magna. Pecu nia a pecu a paſtoribus eni horũ uocabuloꝝ origo ab artificib9 maxía cã. ab arte ars. i. ab arte medicinaue ſit Medicus dcũs: a ſutrina Sutor nõ a medẽdo ac ſuẽdo quę oío ultía. Huic rei earum rerũ radices ut in ꝓxío libro apiet̃. Quare ꝙ ab arte artifex dr̃. nec multa í eo

obſcura relinquā Similis cauſa quę ab ſciētia uocatur aliqua ut Prętigiator monitor nomēclator. Sic etiā q̄ a ſpacio quodā dicūt̃ curſor natator pugil etiā ī hoc genere que ſūt uocabula pleraq; apta ut legul9: alter ab oleis: alter ab uuis: hęc ſi minus apta Videmiator. Veſtigator & uenator tamē idē qđ uídemiator uł qđ uinū legē dr̃ uł qđ de uite id demit. Veſtigator a ue ſtigiis ferarū quaſi ídagator. Venator a uenatu. Qđ ſequit̃ uerbū aduētū & íuētū: hęc de hoib9. Hoc qđ ſequit̃ de pecore. Pecus ab eo ꝙ ꝑpaſcebāt a q̊ pecora uniuerſa: ꝙ in pecore pecunia tū cōſiſtebat paſtoribus & ſtādi fūdamētū pes. A q̊ dr̃ in ędificiis area pes ma gnus. & q fūdamētū íſtituit pedē poſuit a pede pecu des appellarūt ut ab eodē pedicā & pediſſequū & pe culatorē. Oues aliud ue quid. Id enī peculiū primum híc peculatū publicū: prío ut cū pecore dicēt̃ mlc̄ta & id eē coactū ī publicū ſi erat aduerſū ex qua fruct9 maior híc ē qđ gręcis illis uſus Bus bos qđ taur9: Itē ouis qđ ois ita enī ātiq dicebāt: nō ut nūc Probaton poſſēt ī latino quoq; ut in gręcia a ſuis uocibus hęc ea dē ficta armēta ꝙ boues iō maxíe ꝑabāt̃ ut iñ elege rít ad arā dū íde aramēta dicta: poſtea tertia lr̃a extin cta. Vitulus ꝙ gręce ātiquit9 itulus aut ꝙ pleriq; ue geti uegitulus. Iuuēcus iuuare q iā ad agrū colēdum poſſet. Capra carpa: a quo ſcriptū. omni carpe capręHircus ꝙ ſabini fircus qđ illic fedus ī latio rure. Ed9 qđ ī urbe ut ī multis. a. addito aedus. porc9 qđ ſabini dicūt a prío porco Poride porc9 niſi a gręcis qđ athe nis ī libris ſacrorū ſcriptū ē & porcę porco. Aries qui

eã dicebãt. Ares ueteres noſtri aruiga hic aruig9: hęc ſunt quoꝝ in ſacrificiis exta ĩ olla nõ in ueru coquũt᷑ quas & Accius ſcribit & ĩ põtificiis libris uidemus in hoſtis eã dicũt Aruigię q̃ cornua hẽbat quoniã is cui oui mari teſticuli dẽpti & iõ ut natura ueruex decliatũ pecori ouilo ꝙ agnatus agnus. Catulus a ſagaci ſẽſu & acuto. hic canis niſi qđ tuba & cornu qđ ſignũ cũ dẽte canere dicũt᷑ qđ hic itẽ & noctucul9 ĩ cuſtodia & in uenãdo ſignũ uoce dat canis dictus. Feraꝝ uocabula itẽ ꝑtim ꝑegría ut pãthera leo utraq; gręca a quo etiã in rete quędã pãther & leena & muliercula panteris Tigris qui ẽ ut leo q̧ uiuus capi adhuc nõ potuit uocabulũ e lĩgua armenia. Nã ibi & ſagitta & qđ uehemẽtiſſimũ flumẽ dr̃ tigris. Vrſi lucana origo uł unde illi noſtri ab ipſi9 uoce. Camelus ſuo noíe ſyriaco in latiũ uenit ut alexãdria Camelopardalis nuꝑ adducta ꝙ erat figura ut camelus maculis ut panthera Apri ab eo ꝙ in locis aſpis: niſi a gręcis qđ hi apros. Caprea a ſiłitudíe quadã caprę. Cerui ꝙ magna cornua gerũt Gerui mutata. g. in. c. ut ĩ multis quaſi gerui. Lepus ꝙ ſiculis quidã gręci dicũt leporẽ a Roma qđ orti ſiculi ut ãnales nr̃i ueteres dicũt fortaſſe hinc illuc tulerũt & hic reliquerũt id nomẽ. Volpes ut Elius dicebat ꝙ uolat pedib9: Proxía aíalia ſũt ea quę uiuere dicũt᷑ neq; hr̃e aíam ut uirgulta. Virgultũ dr̃ uiridi. id a ui quidã humoris: quę ſi exaruit morit᷑ Vitis ꝙ ea uini origo. Milũ qđ gręci ęoles dicũt malon Pinus Iuglãs qđ cũ hęc nux ante q̃ purgatur ſimul hęc optía ut maxía ab Ioue & glande iuglãs eſtappellata

Eadē nux ꝙ ut nux aerē huius ſucus facit corpꝰ arrū
quę ī hortis naſcūť. Alia peregrīs uocabulis ut gręcis
Ocymū menta ruta quā nūc appellāt. Itē caulis lapa
tiū radix ſic enī ātiqui gręci quā nūc raphanū. Item
hęc gręcis uocabulis Serpilū roſa una littera cōmuta
ta. Itē ex his gręcis latina coriandrō malachen Cymi
non Itē liliū ab lirio & malua a malache & ſyſibriū a
ſyſibrio. uernacula lactuca a lacte quod olus id habȝ
lac braſſica ut paſſica: qđ ex eius ſcapo minutatī prę
ſiccať. Aſparagi ꝙ ex aſpis uirgultis legūť & ipſi ſca
pi aſpi ſunt nō leues. niſi grecū illic enī quoqȝ dicitur
Cucumeres dicūtur a curuorē ut curuimeres dicti. Fru
ctus a ferēdo res hę equas fundus & hę quę in fūdo
ferūt ut fruamur hic declinatę fruges & frumentū ſi
hę e terra etiā frumētū qđ extat loco quo ſolent addi
& mola ideſt ex ſale & fare mollito. Vuę ab uuore.
Quę manu facta ſunt dicā: de uictu: de ueſtitu de in
ſtrumēto. & ſi quid aliud uidebiť his actū. De uictu
antiquiſſima puls appellata: uel ꝙ ita gręci uel ab eo
uti ſcribit apollodorus ꝙ ita ſonet cū aqua feruēti in
ſpiciť. Panis ꝙ prīo figuras faciebāt ut mulieres ī la
nificio panus poſtea q̃ ei figuras facere inſtituerunt.
alias a pane & faciendo panificiū ceptum dici. hic pa
nariū ubi id ſeruabant ſicut granariū ubi granū fru
mēti cōdebāt. Vnde id dictū niſi ab eo quod gręci
a quo gręcis quoqȝ granū dictum in quo eadē
condūť. Horreū ab horrēdo. Triticū quod tritum ē
ſpicis. Far a faciendo quod in piſtrino fit. Miliū a grę
co. nā id melin. Libū quod ut libaretur prius q̃ eſſet

coctũ teſtuacium qđ ĩ teſtũ calido coquebat̃: ut etiaʒ nunc matralibus id faciunt mřonę. Circuli ꝙ mixta fa rina & caſeo & aqua circuitũ ęquabiliter fundebãt. h̃ qdã q magis incõdite faciebãt uocabãt lixulas & ſemi lixulas uocabulo ſabino. Idq; frequẽtius a ſabis a glo bo farinę dilatato itẽ ĩ oleo cotti dicti a globo globu li. Cruſtulũ a cruſta pultis ea quod ut coriũ exurit̃ cru ſta dicta. Cetera fere opera a uocabul⁹ grecis ſumpta ut trion & placẽta qđ debebãt cũ pulte ab eo pulmẽ tum ut plautus hic pulmẽtariũ dictũ hoc primum de buit paſtoribus. caſeus a cocto lacte ut coxeus dictus deide poſtea q̃ deſierunt eſſe cõtẽti his quę ſuapte na tura ferebat ſine igne in quo erãt poma ĩ quo minus cruda eſſe poterãt decoquebãt in olla. Ab ola olera di cta quoꝝ a genere cruda olera equis ad coquẽdum ꝙ cętere rure ruapa unde rapa olea ab elea olea grandis orchitis ꝙ ea ãtiquitus archemora. hic ad pecudis car nẽ puentũ eſt Suilla ſic ab illis gñibus cognoĩata hic primo aſſã ſecundo eliſſã tertio e iure uti cepiſſe natu ra docet: dictũ aſſũ ꝙ id ab igni aſſudeſcit. Uuidũ eſt qđ humidũ: & iõ ubi id nõ eſt: ſucus abeſt & iõ ſudã do aſſus diſtillat calorẽ ut crudũ nimiũ hẽt humoris ſit excoctũ paꝝ hẽt ſucci Elixium ẽ e liquore aquę de ductum & ex iure quod iucundum magis cõditõe ſu ci. Succidia a ſuibus edẽdis. Nã id pecus primum occi dere ceperunt domini & ut ſeruarẽt ſalire. Tergus ſu is ab eo quod eo tegitur. Perna a pede. Sueris a nomi ne ei⁹. Offulla ab offanimia ſuere. Inſicia ab eo quod inſecta. Caro ut in carmine ſaliorum eſt quod ĩ exis

dicitur nunc profectū. Murtatū a murta qđ ea large factū inteſtinū craſſum dum eraſſundus. Lucanicam dicunt ꝙ milites a lucanis didicerunt. ut qđ faleriis faliſcum uentrē fundolū a fundo qđ ut reliquę partes: ſed ex una pte ſola apertū ab hoc grę cos puto appellaſſe ab cadē fortūa. Farcimina extis appellata a quo in eo qđ tenuiſſimū inteſtinū fartū. Hila ab hilo dcā ideſt minimo qđ ait Ennius neq; diſpēdii facit hiluȝ qđ in hoc farcimine ſūmo quidē ſeminet ab eo ꝙ in capite apeſabo dicta. Tertiū fartū ē longauo qđ longius q̄ duo hila. Augumētū quod ex īmolata hoſtia deſectū in iecore in ponēdo agendi cā. Magnetū a magnis qđ ad religionē magnis ptinet. Itaq; ꝓpter hoc mōtana fana cōſtituta locis certis qđ id īponeret͂. Macte ab eo qđ grę ci Itē grę ci ſigillati ut ouium lanagrę cū ut Polybius & Calimachus ſcribunt. Purpura a purpurę maritimę colore. Penicū qđ a penis primū dr̄ allatū. Stamē a ſtādo ꝙ eo ſtat oē ī tela. Velamentū ſubtegmē ꝙ ſubit ſtamini. Trama ꝙ tranat frigus id genus ueſtimēti. Dēſū a dētibus pectís qb9 ferit͂: filū qđ minimum ē hilū id ení mímum ē í ueſtimēto. Pānus grę cus ubi ea facit pāneliū dictū a pāno & uoluēdo filo. Tunica a tuēdo corpore tunica ut induca. Toga a tegēdo. Cintus & cingulū a cígēdo alteꝝ uiris alteꝝ mulieribus attributū. Arma ab arcēdo ꝙ his arcem9 hoſtē. Parma ꝙ e medio ī oīs ptes par. Conum qđ cogit͂ in cacumē uerſus. Haſta ꝙ ſtans ſolet ferri. Iaculum qđ ut iaciat͂ fit. Tragula a traiciēdo Scutum a ſectura ut ſectutū: ſectutum qđ aminute

ↄſectũ fit tabellis. Vmbones aut a grȩco uł ꝙ ãbones
Gladius c.in.g.cõmutato a clade qđ fit ab hoſtiũ cla
de gladiũ ſiłr ab hoíe. Pilũ qđ hoſtẽ feriret ũt perilũ.
Lorica qđ e loris de coreo crudo pectoralia faciebant
poſtea ſucuderũt galli e ferro ſub id uocabulũ ex ãnu
lis ferreã tũicã. Balteũ qđ cígulũ e corio hẽbãt bullatũ
balteũ dictũ. Ocrea qđ opponebať ob crus. Galea a
galero qđ multi nſi antiqui. Tube a tubis quos nunc
ita appellãt tubicines ſacroꝝ ideſt ſacri tibicines Tubi
uocãtur. Cornua ꝙ ea quȩ iã ſũt ex ȩre tunc fiebãt ex
bubulo cornu. Vallũ uł ꝙ ea uaricari nemo poſſet uł
ꝙ ſingula ubi extrema uacilla furcillata hñt figuraꝫ
litterȩ. V. Cerui a ſiłitudine cornuũ cerui. Itẽ reliqua
fere ab ſiłitudine ut uncȩ teſtudo aries mẽſam eſcariã
Cibilla appellabãt: ea erat q̃drata ut etiã nũc í caſtris
ẽ a cibo cibilla dicta: poſtea rotũda facta: & qđ a no
bis media & a grȩcis meſa: meſa dici põt niſi etiã qđ
ponebãt pleraqꝫ í cibo meſa. Trulla ſiłitudíe truȩ quȩ
qđ magna & hȩc puſilla ut troula hic grȩci trullam.
Truȩ quȩ culina in lauatrinã aquã fũdũt. Trua ꝙ tra
uola ea aqua: ab eodẽ ẽ appellatũ truleũ ſimile ení fi
gura: niſi ꝙ latius cõcipit aquã: & qđ manubriũ cauũ
nõ ẽ niſi uinaria trulla acceſſit. maciolio a matula di
ctus & dictus ꝙ poſtea q̃ largius a figura matule di
ſceſſit: & ab aqua aqualis dictus. Vas aquariũ uocãt
futí qđ in tricliuio ablatã aquã ífũdebãt quo poſtea ac
ceſſit: magnus cũ grȩco noíe & cũ latío noíc grȩca fi
gura Barbatos. Peluis pede uis a pedũ lauatõe. Cãde
labrũ a cãdela: ex bis ení funiculi ardẽtes fingebantur

Lucerna poſt iuenta quę dicta a luce aut id quod uo
cãt gręci lichnõ. Vaſa imẽſa eſcaria ubi pultẽ aut ui
rulẽti quid ponebãt. A capiẽdo catinũ nominauerunt
niſi qd ſiculi dicũt catnõ ubi aſſa ponebãt. Magidan
autẽ aut lãgulã alteꝝ a magnitudine alterum ab lati
tudine fixerũt. Patinas a patulo dixerũt ut puſillas ꝙ
bis libaret coenã patellas. Triplia & caniſtra qd pu
tãt eẽ latia & ſũt gręca. Triphõ eni & canaſtrõ de gręca reliqua ꝙ apta ſint uñ ſit reliquo. Mẽſa uinaria ro
tũda noiabãt. Cilibãtũ ut etiã in caſtris id ur declina
tũ a gręco Ciliceo a poculo cilice id ẽ calice a quo illa
capit & minores capulę a capiẽdo ꝙ ãſate ut prebẽdi
poſſit id ẽ capi haꝝ figura i uaſis ſacris ligneas ac fic
tiles antiquas etiã nũc uidem9. Pręterea in pocul erãt
paterę ita dictę ab eo ꝙ latini ita dicũt hiſce etiã nũc
in publico cõuiuio antiquitatis retinẽdę cã cũ magri
fiũt potio circũfert & in ſacrificãdo deis hoc poculo
magiſtratus dat deo uinũ. Pocula a potatõe unde po
tatio & etiã poſtea hęc poſſũt a poto ꝙ potos potio
gręce origo potõis. Aqua ꝙ equa ſũma. Fons ũde fũ
dit e terra Aqua uiua ut fiſtula aquę fuſus aquę quę
uas uinariũ grãdius Sinũ a ſinu: quod ſinũ maiorem
cautionẽ ꝗ pocula hẽbant. Itẽ dicta Flepeſte etiã nũc
in diebus ſacris ſabinis uaſa uinaria in mẽſa deoꝝ ſũt
poſita apud ãtiquos ſcriptores gręcos iueni appellari
poculi genus depeſtã. Quare uel inde radices i agrum
ſabinũ & romanũ ſunt ꝑfecte qd uinũ dabãt ut mi
nutati fũderẽt a guttis Guttũ appellarũt ꝙ ſumebãt
miutati. A ſumẽdo Siplũ noiauerũt. In huiuſce locũ

In cõuiuiis egregia ſucceſſit Epicliſis & cyathus. In ſa
crificiis remãſit Guttus & ſimplũ Altera uinaria mẽ
ſa erat Lapidea quadrata oblõga una columella uoca
bat᷑ Cartibulũ. hęc in ędibus ad cõpluuium apud mł
tos me puero ponebat᷑ & in ea & cũ ea ęnea uaſa a ge
rẽdo. Cartibũ ũde cartibulũ poſt dictũ. Pręterea erat
ter tiũ genus mẽſę & quadratę: uaſoꝝ uocat᷑. Vrnariũ
qđ urnas cũ aqua poſitas ibi potiſſimũ hẽbant in cu
lina ab eo etiã nũc ante balneũ locus ubi poni ſolebãt
urnariũ uocatur. Vrnę dictę ꝙ orinant in aqua hau
riẽda ut Orinator. Orinare eſt mergi in aquã Inburo
fictũ ab urbo quod ita flexum ut redeat ſurſum uer
ſus in aratro quod eſt aruum. Calix a caldo quod in eo
calda puls apponebat᷑ & calidum eo bibebant. Vas
ubi cibũ coquebãt ab eo cocubum appellarunt. Vera
a uerſãdo a ſedẽdo ſedes ſedile ſonum ſellę ſiliquaſtrũ
Deinde ab his ſubſelium ut ſubſipere quod nõ plane
ſapit: ſic quod non plane erat ſella ſubſellu ubi ĩ eiuſ
modi duo Biſſelium dictũ. Arca ꝙ arcebantur fures
ab ea clauſa. Armarium & armamẽtarium ab eadem
origine ſed declinati aliter. Mundus muliebris dictus
a mũditia ornat9 quaſi ab ore natus hic emim maxĩe
ſumitur quod eam deceat. Itaq; ob id paratur ſpeculũ
Calamiſtrum quod his calefactis in cincre capill9 or
natur qui ea miniſtrabat. A cinere cineratus eſt appel
latus. Diſcerniculum quo diſcernitur capillus. Pecten
quod per eum explicatur capillus. Speculum a ſpiciẽ
do eo quod ibi aſpectant. Veſtis a uelis uel ab eo qđ
uellus lana tonſa uniuerſę ouis id dictum quod uela

bant.Lana ex lana facta quod capillum continere di
ctum.a rete reticulum Rete a ratitudine. Item teſta
faſciola qua capillum in capite colligarent dictum ca
pital a capite quod ſacerdotule in capite etiam nunc
ſolent habere.Sicrica a ritu quod romano.ritu ſacrifi
cium foeminę cum faciunt capita uellant. Mitra &
reliqua fere in capite poſtea addita cuꝫ uocabulis grę
cis prius de indutu aut amictu quę ſubtãgam. Capi
tium ab eo quod capit pectus id eſt ut ãtiqui dicebãt
indutui comprehendit alterũ quod ſubtus a quo Suc
cula alteꝝ quod ſupra a quo Supparus niſi qnod id
dicunt oſce alteriꝰ generis.Item duo unum quod fo
ris ac palam Pala.alterum quod intus a quo. Intuſiũ
id quod Plautus dicit intuſiatam patagiatam Caltu
lam ac crocotulam Multa poſt luxuria attulit quoꝝ
uocabula apparẽt eſſe gręca ut Aſoſtõ amictui dictũ
quod ablectũ eſt Si circum lectum a quo etiam qđ
ueſtes ſe inuoluũt Currumicctui appellant & quod
Aictui habet purpuram circum uocant Curumtex
tum antiquiſſimi amictui Ricinium id quod eo ute
bantur duplici ab eo quod dimidiam partem retror
ſum iacebant a reiciẽdo Riciniũ dictum:hic quod fa
cta duo ſimplicia paria.Parilia prio dicta Recluſum
propter leuitatẽ Parapechia:parapechia Chlamides:
ſic multa gręca Lana quod de lana.Multa duarum eti
am togarum inſtar ut antiquiſſimum mulierum rici
nium ſic hoc duplex uirorum.Inſtrumẽta ruſtica quę
ſerendi aut colendi fructus cauſa facta.Sarculum a ſe
rẽdo ac ſarcendo. Ligo quod eo propter latitudinem

quod ſub terra facilius legitur. Pala a pagendo .g.i.l. qđ fuit Rutrũ rintũ a ruẽdo. Aratrũ qđ arauit terrã eius ferrũ. Vomer ꝙ uomit eo plus terrã. Dens ꝙ eo mũdet᷑ terra ſupra id regula quę ſtat. Stiua a ſtando & in eã trãſuerſa regula. Manicula ꝙ manu bubulci tenet᷑ q quaſi eſt temo ĩter boues. Bura a bubus .alii hoc a curuo curuũ appellant: ſub iugo medio Couum ꝙ bura extrema addita apellat᷑ uocat᷑ couũ a cauo. Iugũ & iumẽtũ a iũctu. Irpices regula cũ plurib⁹ dẽtib⁹ quã itẽ ut plauſtrũ boues trahũt ut eruant quę ĩ terra ſũt. Sirpices poſtea quę detrita a quibuſdã dicti raſtelli ut irpices ſerrę leues ita qua homo ĩ pratis per feni ſecta eo feſtucas abradit quo abraſu raſtelli dicti. Raſtri quibus dẽtalib⁹ penitus eradũt terrã atq; eruũt a quo Ruturbatri dicti. Falces a farre littera cõmutata hę ĩ in cãpania. Seculę a ſecando a quadã ſiĩitudine harum alię ut qđ aptũ unde falces foenarię & adoreę & qđ aptũ unde lumarię falces & ſirpiculę. lumarię ſũt quibus ſecant. Lumecta cũ in agris ſerpũt ſpinę quas ꝙ a terra agricolę ſoluũt ideſt luunt lumecta. falces Sirpiculę uocatę a ſirpãdo ideſt ab alligãdo ſic ſupra dolia quaſſa cũ alligata his dicta utũt᷑ ĩ uinea alligãdo faſces. Inciſos fuſtes Faculas has phãcilas Chermone ſice dicũt faſces. Pilũ ꝙ eo far piſũt a q̃ id ſit dictũ piſtrinũ. R.S. ĩter ſe ſępe locum cõmutant. Inde poſt in urbe lucilli piſtrina & piſtrix. Trapetes molę olearię uocant. Trapeta terẽdo niſi gręcum eſt ac mole a molendo harum enim motu eo coniecta moliũtur. Vallũ a uolatu ꝙ cum id iactãt uolant in leua. Vẽtilabrũ

quod uetilatur in aere.frumētum quibus cōportatur fructus ac neceſſarie res de his Fiſcina a ferendo dcā Corbes ab eo ꝙ eo ſpicas aliudue quid corruebāt hic mīores corbulę dictę. De his que iumēta ducūt. Tragula ab eo ꝙ trahitur per terrā. Sirpea quę uirgis ſirpatur ideſt colligando implicatur in qua ſtercus aliud ue quid uehitur. Vehiculū iu quo faba aliudue quid uehitur: quod ē ex uiminibus & eo uehitur uehiculū dictū eſt: ab aliis dictū arcera quę etiā ī duodecī tabuꝉ appellatur quod ex tabulis uehiculum erat factū: ut arca arceta dictum. Plauſtrum ab eo quod non ī his quę ſupra dixi ſed ex omni parte palam eſt: que in eo uehuntur: quod perlucet ut lapides aſſeres tignū ędificia nominata: aperte ut multa ab ędibus & faciēdo maxime ędificium. & oppidum ab ope dictum: qđ munitur opis cauſa. ubi ſint: & quod opus eſt ad uitā gerendam ubi habeant tuta. Oppida quod operi munibant. Moenia quod munitius eſſent. quod exagerabāt aggeres dicti: & quod ager cōtineret. Murum ꝙ muniendi cauſa portabatur munus. quod ſepiebant oppidum e quo munere murus: eius ſumma pīnę ab his quas inſigniti milites habere in galeis ſolent: & ī gladiatoribus ſamnites. Turres a toruis quod hę proſpiciunt ante alios qua uiam relinquebāt in muro q̄ in oppidum portarent portas. Oppida condebant in latio etruſco ritu multi ideſt iūctis bub9 tauro & uacca interiore aratro circum agebant ſulcum hoc faciebāt religionis cauſa die auſpicato ut foſſa & muro eſſēt munita. Terrā unde exculpſerant foſſā uocabant

& ītrorſū ſcū₃ muꝝ.poſtea qđ fiebat orbis urbis prī cipū qđ erat pꝰ muꝝ pomeriū dcū₃ eiuſqꝫ auſpicia urbana finiūť.Cippi pomerii ſtāt & circū arę quędā & circū romā.Quare & oppida quę prius erāt circū ducta aratro ab orbe & urbo urbs ē.Iō colonię noſtrę oēs ī lr̄is antiqs ſcribūť.Vrbes ꝙ itē cōdite ut roma: & ideo colonię urbes & ɔdūtur ꝙ ītra pomeriū ponū tur:Oppidū qđ primū cōditum in latio ſtirpis romanę lauiniū.Nā ibi di penates noſtri:hoc a latini filia q̄ cōiuncta ęneę lauinia appellata.hinc poſt trigīta ānos oppidū alteꝝ cōdiť alba:id ab ſue alba nominatum: hęc e nauiᵉ ęneę cū fuiſſet lauiniū trigīta parit porcos ex hoc ꝓdigio poſt lauiu₃ cōditū ānis trigīta hęc urbs facta ꝓpter colorē ſuis & loci naturam alba longa dicta.hinc mater Romuli Rhea.ex hac Romulus:hic roma.In oppido uici a uia ꝙ dextra pte uię ſūt ędificia Fūdulę a fundo qđ exitū nō hēt ac peruinū nō ē. Angiportū & id āguſtū ab āgēdo & portu quo cōferrēt ſuas cōtrouerſias & quę uēderet uellēt quoqꝫ ferrēt Forū appellarūt ubi qđ gn̄ati additū ab eo cognomē ut boarium forum:forū olitorium hoc erat antiquum macellum:ubi olerum copia.Ea loca etiam nunc lacce demonii uocant macellum.Sed iones oſtia ortorum Macellotas ortorum & caſtelli mecelli.Secundum tiberim ad iunium forum piſcarium uocant iō ait plautus apud piſcarium.ubi uarie res ad corneta forū cuppedinis a cupedio quod multi forum cupidinis a cupiditate hęc omnia poſtquam contacta in unum locum quę ad uictum pertinebant & ędificatus locus

appellatũ macellũ ut quidã ſcribũt ꝙ ibi fuerit ortus: alii ꝙ ibi domus fuerit:cui cognomẽ fuit macellus q̃ ubi publice diruta e qua ędificatũ hoc qđ uocetur ab eo macellũ in foro lacũ.Curciũ a curcio dictũ conſtat de eo triceps hiſtoria.Nã & porcilius nõ idẽ prodidit qđ piſo nec Cornelius ſtilo ſecutus a porcilio delatũ i eo loco debiſſe terrã & ex.S.Con.ad auruſpices relatũ eſſe reſpõſũ deũ maniũ ſtulionẽ poſtulare ideſt ciueꝫ fortiſſimũ eodẽ mitti:tũ quędã curtiũ uirũ fortem armatum aſcendiſſe in equũ & a cõcordia uerſũ cũ eq̃ eũ pręcipitatũ.eo facto locũ cobiſſe atqꝫ eius corpus dinitus umaſſꝫ reliquis ſe gẽti ſuę monumẽtũ Piſo i ante ãnalibus ſcribit ſabino bello qđ fuit Romulo & Tacio uirũ fortiſſimũ.Metũ curtiũ ſabinũ cũ Romulus cũ ex ſupiore pte ĩpreſſionẽ feciſſet Curcius in locum paluſtrẽ q tum fuit in foro anteq̃ clacę ſint facte ſeceſſiſſe atq; ad ſuos ĩ capitolium recepiſſe ab eo lacum ĩueniſſe nomẽ.Cornelius & luctatius ſcribũt eum locum eſſe fulguratum & ex ſenatus con.ſeptuꝫ eſſe idque factum eſt a Curcio conſule cui Marcus genutius fuit collega Curcium appellatum. Arx ab arcẽdo quod his locus minutiſſim⁹ urbis aquo facillime poſſit hoſtis prohiberi.Carcer a coercẽdo quod exire prohibentur in hoc pars quę ſub terra Tulianum ideo quod additum a fulio rege quod ſiracuſis ubi de cauſa cuſtodiuntur uocantur latomię & de latomia trãſlatum quod hic quoq; ĩ eo loco lapicidic fuerunt.In eo laurentum ab eo quod ibi ſepultus eſt Tacius rex q a laurentibus interfectus eſt ab ſilua laurea

qđ ea ibi exciſa & ędificatus uicus ut iter ſacrã uiã & macellũ editũ. Corneta q̃ abſciſſe loco corni reliq́ue rũt nomẽ:ut Eſculetũ ab oſculo dcũ3.Et fagutal a fago ũde etiã iouis fagutalis quod ibi ſacellũ. Armiluſtrũ ab ambitu luſtri locus idẽ circus maxim9 dictus qđ circum ſpectaculis ędificatus:ibi ludi fiũt & qđ ibi circũ metas fertur pompa & equi currũt.Itaq; dictuũ in Cornicula milites aduẽtu quẽ circũeunt ludẽtes.Quid ceſſamus ludos facere. Circus noſter adeſt In circo primo ũde mittũtur equi nũc dicũt̃ carceres Neuius oppidum appellat. Carceres dicti qđ cobercentur equi:neinde exeãt anteq̃ magiſtrat9 ſignũ miſit.Quod a muris partẽ pinnis turrib9 q carceres olí fuerũt ſcripſit poeta:dictator ubi currũ iſidit peruehitur uſq; ad oppidũ.Intim9 circus ad murũ uocatũ ut porcilius aiebat ab urceis qđ is loc9 eſſet iter figulos alii eſſe dicũt a murteto decliatũ qđ ibi id fuerit:cui9 ueſtigiũ manet qđ ibi ẽ ſacellũ & iã nunc murtete ueneris Icẽ ſui de cauſa circ9 flaminius dicit̃ q ędificatus ẽ circũ flaminiũ campum: & qđ ibi quoq; ludis tauricis equi circũ metas currũt. Comitiũ ab eo qđ coibãt eo comitiis curiatis & lutũ eſſe ut̃ eaueſſe Curię duoꝝ generũ nam & ubi curarent ſacerdotes res diuinas: ut curię ueteres & ubi ſenat9 humanas & Curia hoſtilia qđ prim9 ędificauit hoſtili9 rex ãte hãc roſtra cuius id uocabulũ ex hoſtib9 capta fixa ſũt roſtra:ſub dextra e comicio loc9 ſubſtruct9 ubi nationũ ſubſiſterẽt legati qui ad ſenatum eſſent miſſi I s gręce Staſis appellatus aperte & multa : ſenatulum ſupra gręco ſtadium

ubi ędis cōcordia & baſilica.Opimia ſenaculū uocatū ubi ſenatus aut ubi ſeniores conſiſterēt dictū ut apud gręcos.Lautolę a lauādi ꝙ ibi ad ianū geminū aquę calidę fuerūt.Ab his palus fuit in mīori uelabro a q̊ ꝙ ibi uehebātur lītribus uelabrū ut illud maius de q̊ ſupra dictū eſt.Equimeliū qd' equa melii domus publico ꝙ regnū occupare uoluit.Is locus ad buſta gallica ꝙ roma recupata galloꝝ oſſa q poſſiderūt urbē ibi cateruata ac cōſecta locus q̊ uocat᷑ Doliola ad cloacā maximā ubi nō licet deſpuere a doliolis ſb terra.Eoꝝ duę traditę hiſtorię:qd' alii ineſſe aiūt oſſa cadauerū. Alii Numę pōpilii religioſa quędā poſt mortē eius ī foſſa.Argiletū ſunt qui ſcripſerūt ab argola ſeu ꝙ is huc uenit ibiq; ſepultus ſit.alii ab argilla ꝙ ibi id gn̄s terrę cliuus publicus ab ędibus lebei publicis qui eū publice edificarit.ſimili de cā Publius & coſtonius ꝙ ab his uiris dicūtur ędificati cliuus ꝓxim⁹ ad florales uſus uerſus Capitoliū uetus ꝙ ibi ſocellū Iouis Iunonis Mineruę & id antiquis quā ędis quę in capitolio facta.Exequilliis uicus africus ꝙ ibi obſides ex africa bello punico dicūt᷑ cuſtoditi.Vicus cyprius a cypro qd' ibi ſabini ciues additi cōſederūt q a bono omine id appellarūt nā cyprū ſabine bonū ꝓprie hunc uicus Sceleratus dictus a Tullia tarquini ſupbi uxore qd' ibi cum iaceret pater otioſus ſupra eum ut mittēt carpētum mulio iuſſit.Et quoniā uicus cōſtat ex domibus nunc eorum uocabula uideamus.Domus grecū & iō eſt ędibus ſacris ante cellā ubi ſedes dei ſunt gręci dicunt ędis ab aditu quod plano pede adibāt.Itaque

ex ędibus afferri īductiuo funē.pręco etima cos dicit q e tabernis efferūtur & oēs in cēſu nullas īde dicam⁹ ędes Cauū ędiū dictū q locus tectu ītra pietes reliq batur patulus: qui etiā ad comunē oīum uſū in hoc locus ſi nullus relict⁹ erat ſub diuo qui eſſēt dicebatᷣ. Teſtudo a teſtudis ſiſitudie ut eſt i pretorio & caſtriſ Si relictū erat in medio ut lucē caperent deorſū quo ipluebat ipluinū dictū Suſum qua cor pluebat. Cōpluuiū utrūq; a pluuia. Tuſcanicū dictū a tuſcis. poſtea q̄ illoꝝ canū ediū ſimulare ceperūt. Atriū appellatū ab atriatibus tuſcis illic enī exēplū ſūptū circum cauū ediū erat uniuſcuiuſq; rei utilitatis cā pietibus diſpecta ubi quid ↄditū eſſe uolebāt a celādo cellā appellarūt. Poenaꝝ ubi poenus ubi cubabāt Cubiculū. ubi coenabāt cenaculū uocitabāt ut etiā nūc Lanuuii apd̓ ędē iunonis & in cętero latio ac phaleris & cordubę dicūtᷣ: poſtea q̄ in ſuperiore pte cenitare ceperūt ſupioris domus uniuerſa cenacula dicta poſtq̄ ubi cenabāt plura facē ceperūt ut in caſtris ab hyeme iberna ibernū domū uocarunt. Ligionē porcius deſignat cū de Ennio ſcribens dicit eū coluiſſe Tulinę loca Seqᷣ porta Neuia quod in nemoribus neuiis & enim loca ubi ea ſic dicta colui. Deinde porta Rauduſcula qd̓ ęrata fuit ęs Raudus dictum ex ea in ueteribus i mācupiis ſcriptum Rauduſculo librā ferito hunc lauernalis ab ara lauernę quod ibi ara ei⁹ pręterea ītra muros uideo portas dici in palatio. Mutionis a mugitu quod ea pecus in bucitatū antiquū oppidū exigebāt alteram Romanulam quę eſt dicta a roma quę hēt

gradus ĩ nouãlia ad Volupię ſacelluũ. Tertia ẽ Ianu alis dicta ab Iano & iõ ibi poſitũ Iani ſignũ & ius ĩſti tutũ a Põpilio ut ſcribit ĩ ãnalib9 piſo ut ſit apta ſẽp niſi cũ bellũ ſit nuſq̃ traditũ ẽ memorię põpilio rege fuiſſe aptã & poſt Manilio cõſule bello cartaginenſi prĩo cõfecto & eodẽ ãno aptã ſub lectulis origĩes quaſ auerti hę Lectica qđ legebãt uñ iã facerent ſtramenta atq; herbã ut etiã nũc fit in caſtris. Leticas ne eẽnt ĩ ter ris ſublimis in his ponebãt: niſi ab eo qđ gręci ãtiqui dicebãt lectron lectũ potius q̃ lecticã ĩuoluebãt qđ fere ſtramẽta erãt e ſegete Segeſtriã appellãt ut etiam nũc ĩ caſtris niſi a: gręcis: nã ubi lectus mortui fert̃ di cebãt Feretrũ noſtri gręci feretrõ. Poſtq̃ trãſierunt ad culcitras qđ ĩ ea ſag9 aut tomẽtũ aliudue qd calcabãt ab ĩculcãdo culcitra dicta hac quicqd ĩſternebãt a ſter nẽdo Stragulũ appellabãt. Puluinar uel a pl̃ibus uel a pollulis declinarũt qbus opiebãt̃ opimẽta & pallia opcula dixerunt. Iu his multa peregrina ut Stigum Rheno galli quid Gaumacũma eius ſagũ & amphi malion gręca: contra latinũ tore quod ante torũ & to rus a toruo qđ his in prõptu ab hac ſil̃itudĩe toruis ĩ mulieris capite ornat9. Quia ſimplici ſcãſione ſcãde bãt in lectũ non altũ ſcabellũ in altiorẽ ſcãnũ duplica ta ſcanſio gradus dicitur qđ geritur in inferiore ſupi orẽ gręca ſunt periſtromata & peripetaſmata: Sic ali quid item conuiuii cauſa: Ibi multa pecunię ſignata nocabula ſunt ęris & argenti: hęc As ab ęre. Dupun dus a duobus ponderibus: quod unum pondus Aſſi põdũ dicebatur. Id ideo quod as erat libra: põd9 deiñ

ab numero reliquū dictū. abſq; adcētuſſis: ut as ſingulari nūo ab trib9 aſſibus Treſſis: & ſic ꝓportio ē uſq; ad nonuſſis ī denario nūo hoc mūtat: qd' primū ē ab decē aſſib9 decuſſis. Secūdū a duobus decuſſib9 biceſſis qd' dici ſolū a duob9 biceſſis. reliqua ɔueniunt qd' ē ut triceſſis ꝓportōe uſq; ad cētuſſis: quo maius ęris uocabulū nō ē. nā duccti ī ꝓportōe quę dicunť nō magis aſſes q̄ denarii: alięue res ſignificanť. Aeris minima pars: ſextula quod ſexta pars uncię. Semuncia quod dimidia pars uncię ſic ualet dimidium: ut in ſelibra & ſemodio. Vncia ab uno. Sextans ab eo qd' ſexta ps aſſis. ſicut Quadrās ꝙ quarta: & Triēs tertia ps. ſemis qd' ſemis ideſt dimidiū aſſis ut ſupra dictū ē. Septunx a ſeptē & uncia cōcluſū. Reliqua obſcuriora qd' a dīnutōe & ea quę dīnuunť ita ſunt: ut extremas ſyllabas habeant: ut a decē una dēpta uncia deūx Dextans dēpto ſextātc. Dodrans dēpto quadrāte. Bes ut olī des dēpto triēte. In argēto nūmi id ab ſicuľ. Denarii quod denarii quod denos ęris ualebant. Quinarii quod quinos. Seſtertius quod ſemis tertius. Dupondium enim & ſemis antiquus ſeſtertius eſt. & ueteris conſuetudinis: ut retro ęre dicerent. Ita ut ſemis tertius quartus ſemis pronunciarent. ab ſemis tertius dictus. Nummi denarii Decuma libella quod librā pundo as ualebat: & erat ex argento parua Sembella. quod ſi libelle dimidium: quod ſemis aſſis. Triuntius de tribus unciis quod libelle ualet quarta pars. ſic quadrans aſſis eadem pecunia uocabulum mutat. Nam poteſt item dici Dos. Arabo merces

corallariũ. Dos ſi nuptiaꝝ cauſa data: hęc grȩce dotine ita enim hoc ſiculi ab eodẽ domũ. Nam grȩce ut ipſe donion: & ut alij doma: & ut Attici doſin Arrabo ſic dicta: ut reliquũ reddatᷣ: hoc uerbum a grȩco arabon Reliquũ quod ex eo quod debitũ reliquum: Dãnuꝫ a demptione: cum minus re factũ q̃ quanti conſtat. Lucrum a luendo ſi amplius q̃ ut exolueret quanti eſſet ceptũ. Detrimentum a detritu: quod ea quȩ trita minoris precij: ab eadem mente. Intertrimentum ab eo quod duo quȩ inter ſe trita & deminuta: a quo etiam Intrigo dicta. Mulcta a pecunia quȩ a magiſtratu dicta ut exigi poſſit ob peccatum quod ſingule dicuntur appellate eſſe mulctas quod olim uinũ dicebant mulcte. Itaqꝫ cum dolium aut Culleũ uinum addunt: Ruſtici prima urna addita dicũt etiam nũc. Poena a peniendo aut quod poſt peccatum ſequitur precium quod eſtimationis emptioniſue cauſa conſtituitur dictũ a peritis quod ſolũ hi poſſunt facere recte id. ſi quid datum pro opera aut opere. Merces a merendo quod manu factum erat & datum pro eo manu precium a manibꝫ & precio Corollariũ: ſi additũ prȩterq̃ quod debitum eius uocabulum fictum a corollis: quod hȩ (cum placuerant actores) in ſcena dari ſolite. Prȩda ẽ ab hoſtibꝫ capta quod manu parta: ut pida prȩda. Prȩmiũ a prȩda: quod ob recte quid factum conceſſum ſi datur quod reddatur mutuum quod: ſiculi meton ita ſcribit Sophroon meton anthymo: & munus quod mutuo animo qui ſunt dant officij cauſa; Alterum munus in muniendi cã nuncupatᷣ

a quo etiã municeps. qui iura munus ſũgi debẽt dicti: Si is ea pecunia quę in iudiciũ uenit in litibꝯ. Sacramẽ tũ a ſacro quis petebat & qui inficiebatˀ de aliis rebus utriq; quingentos ęris ad pontẽ dependebãt. De aliis rebus itẽ certo alio legitimo numero aſſũ. qui iudicio uicerat ſuum ſacramentũ a ſacro auferebat uicti ad ęrariũ redibãt. Tributũ dictũ a tribubꝯ qđ ea pecuía quę a populo impata erat tributi a ſingulis ꝓportione cenſus exigebantˀ. ab hoc ea quę aſſignata erãt. At tributũ dictũ ab eo quoq; quibus attributa erat pecunia ut militi reddãt. Tribuni ęrarii dicti: id quod attributũ erat ęs militare hoc eſt qđ ait Plautus cędit miles: ęs petit: & hinc dicuntˀ Milites ęrarii ab ęre qđ ſtipendia facerent: hoc ipſum ſtipendiũ ab ſtipe dictum quod ęs quoq; ſtipẽ dicebãt. Nã quod aſſes libre põdo erãt qui acceperant maiorẽ numeꝝ non in arca ponebant ſed in aliqua cella ſtipabant. i. cõponebant quo minus loci occuparet a ſtipando ſtipẽ dicere ceperunt Stipa ab fortaſſe gręco uerbo id apparet qđ ut alias tum inſtitutũ etiã nũc diis: cũ theſauris aſſes dant ſtipem dicũt: & qui pecuniã alligat. Stipulari & Reſtipulari. Milites ſtipendii ideo quod eam ſtipem pendebãt ab eo Ennius ſcribet peni ſtipendia pendẽt. ab eodem ęre in pendendo diſpenſator & in tabulis ſcribimus. Expenſũ & prima penſio. & ſic aut ſecũda aut quę alia & diſpendiũ ideo qđ in diſpendendo ſolet minus fieri. Compendiũ quod cõpenditˀ una fit a quo uſura quod in ſorte accedebat. Impendiũ appellatũ quę cum accederet ad ſortẽ uſũ Vſura dicta. ut

ſors quod ſuum fit ſorte:per trutinā ſolui ſolitū. Veſtigium etiā nunc manet in ęde Saturni qđ ea iā nūc et ꝓpter penſurā trutinā habet poſitā:ab ęre Aerariū appellatum. Ad uocabula quę ꝑtinere ſumus rati ea quę & loca & ea quę in locis ſunt ſatis arbitror dicta: qđ neq; paꝝ multa ſūt aperta : neq; ſi ampliꝰ uelimꝰ uolumē patiet᷑ Quare in ꝓximo ut in p̄mo libro dixi quod ſequit᷑ de tēporibꝫ dicā.

M. Terentij Varonis Liber Secūdus incipit.

ORigines uerboꝝ quę ſint locoꝝ & quę in his in priore libro ſcripſi. In hoc dicam de uocalibꝫ tempoꝝ & eaꝝ rerum quę in agendo fiūt: aut dicunt᷑ cū tēpore aliquo ut Sedet᷑ Ambulat᷑ Loquit᷑: Atq; ſi qua erūt ex diuerſo genere adiuncta potius cognationi uerboꝝ q̄ auditori calumnianti oremꝰ morem: Huius rei auctor ſatis mihi Chryſippus aut antipater:aut illi in quibꝫ & ſi nō tantū acuminis at plꝰ litteraꝝ in quo ē Ariſtophanes & Apollodorus. qui omnes uerba eoꝝ uerbis ita declinari ſcribūt. ut ꝟba litteras alia aſſumant. alia mittant. alia cōmutent. ut fit in Turdo & turdario Turdelicio. Sic declinantes gręci noſtra nomina dicūt. Lucienū lucienon & Quītum quinton. & Ariſtarion illi nos Ariſtariū. & Diona dionem. ſicut inq̄ cōſuetudo noſtra multa declinauit:ut ab Solu Solum. ab Libero Liberā. ab Laſibus Lares. quę obruta uetuſtate ut potero eruere conabor. Dicemus primo de tēporibꝫ. q̄ quę per ea fiunt: ſed ita ut ante de natura eorum : ea enim dux fuit ad

uocabula imponēda homini: Temp⁹ eſſe dicūt inter/
uallum mundi & motus. id diuiſim in partis aliquot
maxime ab ſolis & lunę curſu itaq; ab eorum tenore
temperato. Tempus dictum: unde Tempeſtiua & a
motore eoꝝ qui toto cęlo ꝯiunct⁹ mundus deo. mot⁹
caſu uenit quo tempus id ab hoc deo Dies appellat̃.
Meridies ab eo qđ medius dies D. antiqui nō. R. in
hoc loco dicebāt. ut pręneſte inciſum in ſolario. Quod
cornelius in baſilica Emilia & Fuluia īumbrauit dici
principium. Mane qđ tū manat: dies ab oriente niſi
potius qđ bonum antiqui dicebāt Manum. ad cuiuſ
modi religionē gręci quoq; cum lumē affertur ſolēt
icere Suprema ſūmum diei id a ſupre
mo hoc temp⁹. xij. Tabulę dicūt occaſū eſſe ſolis ſed
poſtea lex pretoria id quoq; temp⁹ eſſe iubet ſuprē/
mū quo pretor in comicio ſupremam pronūciauit
populo Scđm hoc dicit̃ Crepuſculū a crepero. id uo
cabulum ſumpſerūt a Sabinis unde ueniūt Crepuſci
nominati Amiterno quod eo tempore erant nati ut
Lucij prima luce in creatione. Crepuſculū ſignificat
dubium ab eo res dubię dictę. Crepere qđ crepuſcu
lum dies etiā nūc ſit an iā nox multis dubiū Nox qđ
ut Catullus ait. oīa niſi īteruenīat ſol pruina obrigue
rit quod nocet Nox niſi quod gręce Nox cū
ſtella prima exorta gręci uocāt Heſperon noſtri Ve
ſperuginē ut Plautus. Neq; Veſperugo. neq; Vergi
lię occidūt. Id tempus dictū a gręcis Heſpera. latinę
Veſper ut ante ſolē ortum quod eadem ſtella uocaba
tur Iubar quod Iubata. Pacuuius dicit paſtor exorto

iubare noctis decurſo itinẽ Ennij Aiax lumẽ Iubarue in cęlo cerno. Inter Veperginem & Iubar dicta Nox intempeſta ut in Bruto Caſſij quod dicebat Lucretia Nocte intempeſta noſtram deuenit domum. Intempeſtam Aelius dicebat cum tempus agendi eſt nullũ quod Alij Cõcubium appellarunt quod fere omnes tunc cubarent. Alij ab eo quod ſileretᷣ Silentium noctis quod idem Plautus tempus conticinium. ſcribit enim Videmus factum Volo redito cõticinio. Alter motus ſolis eſt. alter cęli quod mouetur a Bruma ad ſolſtitiũ dicta Bruma ꝙ breuiſſim⁹ dies eſt ſolſtitiũ ꝙ ſol eo die ſiſtere uidetur. aut qđ ſol ad nos uerſum proximium eſt Solſtitiũ. Cum uenit ĩ mediũ ſpaciũ inter brumã & ſolſtitium & dies ęquus fit ac nox eq, noctium dictũ. Tempus a bruma ad brumam dum ſol redit uocatᷣ. Annus qđ ut parui circuli Anuli ſic magni dicebantur ut circites unde ãni hui⁹ temporis pars hyems qđ tum multi Imbres. hinc Ibernacula Iberniũ ue qđ tum aĩma quę flatur omniũ apparet ab hyatu hyems. Tempus ſecundũ uer quod tũ uiuẽ incipiũt uirgulta. ac uertere ſe temp⁹ anni niſi qđ Iones dicũt uer. Tertiũ ab ęſtu Aeſtas hinc Aeſtiuus niſi forte a gręco. Quartũ Autumn⁹ ab ſole. Sic Mẽſis a lunę motu dict⁹. dũ ab ſole ꝑfecta rurſ⁹ redit ad eum luna qđ gręce olim dicta. Menẽ unde illoꝝ Menes ab eo noſtri a mẽſibꝯ Intermẽſtris dict⁹ qđ putabant Inter prioris mẽſes ſeneſcẽtis extrem⁹ dies & nouam lunam eſſe diem quẽ diligẽti⁹ attici Mene cene an appellarẽt ab eo qđ ea die poteſt uideri extrema &

prima luna Luſtrum nominatum tempus quinquē nale a luendo id eſt ſoluendo quod quíto quoq; anno uectigalia & ultro tributa per Cenſores perſoluebantur. Seculum ſpatiū annorū centum uocarunt dictū a Sene quod longiſſimum ſpatium ſeneſcēdoruꝫ hominum id putant. Euum ab ętate omnium annoruꝫ hinc Euiternum quod factum eſt eternū id ait Chryſippus eſſe ab eo Plautus non omnino ętas ad perdiſcendum eſt ſatis hinc poetę eterna templa cęli A naturali diſcrimíe ciuilia uocabula dies acceſſerūt dicam pri⁹ quid eorum cauſa: tum qui hominum ſint inſtituti. Dies Agonales per quos rex in regia arietem ímolat dicti ab agone eo qđ interrogatᷣ a principe. Ciuitatis & princeps gręgis ímolatᷣ. Carmētalia nominantᷣ quod ſacra tum & ferię carmentis. Lupercalia dicta quod í lupercali luperci ſacra faciunt. Rex cum ferias mēſtruas nonis februarijs dicit hūc diē februatū appellat. februū Sabini purgamētū & id in ſacris noſtris uerbum nō & lupercalia februatio ut in antiquitatū libris demōſtraui. Quirinalia a quirino ꝙ huic deo ferię. & eoꝝ hominū qui fornacalibꝫ ſuis nō fuerūt feriati. Ferialia ab inferis & ferendo ꝙ ferūt tum epulas ad ſepulchꝛꝝ. quibꝫ ius ſibi parentare. Terminalia ꝙ is dies āni extremus ꝯſtitutus Duodecimus ení menſis fuit februarius & cum íterralatur inferiores quinq; dies duodecimo demūtᷣ mēſe. Equiria ab equoꝝ curſu eo enim die currūt in campo martio. Liberalia dicta ꝙ per totum oppidum eo die ſedent ſacerdotes liberi hedera coronate cum libis

& foculo pro emptore ſacrificantes. In libris Saliorū quoꝝ cognomen agnonenſium forſitan hic dies ideo appellatꝰ potius Agonia: Quinquatrus hic dies unus ab noi̅s errore obſeruatꝰ: proinde ut ſint quinq; dict9 ab Tuſculanis. Poſt diem ſextū idus ſimiliter uocatꝰ Sexatrus: & poſt diem ſeptimū Septimatrus: ſic hic quod erat poſt diem quintū. Quinquatrus Tubulu ſtrum appellatꝰ qđ eo die in atrio ſutorio ſacroꝝ tube luſtrantꝰ. Megaleſia dicta a grȩcis quod ex libris: Sibyllinis accerſita ab Actalo rege pergamu; prope muꝝ Megaleſion in templū eius det unde aduecta Romam Fordicidia a fordis bubꝰ bos forda quȩ fert in uētre quod ea die publi. imolantꝰ boues prȩgnātes in curijs. Complures a fordis cedendis fordicidia dicta Palidia dicta a pale qđ & ferię ei deę fiūt. ut cere alia a cerere Vinalia a uino hic dies Iouis nō Veneris hui9 rei cura non leuis in latio. nam aliquot locis uindemię primum a ſacerdotibꝰ publice fiebant: ut Romȩ etiam nunc: nam flamē dialis auſpicatꝰ uindemia;. & ut iuſſit uinum legere. agna; Ioui facit inter cui9 exta ceſa & ꝓiecta flamē prorſus uinū legit. In Tuſculanis ſacris eſt uinu; nouum ne uehatꝰ in urbem anteq̄ uinalia calentꝰ. Rubigalia dicta ab Rubigo ſecundū ſegetes huic deo ſacrificatꝰ ne rubigo occupet ſegetes Dies Veſtalia ut uirgines ueſtales ueſtȩ ſacrificent: Quiquatrijs Minuſculȩ dictȩ Iunię Idus ab ſimilitu dine maloꝝ quod tibicines tum feriati per urbē uagātur & cōueniunt ad ȩdem mineruȩ dies fortis fortunȩ appellatus ab Seruio Tullo rege quod is fanū fortis

fortunę ſecundum Tiberim extra urbem Romam dedicauit Iunio menſe Dies Poplifugia uidetur no/minatus ꝙ eo die repente tumultu fugerit populus. nō multo enim poſt hic dies q̄ deceſſus gallorum ex urbe & q tū ſub urbe populi ut Ficuleates. Fidenates & finitimi alij contra nos cōiurauerunt. aliquot huius dei ueſtigia fuge in ſacris apparent de quibꝯ rebus antiquitatum libri plura referūt. Nōne caprotine quod eo die in latio Iunoni caprotine mulieres ſacrificāt & ſub caprifico faciūt: & e caprifico adhibēt uirgam: ob hoc Toga Prętexta Data eis a pollinaribꝯ ludis decuit populum. Neptunalia a neptuno eius enim die ferię Furinalia furine qđ ei dęę ferię publice dies is cuiꝰ dęę honos apud antiquos nam ei ſacra inſtituta ānua & flamen attributus nunc uix nomē notum paucis. Portūnalia dicta a portunno cui eo die ędes in portu tiberino facta & ferię inſtitutę. Vinalia Ruſtica dicūtur ante diem. xij. Klēdas ſeptembris qđ tum Veneri dedicata ędes & orti eius tutelę ad ſignificant̃ ac tum ſūt feriati olitores Cōſualia dicta a Conſo quod tum ferię publicę ei deo & in circo ad aram eius ab ſacerdotibꝯ fiūt ludi illi quibꝯ uirgines ſabinę rapte. Vulcanalia a Vulcano quod ei tum ferie. & qđ eo die populus pro ſe in ignem animalia mittit. Opeconſiua dies ab ea ope conſiua cuius in regia ſacrarium: quod iō actū ut eo pręter uirgines ueſtales & ſacerdotē publicum introeat nemo. Is cum erat ſuffibulum haud habeat. ſcriptū id dicitur ne a ſuffiendo ſub ligaculum. Vortunnalia a Vortunno cuius ferat octobri menſe.

Meditrinalia dies dictus a medendo quod ut ait fla
cus flammam martialis dicebat hoc die ſolitũ uinu;
nouum & uetus libari & deguſtari medicamenti cau
ſa quod facere ſolẽt etiam nunc multi cum dicant no
uum uetus uinum bibo·nouo neteri uino morbo me
deor. Fontanalia a fonte quod is dies ferię eius ab co
tum in fontes Coronas iaciũt & puteos coronãt. Ar
miluſtrum ab eo quod in armiluſtrio armati ſacra fa
ciunt niſi locus potius dicta ab his.ſed de his prius:id
ab luẽdo:aut luſtro ideſt quod circuibant ludentes an
cilibus armati.Saturnalia dicta ab Saturno quod eo
die ferię eius:ut poſt diem tertium. Opalia opis An
geronalia ab Angerona cui ſacrificium fit in curia Ac
calia ferię publicę laurentine is dies quem diem qui
dam in ſcribendo laurentalia appellant ab Acca lau
rentia nominatus cui ſacerdotes noſtri publice parẽt
ante ſexto die qui atria dicitur. diem Tarẽtum Accas
Tarentinas hoc ſacrificium fit in ue labro qua in no
uam uiam exitur ut aiũt quidam ad ſepulchrum ac
cę ut quod ibi ꝓpe faciunt dijs manibus ſeruilibꝫ ſacer
dotes.qui uterq; locus extra urbem antiquam fuit nõ
longe a porta Romanula de qua in priori libro dixi.
Dies Septimontium nominatus ab his Septem mõ
tibus in quis ſita eſt.ferię nõ populi.ſed montanorum
modo ut Paganalibꝫ qui ſũt alicuiꝰ pagi:De ſtatutis
diebus dixi nũc de Annalibꝫ nõ de ſtatutis dicam. Cõ
pitalia dies attributus laribꝫ ut alibi ideo ubi me com
petũt tũ in cõptis ſacrificatᵣ. quot ãnis is dies cõcipitᵣ
Similiter Latinę ferię dies cõceptinus dictus a latinis

populus quibꝯ ex albano monte ex ſacris carmen pe tere fuit ius cum Romanis a quibus latinis latinę dictę. Semētinę ferię dies is qui a pontificibꝯ dictus. appellatꝰ a Semēte qđ ſtatioīs cauſa ſuſcepta. Paganice eiuſdem agriculturę cauſa ſuſceptę ut haberent in agris omnes pagos unde paganicę dictę ſunt Preterea Ferię conceptiuę que ut ſunt annales ut hę quę dicūtᵣ ſine proprio uocabulo aut cum perſpicio ut Nouēdialis De his diebus nūc iam qui hominum cauſa conſtituti uideam: Primi dies menſium nominati Kalēdę ab eo quod his diebꝯ calentur eius menſes. Nonne a pontificibus. Quintanę an ſeptimanę ſunt futurę in capitolio in curta calabria ſic dictę quinqꝫ. Calo Iuno Couella: Septem dictę. Calo Iuno Couella. Nōnc appellatę aut quod ante diem nouum Idus ſemper aut quod ut nouus annus a Kalēdę Ianuarię ab nouo ſole appellatę. nouus menſis noua luna bonis eodem die enim in urbem ab agris ad regem cōueniebat populꝰ. Harum iterum ueſtigia apparent in ſacris nonalibus in arce quod tunc ferias primas menſtruas quę futurę ſint eo menſe rex prędicit populo. Idus ab eo qđ tuſci Itus uel potius quod ſabini Idus dicunt dies poſtridie Kalēdas nonas Idus appellati atri quod ꝑ eos dies noui inciperent Dies faſti per quos praetoribus omnia uerba ſine piaculo licet fari Cominales dicti quod tum dum eſſet populus conſtitutus eſt ad ſuffragium ferundum niſi ſi quę ferię conceptę eſſent ꝓpter quas nō liceret. ut Compitalia & latinę: contrarii horum uocant dies Nefaſti per quos dies nefas fari

prętorem. Do Dico a Duco. Itaq; non poteſt agi ne ceſſe eſt aliquo eorum uti uerbo cum lege quid peragitur quod ſi tum imprudēs dixit Mutius ambigebat eum expiari ut impium nō poſſe. Interciſi dies ſūt per quos mane & ueſperi eſt nefas: medio tēpore iter hoſtiam ceſam & exta proiecta: a quo quod faſtum intercedit Interciſi. aut quod interciſum nefas. Dies q uocantur ſic. Quando rex comitiauit faſſis dictus ab eo. eo die rex ſacrificulus dicat ad comitium ad quod tempus eſt nefas ab eo fas. Itaq; poſt id tempus lege actum ſępe Dies qui uocant̃ quando ſtercus delatū; fas ab eo appellatus quod eo die ex ęde ueſtę ſtercus eueritur & per capitolinū; cliuum in locum difertur certū. Alliēſis dies ab allio fluuio dict9 nā ibi exercitu noſtro fugato: galli obſiderūt Romā Qđ ad ſingulorū dieꝝ uocabula ptineat dixi. Menſiū nomina ſunt apta fere: ſi a Martio antiq inſtituerūt numeres. Nā prim9 a Marte Scđ; ut Fului9 ſcribit & Iuni9 Gracch9 a Venere ꝙ ea ſit aphrodite Cui9 nomē ego ātiqs lr̄is qđ nuſq̄ iueni. magis puto dictū ꝙ Ver oīa apit Aprilē. Terti9 a maioribꝫ Mauis. Quart9 a Iunioribꝫ Iuni9. Debīc qnt9 quītilis & ſic deīceps uſq; ad decēbrē a numero ad bos q additi Prior a principe deo Iano Ianuarius appellat9. Poſterior ut idē dicūt ſcriptores ab dijs īferis Februari9 appellat9 ꝙ tū bis parētēt. Ego magis arbitror Februariū a die Februato ꝙ tū februat̃ popul9. i. Lupercis nudis luſtrat̃ ātiquū oppidū palatiū gregibꝫ cictū Qđ ad tpoꝝ uocabula latina attinet bacten9 ſit ſatis dictū. nūc ꝙ ad eas res

attinet quę in tempore aliquo fieri animaduerterent̃ dicam ut hęc ſunt Legiſti Currens Ludens. De quis duo prędicere uolo quãta ſit multitudo eorũ & quę ſint obſcuriora q̃ alia. Cuȝ uerboꝝ declinatuũ genera ſũt quattuor. Vnũ quod tempora adſignificat neq; habet caſus. ut lego leges. Alterum quod caſus habet neq; tempora adſignificat ut ab lego lectio & lector. Tertium quod habet utrunq; & tempora & caſus. ut ab lego legens lecturus. Quartum quod neutꝝ habȝ ut ab lego lecte lectiſſime. Horum uerborum ſi primigenia ſũt admitte ut coſteonius ſcribit Ex eorum declinationibꝫ uerboꝝ diſcrimina. Quingẽta millia eſſe poſſũt. ideo quia ſingulis uerbis primigenijs circitur quingente ſpecies declinationibꝫ fiunt. Primigenia dicuntur uerba. ut Lego Scribo Sto Sedeo & cętera quę nõ ſunt aliquo uerbo ſed ſuas habẽt radices: contra uerba declinata ſunt quę ab aliquo oriunt̃: ut ab lego legis legit legam & ſic itidem: & ſic permulta. Quare ſi quis primigeniorum uerborum origĩes oſtenderit ſi ea millę ſunt quingentum milium ſimplicium uerborum cauſas aperuerit unas in nullius tamen qui ab his reliqua orta oſtenderit ſatis dixerit de origine uerborum cum unum nata ſint. Principio erũt pauca. Quę inde nata ſint ĩnumerabilia A quibꝫ hiſdem principijs ãtepoſitis pręuerbijs paucis. In manis uerborum accedit numerus quod pręuerbijs additis atque commutatis aliud atque aliud fit ut enim ceſſit atque receſſit. Quod ſi haec decem ſolum pręuerbia eſſent quoniam ab uno uerbo de Amationuȝ

quingenta diſcrimina fierent bis decē plicatis cōiun-
cto preuerbo ex uno quinq; millia numero efficerent
ex mille ad quinquagies centum milia diſcrimina
fieri poſſunt. Democritus & item alij qui infinita
principia dixerunt quę unde ſint non dicunt. ſed eiuſ
modi ſint. faciunt tamē magnum quę ex his conſtāt
in mūdo oſtendūt. Quare ſi ętimologos pricipia uer
boꝝ poſtulet mille: de quibꝫ ratio ab ſe nō poſcatur &
reliqua oſtendat quod nō poſtulat. tamē in manem
uerboꝝ expediat numeꝝ. De multitudine quoniā qđ
ſatis eſſet admonui. de obſcuritate pauca dicā uerboꝝ
quę tempora conſignificāt. ideo locutus difficillimus
eſt ꝙ neq; his fere ſocietas cum gręca lingua neq; uer-
nacula ea quoꝝ in partum memoria adfuerit noſtrā
de quibꝫ ut dixi que poterimus. Incipiam. hinc primū
quod dicitꝰ. Ago ab agitatu facta. Hinc dicimꝰ Agit
geſtū Tragoedus & Agitantur quadrigę. Hinc agitꝰ
pecus paſtū ꝙ uix agi poteſt. hic Angiportū. quia nil
in eo poteſt agi. hinc Angulus quod in eo locꝰ angu-
ſtiſſimus cuiꝰ loci is angulus. Actionum triū ꝑmus
agitatus mentis quod primum ea quę ſumus acturi
cogitare debemus deinde tum dicere ac facere. de his
minime putat uulgus eſſe actionem cogitationem
Tertiū in q̊ qd facimꝰ id maximū. Sʒ & cū hos agita
mꝰ. qd & eā rē cogitamꝰ in mēte agimꝰ & cū ꝓnūtia
mꝰ agimꝰ. Itaq; ab eo Orator dicitꝰ agē cām. Et augu
res agere augurīū dicūtꝰ cū in ea plura dicāt q faciant
Cogitare a gogendo dictum mens plura in unum
cogit unde deligere poſſit. Sic e Lacte coacto Caſeus

noíat9 Sic ex hominib9 Contio dicta·Sic Coentio Sic Compitum nominatū· A cogitatione & Concilium unde conſilium qđ ut ueſtimētū apud fullonē cum igitur conſiliari dicitur·Sic Reminiſci cum ea quę te nuit mens ac memoria cogitando repetunt᷑·hinc etiā Cōminiſci dictū a con & mente: Cum fingunt᷑ in mē te quę nō ſunt & ab hoc illud quod dicit᷑ Reminiſco Cōmentum ꝓnūciat᷑· Ab eadem mēte Meminiſſe dictū: & Amēs quod a mēte ſua deſcēdit· hinc etiam Metuo: mentem quodāmodo motā ammoueo· Sic quod frigidus Timor eſt: Tremuiſti·i·temuiſti· Tre mo dictū a ſimilitudine uocis quę tunc cū ualde time tur apparet Cum etiā in corpore pili ut Ariſta in ſpi ca hordei horrēt· Curare a cura dictū Cura quod cor urat·Curioſus qui hac pręter modū utitur·Recondē rurſus in cor reuocare·Curia ubi Senatus rem·p· cu rat illa & etiam curia dicit᷑ ubi cura ſacroꝝ publica ab his Curiones·Volo a uolūtate dictū & a uolatu qđ anim9 ita eſt ut puncto temporis peruolet quo uult Libere a labēdo dictum qđ lubrica mēs ac ꝓlabit᷑ ut dicebant olim a libēdo libido Libidinoſus ac libitina uenus ſic alia᷑ Metuere a quodā motu animi cum id quod malum caſuꝝ putat refugit mēs cum uehemē tius ī mouēdo ut ab ſe habeat foras fert᷑·Formido cū pauet ab eo Pauor·Meminiſſe a memoria cū id qđ remāſit in mēte in qđ id rurſus mouet᷑ quę ea monē do ut manimoria pōt eſſe dicta·Itaq; Salij qui cātant mamuriam ueteꝝ ſignificant memoriam· Momere ab eadem quod is qui monet proinde ſic ac memoria

Sic monimenta quę in ſepulchris. Et ideo ſecundum uiam: quo prętereuntis admoneāt & ſe fuiſſe & illos eſſe mortales. ab cętera quę ſcripta ac facta memorię cauſa monumēta dicta. Merere a marcere qđ merore corpus marceſcere dicitur. hinc etiam Macri dicti. Letari ab eo quod lati9 gaudium propter magni boni opinionem diffuſum. Itaq; Iuūcti9 ait Gaudia ſua ſi oēs homines conferant unum in locum tamē mea ſuperet letitia. ſic cum ſe habēt leta. Narro cū altero facio ſermonem a quo Narratio per qnā cognoſcim9 rem geſtā quę pars agendi eſt adiacendo. Ac ſunt. aut cōiucta cū temporibꝰ. aut ab his eaꝝ hoc genus uidentur. Fatur is qui primū homo ſignificabile ore emittit uocem ab eo anteq̄ ita faciūt pueri dicunť infantes cū id faciūt iam fari. Cum hoc uocabuloꝝ. a ſimilitudīe uocis Pueri ac fatuus fari id dictū. Ab hoc tēpore qđ tum pueris cōſtituant parce fando. dictum Fatum & res Fatales. Ad hęc eandem uocē qui facile fanť Facūdi dicti: qui futura prędiuinando ſolent fari fatidici dicti. Idē Vaticinari qđ ueſana mente faciunt. Sed de h̄ poſtea uſurpandū cū de poetis dicem9. hinc faſti dies quibus cętera uerba legitima ſine piaculo prętoribus licet fari: ab hoc Nefaſti quibꝰ diebꝰ ea fari ius nō eſt: & ſi fati ſunt piaculum faciunt. hinc Effata dicuntur quod augures finem auſpicorum celeſtum extra urbem agris ſunt affati. hinc Affari templa dicuntur ab auguribus affantur qui in his fines ſunt. hinc fana nominata quod pontifices in ſacrando fati ſint finem hinc Profanum eſt quod ante fanum .i. coniunctum

ſano·hic Profanatũ quod in ſacrario pollutum. Atq; inde herculi Decuma data ab eo eſt quod in ſacrificio quodam fanatr·i·ut fani lege ſit· Id dicitr Pollutũ qđ a porriciẽdo eſt fictũ: Cum enĩ ex mercibꝫ libamẽta proiecta ſũt Herculi: iam ara tum pollutum eſt ut; cum ꝓfanum dicitur.i.proĩde ut ſit fani factũ. Ita ubi olim fano conſumebatr omne quod profanũ erat ut etiam fit·ꝙ populus Roman9 urbis quot annis faciat cum Herculi ĩmolat publice iuuẽcam· Ab eodẽ ꝟbo Fari fabule: ut tragoedię & comoedię dictę· Hic faſſi & confeſſi qui fati id qđ ab his quęſitum. hinc ꝓfeſſi hinc Fama & Famoſi· Ab eodem Falli falſũ: & fallatia quã ꝓpterea qđ Fando quẽ decipit:ac cõtra dixit faciat· Itaq; ſi qs refallit in hoc nõ ꝓprio noĩe fallatia ſed tranſlatio·ut a Pede noſtro pes lecti· ac pes Bete· hinc etiam Famiger·Fabile & ſic compoſitia alia: Itẽ ut declinata multa in quo & Fatuus & Fatue loqui ab loco dictũ quod qui primo dicitur fari & uocabula & reliqua uerba dicit anteq̃ ſuo quiſq; loco ea dicẽ poteſt·hunc Cryſippus negat loqui· Quare ut imago hominis non ſit homo: ſic in coruis· Cornicibus pueris primitus incipientibꝫ fari uerba: nõ eſſent uerba. quod nõ loquebantur·Igitur is loquitur qui ſuo loco quodq; uerbum ſciens ponit: & iſte ꝓloquitr cum animo quod habuit extulit loquendo·hinc etiam ampli9 dicuntur·Eloquium ac reliqui inſanis Sabinis e cella Dei qui eloquũtr·hic dict9 loquax q nimiũ loqtr. hic eloquẽs qui copioſe loqtr .hic colloquiũ cũ ↄueniũt in unũ locum loquẽdi cauſa· hinc Alloquutu; mulieres

ire aiunt cũ eunt ad aliquã loquutũ cõſulẽdi cã. hinc quidã loquelam dixerũt uerbum quod in loquẽdo ef ferimꝰ Concinne loqui dictũ a concinne ubi inter ſe cõueniunt partes & inter ſe cudant aliud alij Pronun ciare dictũ & Nũciare pro idem ualet quod ante ut ĩ hoc pro ludit:Ideo actores ꝓnũciare dicunt̃ qđ Pro ſcenio ꝓnuntiant poeta cogitante. Quod maxime tũ dicit̃ proprie nouam fabulã cum agunt:Nuntius eſt enĩ ab his rebꝫ nominatus quod a grȩco uerbo uideri declinatum:Ab ea quidem grȩca uoce Neapolis No uapolis ab antiquis noſtris uocitata a quo etiã extre mum Nouiſſimum quoqꝫ dici ceptum uulgo quod mea memoria ut Ellius gallus Sic Senes aliquod ni mium Nouum uerbũ quod eſſet uitabãt:Cuiꝰ origo ut a uetere Vetuſtus ac ueterrimꝰ Sic a nouo declina natum Nouiſſimũ quod extremum.Sic ab eadẽ ori gine Nouitas nouitius & noualis in agro & ſubnouis dicta pars in foro ȩdificiorum.qđ uocabulũ eius pue tuſtũ ut nouȩ uiȩ quȩ uia iam diu uetus ab eo quoqꝫ poteſt dictũ nominare quo res nouȩ ĩ uſum quomõ additȩ erant quibꝫ ea nouiſſent nomina ponebãt.Ab eo nuncupare quod tũc ciuitate uota noua ſuſcipiũt̃ Nũcupare Nominare ualere. apparet in legibꝫ ubi Nũcupatȩ pecuniȩ ſũt ſcriptȩ. Item in choro in quo eſt:Aenea quis eſt qui meũ nomen nũcupat. Item ĩ medio.Quis tu es mulier quȩ mȩ inſueto nũcupaſti nomine.Dico originẽ habet grȩcã quod grȩci

hinc Enniꝰ Dico qui hũc dicare cupit.hinc Iudicare ꝙ tũc Ius dicat̃. hinc Iudex qđ iudicat accepta poteſtate

ideſt quibuſdā uerbis dicendo finit. Sic enī ędis ſacra a magiſtratu pontifice pręūte dicendo dedicat᷑. hinc ab dicando iudiciū. hinc illa indicit illum: Indixit funus. Prodixit diem. Addixit iudiciū hic appellatū Dictū in minimo ac dictioſus. hinc in manipulis caſtrenſibus ducibꝫ. hinc dictata in ludo hinc Dictator magiſter populi quod is a conſule debet dici: hinc antiqua illa dicitur imo & Dicis cā & Addictus. Si dico quid ſcienti qđ det quod ignorauit trado hinc Doceo declinatū uel qđ cū docemus dicimus: uel quod qui docēt᷑ inducant᷑ in id quod docent᷑. Ab eo quod ſcit ducere qui eſt dux aut ductor qui ita īducit ut doceat. Ab docēdo docere Diſciplina Diſcere litteras cōmutatꝭ paucis. Ab eodem principio Documēta quę exempla docendi cauſa dicunt᷑. Diſputatio & cōputatio cum prępoſitione a putando quod ualꝫ puꝝ facere. Iō antiqui puꝝ putum appellarūt. Iō putator quod arbores puras facit. Iō ratio putari dicit᷑ in qua ſūma fit pura. ſic is ſermo in quo pura diſponunt᷑ uerba ne ſit cōfuſus atqꝫ ut deluceat dicit᷑ diſputare Quod dicimus diſſerat ut areas: tranſlatio ex agris fit. Nā ut holitor diſſerit in areas ſui cuiuſqꝫ generis res ſic in oratiōe q̄ facit diſertus. Sermo opinor eſt a ferię unde ſerta & etiaꝫ in ueſtimēto Sartum quod cōprehenſū: ſermo enī nō pōt in uno homine eſſe ſolo ſed ubi ratio cum altero coniuncta ſit conſerere manum dicimur cum hoſte ſit ex iure Manu conſertum uocare. hinc Aſſerē manum in liberbatem cum prendimus ſic Augures dicunt. Si mihi auctor eſt uerbi nam manum aſſere

dicit cõſortes.hinc etiam ad quod ipſi conſortes Sors.
hinc Sortes quod in his iũcta tẽpora cũ hominibus ac
rebꝰ ab his ſortilegi:ab hᵒ pecunia quę in foenere ſors
eſt.Impendiũ quot inter ſe iũgat.Legere dictũ quod
legantur ab oculis litterę.Iõ etiã legati ꝙ publice mit
tantur:legũtur.Itẽ a Legendo Leguli qui oleam aut
uuas legũt.hinc legumina in frugibꝰ uarijs:etiã leges
quę lectę &·ad populũ late quas obſeruet. hinc Legi
tima & Collegę:qui una lecti & qui in eoꝝ locũ ſub
poſiti Sublecti. Additi allecti:& collecta quę ex plu
ribus locis in unum lecta. Ab legẽdo ligna quoqꝫ qđ
ea caduca legebant̃ in agro quibꝰ in focũ uterentur.
Ibidẽ ab legẽdo Legio & diligens & dilectꝰ. Murmu
rat̃ dictũ a ſimilitudine ſonitus : qui murmurat ita
leuiter loquit̃ quod magis id ſono facere q̃ ut intelli
gat̃ uideat̃.hinc etiã poetę Murmurãtia littora:ſimi
liter Fremere Gemere Clamare Crepare ab uocis ſi
militudine & ſonitus dicta.hinc illa arma ſonãt. Fre
mor oritur.hinc Nihil me increpitando commoues.
Vicina hoꝝ Quiritare Iubilare. Quiritare dicit̃ is q
quiritiũ fidẽ clamans implorat.Quirites a Curẽſibꝰ.
ab his cum Tatio Rege ĩ ſocietate uenerũt ciuitates
ut Quiritare urbanoꝝ: ſic iubilare ruſticoꝝ : itaqꝫ hos
imitatus Apriſſius ait Io Bucco quis me iubilat uici
nus tuus antiquꝰ:ſic triũphare appellatũ : quod cum
Imperatore milites redeuntes clamitant per urbem
ĩn capitoliũ Eunti Io Triũphe id a Triamuo gręco li
beri patris cognomẽto põt dictũ eſſe.Spõdere ẽ dicẽ.
Spõdeo a ſponte. nã id ualet a uoluntate. Iõ Lucius

ſcribit de Cretea cũ ad ſe cubitum uenerit ſua uolun
tate ſponte ipſam ſuapte adductã ut tunicã & cętera
reiceret: eandem uolũtatẽ Terentius ſignificat cũ ait.
Satius eſſe ſua ſpõte recte facere q̃ alieno metu. Ab
eadem ſponte a qua dictũ Spondore declinatũ Spon
dit & Reſpõdet. Deſpõſor & ſponſa. Itẽ ſic alia Spõ
det enim qui dicit a ſua ſponte: ſpõdeo pondit ẽ Spõ
ſor quidẽ faciat obligat᷑: hic Spõſus Conſpõſus. Hoc
Neuius ſignificat cum ait. Conſponſi ſpendebat᷑ pe
cunia: aut filia nuptiaꝝ cauſa appellabatur & pecunia
& quę de ſpõſa erãt ſponſa. Que pecunia inter ſe ɔtra
ſponſũ rogata erat dicta ſponſio. cui deſpõſa qđ erat
ſponſus quo die ſpõſum erat ſponſalis qui ſpoſpõde
rat Filiã diſpondiſſe dicebat᷑ qđ de ſpõte eius ideſt uo
tate exierat. Nõ eiꝫ ſi uolebat dabat quod ſpõſus erat
alligatus. Nã in Comedijs uides dici Spõte tua gnatã
filio uxorẽ meo. Quod tũ in prętoriũ ius ad legeꝫ &
Cenſoriũ iudiciũ ad ęquum exiſtimabat᷑. ſic deſpõdiſ
ſe animus quoqꝫ dicit᷑: ut diſpondiſſe filiã quod ſuae
ſpõtis ſtatuerat finẽ a q̃ ſponte dicere cũ ſpondẽ quoqꝫ
dixerũt: cum a ſponte reſponderet᷑ ideſt ad uolũtatẽ
rogationis: Itaqꝫ ad id quod rogat᷑ nõ dicit: nõ reſpon
det: ut nõ ſpondet. ille ſtatĩ qui dixit: Spondeo: ſi iocan
di cauſa dixit: Neqꝫ agi poteſt cum eo ex ponſu. Ita qſ
quis dicit in Tragędia. Meminiſti ne te deſpondere
mibi agnatam tuã: quod ſine ſpõte ſua dixit cum eo
agi nõ poteſt ex Sponſu. Etiã ſpes a ſpõte poteſt eſſe
declinata quod tũ ſperat: quod cũ uult ſic fieri putat:
nam quod nõ uult ſi putat metuit. nõ ſperat. Itaqꝫ hic

quoq; qui dicit in Aſtraba plauti. Sequere ad ſeq'e Poliba diſce meam ſpē Cupio cōſequi ſequor bēdes qdem nam libenter mea ſperata ↄſequor: Et qđ ſine ſpōte dicūt. uere neq; ille ſperat qui dicit Adoleſcēs. Neq; illa ſperata ē Sponſor & Praes & Vas neq; idē neq; res a quibꝫ hi. ſed ęre ſimiles. Itaq; Praes q a magiſtratu interrogatus in publicum ut preſtet a quo & cum reſpondet dicit pręs. Vas appellatus qui ꝓ altero uadimonium ꝓmittebat. Conſuetudo erat cum reus paꝝ eſſet idoneus inceptis rebus ut ꝓ ſe alterum daret a quo caueri poſtea lege ceptum eſt ab his q prędia uēderent Vades ne darent. ab eo ſcribi ceptū in lege in aucupioꝝ Vadem ne poſcerent nec dabit᷑. Canere & Canit & Succanit & Canto & cantatio ex camena pmutato ꝓ. N. M. Ab eo ꝙ ſemel canit ſi ſępius cantat hic cātitat. Item alia. nec ſine canēdo Tibicines dicti. Omniū enim boꝝ quod a canere etiā Bucinator a uocis ſimilitudine & cantu dictus. Oro ab ore & Perorat & Exorat & Oratō & Orator & oſculum dictum. Inde Omen & Ornamentum. Alteru; quod in ore primū elatum eſt oſmen dictū. Alteru; cum prępoſitione dicitur nunc ornamētū olim oſnamenta ut Scenici populiq; pleriq; dicūt: hinc Oſcines dicunt᷑ apud Augures quod ore faciūt auſpitiū: Tertium Gradum agendi dicūt ubi quid faciūt meo propter ſimilitudinem agendi & faciendi & gerendi qdā error his qui putant eſſe unum poteſt enim aliquid facere & nō agere: ut poeta facit fabulam & non agit: Contra actor agit & nō facit: & ſic a poeta fabula ſit

& nõ agit᷑: ab actore agit᷑ & nõ fit: Cõtra Impator q dicit᷑ res gerere: ĩ eo neq; agit neq; facit ſed gerit ideſt ſubſtin; trãſlatũ ab his q bonera gerũt qđ hi ſuſtinẽt proprio nomine dicit᷑ facere a facie quod rei quã facit ĩponit faciẽ ut fictor cum dicit fingo. figurã imponit cũ dicit informo. Formã ſic cũ dico facio faciẽ impoĩt a qua facie diſcernit᷑: ut dici poſſit aliud eſſe ueſtimentũ aliud uas ſic item quę fiũt apud fabros fictores. Itẽ aliis alia quicq̃d adminiſtrat cui9 opus non extat qđ ſub ſenſu ueniat. Ab agitatu ut dixi magis agere q̃ facere putat᷑. ſed ꝙ his magis promiſcue q̃ diligenter ꝯſuetudo eſt uſa trãſlatitiis utimur uerbis. Nã & q dẽ facere uerba dicimus & qui aliquid agit non eſſe inficientẽ. Qui adlucet dicit᷑ Lucere. Abluere & luce diſſoluunt᷑ tenebre: ab luce Noctiluca. Luere itẽ a luce ꝙ propter lucẽ amiſſã is cultus inſtitutus. Acqueire ẽ ab ad & querẽ. Ipſu; querẽ ab eo quod q̃ res ut reciperet᷑ dat᷑ opera: a querendo queſtio ab his ꝯqueſter Video a uiſu qnq; enĩ ſenſuũ maximus eſt ocul9. Nã cũ ſenſus nullus quod abeſt mille paſſ. ſentire poſſit. Oculoꝝ ſenſus Vis uſq; puenit ad ſtellas Hinc uiſendo uigilãt Iugulum. & uigilant uigilium Inuident. & atticum illud Obluuio lauet quod incidit inuidendũ a quo etiã uiolauit uirginem pro uitiauit dicebant Aęque eadem modeſtia potius cum muliere fuiſſe q̃ concubuiſſe dicebant Cerno idem ualet itaq; prouideo ut ait Ennius Lumẽ iubar ne in cęlo cerno: Canius ait Senſũq; ineſſe & motum in mẽbris cerno. Dictum Cerno a cereo ideſt creo ab eo quod cũ quid creatum

eſt tũc deniq; uidet᷑:hinc fines capilloꝝ deſcripti.quod finis uidet᷑ diſcrimẽ & qui id in teſtamẽto:I tacio uide ant te eſſe heredẽ. Itaq; incretiõe adhibere iubẽt teſtes Ab eodem eſt quod ait Medea Ter ſub armis malis multa cernere q̃ ſemel modo parere qđ ut decernũt de uita eo tempore multoꝝ uideat᷑ uitę finis.Spectare dictũ ab antiquo quo etiã Ennius uſus.Vos epulo poſtq̃ ſpexit.Et quod in auſpicijs diſtributũ eſt.Qui habẽt ſpectionẽ qđ nõ habeãt & ꝙ in augurijs etiam nũc ſeruat ut Aſpicio Conſpitio Reſpicio ſuſpicio Deſpicio ſic alia in quo etiã Expecto qđ expectare uolo hinc Specula.hinc Speculũ ꝙ in eo ſpecim⁹ imaginẽ Specula de quo ꝓſpicimus.Speculator quẽ mittimus ante. ut reſpiciat q̃ uolumus. hinc quo oculos iungim⁹ quibꝫ ſpecim⁹.Specillum. Ab auribꝫ uident᷑ dicta uerba Audio & auſculto audio ab Aueo ꝙ auribꝫ auemus dicere ſemꝑ quod Enni⁹ uidet᷑ Etimon oſtendere uelle in Alexandro cũ ait.Iam dudũ ab laudis animus atq; aures auẽt auide expectantes nuntiũ.ꝓpter hanc auriũ auiditatẽ theatra replent᷑: ab audiẽdo etiã Auſcultare declinamus.quod hi auſcultare dicunt᷑ qui auditis parent. a quo dictũ poete audio aut auſculto:litterę cõmutatione dicitur.Odor Olor.hinc olet & odorari & odorat᷑ & odorata res. Sic ab ore Edo Sorbeo. Bibo.Poto.Edo. a gręco Edõ hinc Eſculentũ & Eſcedulia. & qđ gręce golo latine guſtat. Sorbẽ Itẽ Bibẽ a uocis ſono: ut feruere aquaꝫ ab eius rei ſimili ſonitu:ab eadem lingua quod poton Potio unde Poculũ. Potatio repotatio. Itidem putes

q᷃ ſic grecū antiquū nō ut nūc pbrear: dictū a manu Mancipiū q᷃ manu capit᷑. Cū iūgit plures manus Manipul⁹ Maniplaris unde manica. Manubrium qd᷃ manu tenet᷑ Mantelū quaſi manutelū ubi man⁹ tergunt᷑. Nūc primū ponā de cēſorijs tabulis. Vbi noctu in tēplū cenſura auſpicauerit: atq; de cęlo nūcium erit pręconis ſic. Impato ut uiros docet qd᷃ bonū fortunatu felix Salutareq; ſiet populo. Ro. qritiū. Reiq; p. P. R. qritiū mihiq; collegęq; meo ſidei magiſtratuiq; nro. Oēs qrites pedites armatos priuatoſq; Curatores omniū tribuū ſi quis p ſe ſi uerbo altero dari rationē ualet uocat Inliciū. Huc ad me preco in tēplo primū uocat poſt eadē eris. Idē uocat ubi lʒ cenſor. ſcribe magiſtratus myrrha unguētiſq; unguet᷑: Vbi pręt
ores Tribuniq; plebei qnq; in cōſiliū uocati ſunt uenerūt. Cēſores īter ſe ſortiunt᷑. Vter luſtu faciat ubi tēplū factū eſt: poſt aūt cōuētionē habet q luſtu condītur⁹ ē: in cōmētarijs cōſularibꝫ ſcriptū ſic iueni. Qui exercitū paturus erit Accēſo dicit hoc. Calpurni uoca inliciū: Omnes quirites huc ad me accenſus dicit ſic: Oēs quirites inliciū uiſite huc ad iudices. C. Calpurni⁹ dicit. Voca ad ↄuētionē oēs Quirites huc ad me Accenſus dicit Sic omnes Quirites ite ad conuentionem huc ad iudices. Deinde cōſule loquit᷑ ad exercitū Impero qua ↄuenit ad Comitia cēturiata quare hinc accēſio illinc pręconi dicit. Hec ē cauſa maliquot rebus Idē ut pręco accēſus acciebat: a quo Accēſus quoq; dictus. Accenſū ſolitū Ciere Boetia oſtendit quā comoediā alij eſſe dicūt hoc ⁊ſu Vbi pmū accēſus clamarit

meridiẽ hoc idẽ Coſtoni⁹ ĩ actioĩbꝫ ſcribit prętorẽ ac‑
cenſũ ſolitũ tũ eſſe iubẽ ubi ei uidebať horã eſſe tertiã
in clamare horã eſſe tertiã. itẽq; meridiẽ & horã nonã
circũ aures mitti ſolit⁹ quomó ĩliceret populũ in eũ
uocare poſſꝫ ad cõtionẽ nõ ſolũ ad ꝯſules & cẽſores ſed
etiã quęſtores ut ꝯmẽtariũ iudicat uet⁹ inqſitioĩs. M.
Sergij Manij Filij quęſtores. q capitis accuſauit. rogũ
ĩ aq̃ ſic ẽ auſpitio orã lo. Sꝫ ĩ tẽplo auſpicijs: dũ aut ad
prętorẽ aut ad ꝯſulẽ mittas auſpiciũ petitũ. Cómeatu
prętores uocet ad te. Et eum de muris uocet pręco. Id
ĩpare oportꝫ cornicẽ ad priuati. Ianuã & ĩ arcẽ mittas
ubi Cãnat colligã rogis & Comiti edicat & roſtris &
argẽtarij tabernas occludãt patres cẽſcãt: exq ras & ad
eſſe iubeas magiſtrat⁹ cẽſeat ex ara cóſules Prętores
Tribunoſq; Plebei collegaſq; uos: & in tẽplo iubeas
adeſſe hominis: ac eũ mittas cõtiones a uoces. In eodẽ
cõmẽtario acqſitioĩs ad extremũ ſcriptũ. Caput edc
h̃ ẽ Itẽ ꝙ attingat q deceſſoribꝫ claſſicũ ad comitia cẽ
turiata redẽptũ habẽt. uti curẽt eo die: q̊ die Comitia
erũt. In arce Claſſicus cãnatum circũq; muros & ante
ꝑuati huiuſce. T. Q uĩti Trogi hoſtiũ cãnat. & ut ĩ cã
po cũ ꝑma luci adſit. & ĩter id cũ circũ muros mittiť
& cũ cótio aduocať ĩtereſſe tẽp⁹ apparet ex his quae
ĩter ea fieri inlicitũ ẽ. ſi ad comitia tũ uocať popul⁹: iõ
quod alia de cã hic magiſtrat⁹ nõ põt exercitũ urbanũ
cóuocare. conſul dictator. Interrex põt qđ cenſor exer
citu cẽturiato cõſtituit Q ninquẽnalẽ cũ luſtraret. & ĩ
urbẽ ad uexillũ ducẽ debꝫ dictator. & cõſul ĩ ſingulos
ãnos ꝙ hic exercitui Impare põt quo eat: id qđ ꝓpter

cēturiata Comitia Imperare ſolēt Quare nō ē dubiuꝫ cū hoc inliciū ſit: cū circū muros itur ut popul⁹ inliciatur ad magiſtratus Conſpectū q ꝯſul uocari pōt ī eū locū unde uox ad contionē uocatis exaudiri poſſit. qre una origine ílicio & inlicijs. qđ in choro ꝓſerpine eſt & pellexit: Et in hermiona eſt cū ait Pacuui⁹ Regni alieni cupiditas pellexit. Sic Elicij Iouis uiſa ara ī auētino ab eliciēdo. hoc nūc aliter fit atq; olí ꝗ augur. Cōſilij adeſt tū cū exercit⁹ īperat̃ ac p̄eit. Quid eū oporteat dicere. Cōſul Augur īperare ſolet ut inliciū uocꝫ: nō Accēſo aut p̄coni id inceptū credo cū nō adeſſet accēſus & nihil īterreat cui īparet & dicim⁹ cū fiebat quędā neq; itē facta neq; itē dicta ſēp hoc ipſū inliciuꝫ ſcriptū īueni in. M. Iunij cōmētarijs: & tamē ibidē eſt qđ illicite illexit. Quę cū. E. &. C. cū. G. magnā habēt cōmunitatē ſi quoniā in hęc de paucis reb⁊ uerba feci. De plurib⁊ reb⁊ uerba faciā pauca: & potiſſimuꝫ quę in gręca lingua putāt latina ut Scalpere Sternere Ligere ferte rete ꝓuidere Errare: quę oía gręca ſunt. Itē ablire gignit̃ ab eo qđ dicūt Stragulā ſtrāgulare Tígue a gręco. Pręterea ades: ab eo nos ut Gargarizare ſic malleſſere portare. Domare Mulgere ab

ut Rūcinare a runcina cui⁹ origo gręca. Quid ad originē uerboꝝ hui⁹ libri ptinet ſatis multas arbitroꝝ poſitas hui⁹ generis deſiſtā & quoniā de hiſce rebus: tris libros ad te mittere īſtitui. De oratiōe ſoluta duo poetica unum & ex ſoluta oratiōe ad te miſi duo Priorē de locis & quę in locis ſūt: hūc de tēporibus & quę cū his ſūt cōiuncta. Deinceps in ꝓxío de poeticis ꝟboꝝ originib⁊ ſcribere īſtitui.

.M.T.VARRONIS LIBER TERTIVS.

TEMPORVM uocabula & eoꝝ quę
oiuncta ſūt aut in agendo fiūt aut cum
tēpore aliquo enunciant̄ priore libro di
xi in h̄ dicā de poeticis uocabulis & eo
rū originibꝰ in qs multa difficilia. Naꝫ
ut uerbū quod cōditū ē e quibꝰ litteris oportet ſcribi
aperiā Inde ſi poſt aliqua dēpta ſit obſcurꝰ fit. Volun
tas in poſteriores nō reprebēdēda. Igit̄ in illis q ī ſcru
tādo uerbo litteras adijciūt: aut demūt q d faciliꝰ. quid
ſub ea uoce ſubſit uidere poſſit. Etenī faciliꝰ obſcuraꝫ
operā Hyrmicidū ex ebore oculi uideāt extrinſecꝰ ad
moneāt nigras ſetas: cū bęc adminicula addas ad cruē
dā uoluntatē īpoſitoris tamē latēt multa: qđ ſi poeti
ce in carmībꝰ ſeruabit: multa priſco quę eſſēt: ſic etiaꝫ
cui eſſēt potuiſſēt. fecundiꝰ poemata ferrēt fructū. Sꝫ
ut ī ſoluta oratiōe ſic ī poematis ꝟba oīa quę babent
etbima poſſūt dici. Nec multa ab eo qđ nō erūt in lu
cubratiōe litterę ꝓſecutę: Licet multū legeret Elij bo
minis in ṗmo in litteris latinis exercitati īterpretatio
nē carminū ſalioꝝ uidebis. & exili lr̄a expeditā: & prę
teritā obſcura multa. Nec miꝝ cū nō modo Epime
nidis opꝰ poſt ānos. L. expetitū. multis nō cognoſcat̄.
Sꝫ etiā Teucer Liuij poſt ānos. xij. ab ſuis qui ſit igno
rat̄ ad boc q d ad uerboꝝ poeticoꝝ ętatē: quoꝝ ſi Pom
pilij regnū fons in carmībꝰ ſalioꝝ: neqꝫ ea a ſuperiori
bꝰ accepta tamē babēt. dcc. ānos. Quare cur ſcriptoris
induſtriā reprebendas qui berois tritanū attanū non
potuerit repire: cū ipſe aui tritaui mrēꝫ nō poſſis dicē

quod īteruallū multo tāto propi⁹ nobis q̃ hinc ad ini
tiū ſalioꝝ quo Romanoꝝ prima uerba poetica dicūt
latina: Igit̃ de originibꝫ uerboꝝ qui multa dixerit: cō
mode potius boni conſulēdū: q̃ qui aliquid nequerit
reprehendendū preſertī cum dicat ethimologice non
omniū uerboꝝ poſſe dici cā ut ꝙ quare ad medendū
medicina: neq; ſi nō noris radices arboris nō poſſis me
dicere piꝝ eſſe ex ramo: ramū ex arbore cā ex radicibꝫ
quas nō uideo. Quare nō oſtēdit Equitatū eſſe ab eq
tibꝫ Eqtes ab equite Equitē ab equo. neq; equ⁹ unde
ſit dicit: tamē hic doc; plura. & ſatiſfacit grato quem
imitari poſſumus ne ipſe liber erit indicio. Dicam in
iſto libro de uerbis quę a poetis ſūt poſita. Primū de
locis deinde de his quę in locis ſūt. Tertio de tēporibꝫ:
tū quę cū tēporibus ſūt coniūcta utq; cū his ſunt con
iūcta adiungā & ſi q̃d excidit ex ha: quadripartitiōe ta
mē in eā ut cōprehendā īcipiā hinc.

Vnus erit quē tu tolles īcęrula cęli tēpla. Tēplū tribꝫ
modis dicit̃: ab natura: ab auſpiciēdo ab ſimilitudine:
Natura ā cęlo: ab auſpicijs in terra ab ſimilitudīe ſub
terra; In cęlo Tēplū dicit̃ ut in hecuba ō magna Tē
pla cęli tū cōmixta ſtellis ſplēdidis: In terra ut in peri-
bea Scrupea ſaxa bachi tēpla ꝓpe aggredit̃: Sub ter
ra ut ī andromacha Acheruſia tēpla alta orci ſaluete
in fera. qua ꝙ initiū erat oculi a tuēdo primo templū
dictū quo cirica cęlū qua attuimur dictū tēplū. Sic cō
tremuit templū magnū Iouis altitonātis: ideſt ut ait
Neui⁹ in eſmiferio ubi tetracheurulo ſeptū ſtat Eius
templi partes quattuor Siniſtra ab oriēte Dextra ab

occaſu.antica ad meridiem.Poſtica ad ſeptemtrioneꝫ
ĩ terris dictũ templũ locus augurij aut auſpicij cauſa
quibuſdã cõceptis uerbis finit9:cõcipit᷑ uerbis nõ eiſdẽ
uſq;quaq; in arce itẽ ſic Teſtaq; meta ſunto quoad ego
eas te linguã nũcupauero.Ollauer arbor quirquir eſt
quã me ſentio dixiſſe tẽplũ tectũ: quẽ feſto in ſiniſtꝝ
Ollauer arbor ẽ quirqr.qcquid ẽ ꝙ me ſentio dixiſſe
templũ tectũ quẽ feſto ĩ dextrũ Interea Cõcretione:
Cõſpictione.Cortumione.utiq; ea rectiſſime ſenſi in
boc tẽplo faciũdo arbores cõſtitui fines apparet & ĩtra
eas regiones qua oculi cõſpiciẽt.i.tueamur a q̊ tẽpluꝫ
dictũ:& contẽplare ut apud Enniũ in Medea.Contẽ
pla & templũ cereris ad leuã aſpice. Cõtẽplare & Cõ
ſpicare id eſſe apparet ideo dicere.Cũ templuꝫ faciat
augurem ɔſpitione q̃ oculoꝝ cõſpectũ finiãt quod cũ
dicũt cõſpitionẽ addũt cortumionẽ:quę dicit᷑ a cordis
uiſu Cor enĩ Cortumionis origo qđ adit templa ut
ſint dextra aiũt ſãcta eſſe qui gloſſas ſcripſerũt: Ideſt
falſũ nã curia boſtilia templũ ẽ & ſãctũ nõ ẽ. Sꝫ h̊ ut
putarent ędẽ ſacrã eſſe tẽplũ & eſſe ſanctũ Qꝛ ĩ urbe
Roma pleręq; ędes ſacrę ſũt tẽpla:eadẽ ſancta & qđ
loca quędã agreſtia ꝙ alicui9 dei ſũt dicent᷑ Teſta. Nã
apud Acciũ in pbilecto Lennia qs tu es mortalis q
in deſerta & Teſta te appones loca:Loca.n.quę ſit de
ſignat cũ dicit Lẽnia Pręeſtbolitor arat.& celſa cabyꝝ
delubra tenes miſteriaq; ꝓſtĩa caſtris ɔcepta ſacris.De
ĩde Vulcania tẽpla ſꝫ ĩpis collib; ĩ q̃s delat9 loc9 dicit᷑:
alto ab luĩe cęli & Neui9 expirãte uapore uides unde
ignes clauet mortalibus diuis quare h̊ loco teſta dixit

nō errauit neq; iō quod ſancta.ſ ꝙ ubi miſteria fiunt aut tuet̃ tueſta dicat tueſca poſt teſta facta tueri duo ſignificat unū ab aſpectu ut dixi unde eſt illđ. Tueor te ſenex pro Iupiter. Et qs pater aut cognat9 uol; nos cōtra tueri. Alteꝝ a curādo ac tutela ut cū dicim9. Bellū tueor. & tueri uillā a quo etiā quidā dicūt illū q curat ędes ſacras Edituū nō Editumū. S; tamē h̄ ipſu; ab eadē ꝑfectū eſt origine qđ quē uolum9 domū curate dicim9. Tu domi uidebis ut Plaut9 cū ait ītus. para cura uide qđ opus fiet Sic dicta Veſtica quę ueſtē ſpiceret .i. uideret ueſtē ac tueret̃. Quare a tuēdo Teſta dicta cū diſcrimīe eo qđ dixi: Etiā in itidē Illud .n. extēplo acceptū me negato & filū. Extēplo ē ɔtinuo qđ oē templū deb; eſſe cōtinuo ſeptū: nec pl9 q̄ unū introitū babere. Q uod ē apud Acciū: Peruade polu; ſplēdida mūdi ſidera bigis cōtinuis ſe cepit ſpolns. polus grecū id ſignificat circū cęli. Q uare qđ ē peruade polū ualde uade ꝑ polū Signa dicunt̃ eadē & ſidera. Signa ꝙ aliquid ſignificēt: ut libra eqnoctiū. Sidera quę īſidūt: atq; ita ſignificāt aliqd in terris perurendo aliudue. Quare ut ſignū candens in pectore qđ ē terraꝝ āfracta re.uiſū Amfractū ē .i. ab origine Flexum duplici dictū ab ābitu & frāgēdo ab eo leges iubēt in Directo pedū. Vui. eſſe. In āfracto .xvi. ideſt flexu. Enni9 ut tibi Titanis triuia dederit ſtirpē libeꝝ Titanis Triuia Diana ē ab eo dicta Triuia eo ꝙ in triuio ponit̃ fere in oppidis grecis uel ꝙ luna dicit̃ eſſe quę in cęlo trib9 uiis mouet̃ in altitudinē & latitudinē & lōgitudinē. Titanis dcā ꝙ eā genuit un9 ex titanib9 ut ī

Plauto latoa titanis ut ſcribit manili9 eſt creata tita-
no u idē ſcribit latona pit caſto cōplexu Iouis delia de
os geminos.i.Apollinē & Diauā. Idē d eodē ω ſācte
Apollo q umbilicuȝ certū terraꝝ obtines. Vmbilicū
dictū aiūt ab ūbilico noſtro qd bis medi9 locus ſit ter
raꝝ ut ūbilic9 in nobis ꝙ utrūqꝫ ē falſū. Neqꝫ bic locus
eſt terraꝝ medi9.neqꝫ noſter ūbilic9 eſt bomīs medi9
itaqꝫ pingit̄ qui uocat̄ icbtō Pytbagora ut media celi
ac terrę linea ducat̄ infra ūbilicū ꝑ id quod diſcernit̄
bomo mas an foemina ſit:ubi ort9 bumanus ſimul
ut in mūdo ubi enī oīa naſcūt̄ in medio:qd terra mū
di media Prçterea ſi qd mediū.i. ūbilicus ut pila ter
rę:nō Delpbi mediū & terrę mediū nō boc ſꝫ quod uo
cāt Delpbis in ede foramē:adlatū ē quiddā ut tbeſau
ri ſpeciē quod gręci uocāt Ompbalon ūbilicū dixerūt
Pacuui9 Calidonia altrix terra exuberatium uiꝝ. Vt
ager Tuſculan9 ſic calidoni9 ager ē nō terra. ſꝫ lege po
etica ꝙ tera etbolia ī aq̄ Calidon apte totā accipi etbo
liā uoluit. Acci9 miſtica ad dextrā ꝑ uada uecti miſti
ac a miſteriis quę ibi ī ꝓpinqs locis nobilia fiūt. Enni9
areopagite q d dedere quā pnā. Areopagite ab areo
pago:is loc9 atbenis: Muſę quę pedibꝫ magnū pulſa
tis olympū:Cęlū dicūt gręci olympū:montē ī mace
doīa oēs a q̄ poti9 puto dictas muſas olympiadas. ita
.n.a terreſtribꝫ locis cognomīate Libertides Pipleides
Pipliades:Tbeſpiades:Helicomedes:q̄ſi Helle ſpon
tum & clauſtra quod xerxes quondā eum locum clau
ſit:nam ut ait Ennius.Iſqꝫ Helleſponto pontē cōtēdit
in alto niſi ab eo ꝙ Aſiā & Europā ibi cōcludit mare:

& iter auguſtias facit ꝓpontidis fauces: Pacuui⁹ aliq in ęgeo freto Dictū fretū a ſimilitudie feruētis aquę: ꝙ in fretū ſępe ɔcurrat ęſtus atq; efferueſcat Aegeū dictū ab inſulis ꝙ in eo mari ſcopuli uocant̄ a ſimili tudie capraꝝ Eges Pacuui⁹ Eges ferme aderāt equo re in alto ratibꝫ repētibꝫ Aequor mare appellatū ꝙ ęquatū cōmotū uēto nō eſt ratis nauis longa dicitur ut Enni⁹ cū ait: Cōferre aut ratē eratā q perit & q dū mare ſudātes eūt atq; ſedētes. Ratis dicta nauis lōga propter remos ꝙ hi cū per aquā ſullati ſūt dextra & ſiniſtra duas ptis efficere uident̄ Ratis: unde h̄ trāſla tū illic ubi plures mali aut aſſeres.

Agreſtis ab agro Inſulas dictas apparet qđ uelamēta hoſtijs e lana queddūt̄ dicūt̄ iſulę: itra bo- ſtiaꝝ cornua uelamēta erāt. Itaq; nūc cū ad ſepulcbrū ferūt frōdes ac flores addūt nō lanas: iō Neui⁹ ait ſi ue latas frōdentis comas cornua tauꝝ Vmbrā iaci dicere apparet cornuatā a cornibꝫ. Cornua a curuore dicta ꝙ pleraq; curuam⁹ At quas memorāt noſce nos eſſe Caſmenaꝝ priſcū uocabulū. ita natū atq; ſcriptū ē ali bi. Carmene ab eadē origie ſūt declinatę i multis ꝟbis i q̄ antiq dicebāt. S. Poſtea dicūt. R. ut i carmie ſalioꝝ ſūt hęc Orculo doloſi Eſo ꝓ oſculo. Dolori. Ero oia ꝟo ad patula coemiſſe Iā cuſianes duo nuſeruſes. dūq; Ianuſq; uenet̄ poſt melios melior: Fedeſū foederum: Pluſima plurima Melioſem meliorē: Aſenā Arenā Ianitos: Ianitor Quare Caſmena Carmena ide Car- mina Carmē. R. poſtea extrito Camena factū. ab ea dē uoce canite ꝓ q̄ in ſaliari uerſu ſcriptū ē Cāte hoc

ꝟſu Diuũ exta cãte: diuũ deo ſupplice cãte. In carmíe Priami apud Acciũ qđ eſt Veteres Caſmenas: Caſcas res uolo ꝑfari & primũ caſcũ ſignificat uetus. Ei⁹ ori go ſabina quę uſq; radices in oſcã linguã egit. Caſcus uet⁹ eſſe ſignificat Enni⁹ qđ ait Quã primũ Caſci populi genuere latini: Eo magis Manili⁹ quod ait Caſcũ duxiſſe caſcã nõ mirabile ē. quoniã Canoras faciebat nuptias. Itẽ oſtendit papinij Epygrãmatũ qđ í adoleſcentẽ fecerat Caſcã Rediculũ eſt cũ re caſcam tua caſca dicit. Amica philopotonis eius q ſenex puerũ dicit puſã puellã puſã. Sic fiet ut ſis uere puſus tu tua amica ſenex. Itẽ oſtendit ꝙ oppidũ uocat̃ caſinu; hoc ení a ſabinis orti Samnites tenerũt: & nũc noſtri unde & caſinũ foꝝ uetus appellãt apud luciliũ Quid tibi ego ãbages ãbiui ſcribere conor. Profectũ a uerbo ãbe qđ eſt í ãbitu & ãbitioſo. Apud Valeriũ ſoranũ. Vetus adagio eſt. O. P. Scipio ꝙ uerbũ uſq; eo cuanu it ut grecũ ꝑ eo poſitũ magis ſit apertũ nã idẽ quod Paroemion uocãt greci ut auribꝰ lupũ teneo. Canis caninã nõ ē Adagio eſt lr̃a cõmutata A bagio dicta ab eo qđ ãbit orationẽ: neq; í aliq̃ una re ꝯſiſtit ſola Adagio dcã ut aduſtũ qđ circũ uſtũ eſt ut ãbiegna bos apđ augures quã circũ alię boſtię ꝯſtituũt̃. Cũ tria ſint cõiũcta í origíe ꝟboꝝ quę ſint aíaduertẽda: a quo ſit impoſitũ: & in quo & quid ſępe nõ minus de tertio q̃ de ꝓmo dubitat̃: ut in h̃ Vtꝝ primũ una canis aut canes ſit appellata: dicta ení apud ueteres Vna canes. itaq; Enni⁹ ſcribit Tãtidẽ q̃ſi freta canes ſine dẽtibꝰ: latrat luculi⁹ Nequã & magn⁹ hõ lanioꝝ ímanes canes ut

Impoſitio uni⁹ debuit eſſe canis pluriũ canes ſed neq;
Ennius cõſuetudinẽ illã ſequẽs eſt reprebẽdend⁹ neq;
is qui nũc dicit Canis canina3 nõ eſt. Canes ꝙ latratu
ſigna dant ut ſigna canãt Canes appellatę: Et qđ ea
uoce indicant quę noctu latẽt Latratus appellat⁹. Sic
dictũ a quibuſdam: ut una Canes una Trabes remis
roſtrata per altum: Ennius Vtinam ne in nemore
pelio ſecurib; ceſa accidiſſet ad terrã abegna trabes.
Cui⁹ uerbi ſingularis caſus recte corrept⁹ ac fcã trabs
in medio. Ennius Celitũ Camilla expectata aduenis
ſalue boſpita Camilla: Qui gloſſemata interpretati
dixerũt adminiſtrã addi oportet in bis quę occultiora:
Igitᷣ dicitᷣ in nuptijs Caſmillus qui cũ meꝝ fert in q
quid ſit in miniſterio pleriq; extrinſecus nectunt. binc
Caſmillus nominatᷣ in ſamotbrace miſterijs Dius q
dam adminiſter dijs magnis: uerbu3 grecum arbitror
quod apud Callimacbũ in poematis eius inueni: apđ
Enniũ Subulo finitimas ꝓpter aſtabat aquas Subu/
lo dictus ꝙ ita dicũt Tibicines tuſci quo circa radices
eius in etruria nõ latio querũdũ euerſib;: Quo olim
Fauni uateſq; canebãt Fauni dei Latinoꝝ: ita ut faun⁹
& fauna ſint in uerſib; quos uocãt ſaturnios in ſylue
ſtribus locis traditum eſt ſolitos fari. Quo fando
fatuos dictos: Antiquos poetas Vates appellabant
a uerſib; fiẽdis. ut ĩ poematis cũ ſcribã oſtendã: Corpe
tartarino ꝓgnata paluda urago: Tartarino a tartaro
dictũ: Plato ĩ quarto de flumĩb; apud ĩferos quę ſint
ĩ bis unũ tartaꝝ appellãt. Paluda a paludamẽtis ſũt
bęc ĩſignia ac ornamẽta militaria iõ ad bellũ cũ exit

Impator·ac lictores mutauerũt ueſtẽ & ſigna incinue rũt paludatus dicit̃ ꝓficiſci quę ꝓpter quod cõſpiciũt̃ q ea babẽt ac fiũt palam Paludamẽta dicta Plautus Epeũ fumicũ cocũ.ab epeo illo qui dr̃ad Troiã feciſſe equũ Troianũ & aptius cibum curaſſe ideo ait Epeũ fumicũ qui legioni noſtrę babet coctũ cibum: Apud Enniũ atq; prius pariet locu ſta lucã bouẽ Luca bos elepbas cur ita ſit dicta duob; modis inueni ſcriptu; Nã & cornelij cõmentario erat a libycis Lucas· Et in Vergilij cõmẽtario ab lucanis lucas ab eo qđ noſtroꝝ maximã quadripedẽ quã ipſi baberent uocarẽt bouẽ & in lucanis pyrribello primũ uidiſſent apud boſtis elepbãtos:Idem nõ item quadrupedes cornutas: na; quos dentes multi dicũt ſũt cornua lucã bouẽ appellaſ ſe:Si a libya dictę eſſẽt luce: Pantberę & leones non apbirce beſtię dicerẽt̃ ſi luce.ſi ab lucaĩs dictę·Vrſi cur poti⁹ lucani q̃ luci dicti·Quare ego arbitror poti⁹ Lu cas ab luce qđ longe ĩducebãt ꝓpter ĩauratos regios clipeos quib; eoꝝ tumor natę erãt turres·Enni⁹ Ora tor ſine pace redit regiq; refert rẽ·Orator ab oratione dict⁹ qui enĩ uerba babere orationũ publice aduerſus eũ quo legebat̃ ab oratione·Orator dictus cũ res ma iore rõne legebant̃ potiſſimũ q cauſã cõmodiſſe ora re poterant:Itaq; Enni⁹ ait Oratores doctilio q apđ Enniũ Olĩ reſpõdet ſuauis ſonus egria Olli ual; di ctũ illi ab olla & ollo ꝙ alteꝝ comit⁹ cũ recitat̃ a prę cone dicit̃ Olla cẽturia nõ illa·Alteꝝ appet ĩ funerib; ĩdictiuis quo dicit̃ oll⁹ dict⁹ letbo:qđ grę c⁹ dicit litbi i.obliuioni apud Enniũ mẽſas cõſtituit idẽq; Ancilla:

Ancilla dicta eſt ab ambeciſu quod ea arma ab utraq; parte ut thracum inciſa Saturnio : in carmine Libya quę fictores argeos & titulatos: Liba ꝙ libandi cã fiũt Fictores dicti a fingendis libijs Argei ab argis Argei fiũt e Scripeis uirgultis ſimulachra ſunt hominum xxiiij. Ea quod ãnis a ponte Sublicio iaci ſolẽt in tiberim. Tutulati dicti hi qui in ſacris in capitibꝫ habere ſolent ut metã id titulus appellatˀ ab eo ꝙ matreſſamilias crines cõuolutos ad uerticẽ capitis quos habẽt uti uelatos dicũt tutulos: ſiue ab eo qđ tuendi cauſa capilij fiebãt ſiue ab eo qđ altiſſimum in urbe qđ eſt ea res tutiſſima Tutulus uocatˀ: Eundem Pompolium ait feciſſe flamines qui cum oẽs ſunt a ſingulis deis cognominati in quibuſdã apparent ethyma. ut cur ſit Martialis. Quirinalis ſũt i qbꝫ flaminũ cognomibꝫ latent origines ut qui ſũt in uerſibꝫ pler iq;. Volturnales Palatualem furiuales florales falacer Pomanalis obſcura eſt eoꝝ origo. Volturnus ꝙ̃ diu a Palatua Furrina Flora Falarer. Pomona pomoꝝ pater. Naʒ apud Enniuʒ Iam cata ſigna fere ſonitum dare uoce parabãt. Cata acuta hoc enim uerbo dicũt Sabini q̃re Catus Elius ſextus non ut aiunt ſapiens ſed acutꝰ: Et quod eſt tũc cepit memorari ſimul cata dicta accipiẽda acuta dicta apud Lucilium: Timno capto Cornuʒ excludunt foras: Occidũtq; lupos aperdite & iura ſiluri Sume rethe atq; Amiã Piſcium nomina ſũt eorũq; in grecia origo. Apud Ennium quoq; Curuleo fela: Orca nare ceptã. Caua cortina dicta quod eſt iter terrã & celum ad ſimilitudinẽ cortinę Apollinis ea a

cōrdē ꝙ ĩde ſorte ſpme extimatę Apud Enniũ quin
ĩde ĩuictis ſũpſerũt pduellibꝫ:pduelles ſunt boſtes ut
pficit:ſic pduellũ Duellũ.i.poſtea bellũ ab eadē cā fcā.
Duellona Bellona.Apud Plautum:neq; Iugula neq;
Veſpugo neq; Vergilice occidũt:Iugula ſignũ eſt qđ
Acci9 appellat Nriona cũ ait.Citius oriō patefecit h9
ſigni caput dicit̃ e ſtellis quattuor q̃s ĩfra duę clarę q̃s
appellãt Vmeros inter quas quod uidet̃ Iugulũ Iu/
gula dicta.Veſpugo ſtella quę ueſpe orit̃:a q̃ etiam
Turpili9 ſcribit Veſpu3 itaq; dicit̃ alteꝝ: Veſp adeſt
quē dicũt gręci Neui9 patrē ſuũ optimũ
appellat ſupremũ:Sup̃mũ a ſuprimo dictũ: Itaq; in
.xij.tabulis ſolis occaſu diei ſup̃ma Tēpeſtas eſto.Li
bri auguꝝ ꝑ tēpore tēpeſtatē dicũt.i.ſup̃mũ augurij
tēp9:In corula q regi latrocinat9 decē ãnos Demetrio
Latrones dicti ab latere qui circũ latera erãt regi atq;
ad latera babebãt ferrũ q̃s poſtea a ſtipatiōe Stipato
res appellarũt & q ↄducebãt̃ ea.n.merces gręce dicit̃
Cerdon ab eo ueteres poetę nō nũq̃ milites appellãt
latrones qđ itē uti milites cũ ferro aut quod latēt ad
ĩſidias faciēdas:Apud Neuiũ Riſi egomet me Caſſa
bundũ ire ebriũ Caſſabũdũ a cadēdo: Itē Diabatra ĩ
pedibꝫ bēbat & erat amictul9 Epicroco ſimilis utrũq;
uocabulũ gręcũ:ĩ Menechinis Plauti: Inter ãcillas ſe/
dere iubes lanã carere Idē ē h̃ uerbũ in Emētbria Ne
ui carere a carēdo ꝙ eã tũ purgãt ac deducũt ut care
at ſpurtia ex q Carminari dicit̃ tũ lana cũ caret ea ꝙ
in ea hęret.Neq; ē lana quę ĩ romulo Neui9 appellat
oſcã ab oſcis:In pſa iã pol ille hic aderit credo congero/

me9: Cógerro a gerra & gręcũ ẽ & in latina gratis. In Menecbinis. Idẽ iſtuc alijs adſcriptiuis fieri ĩ legionẽ ſolet: Adſcriptiui dicti ꝙ olí adſcribebãť Inermes q̃ ſuccederẽt armatis militibꝯ ſi quis eoꝝ deperiſſet: In Trinũmo. Nã illũ ibi ferentariũ a ferẽdo .i. inane ac ſine fructu: aut ꝙ ferẽdarij Eqtes bi dicti q ea modo babebãt arma quę ferenť ut Iaculũ: huiuſcemõi eqtes pictos uidi ĩ Eſculapij ęde uetere & ferẽtarios adſcriptos In friuolaria: Vbi rorani ẽ is: en ſũt. ubi ſũt accẽſi ecce. Rorani dicti a rore: qui bellũ cómittebãt ante ideo ꝙ ante rorat q̃ pluit: Accẽſos miſtratores Cato eſſe ſcribit: põt id ab arbitrio nã ĩde ad arbitriũ ei9 cui9 miniſter: Pacuui9 deũ triportẽta in mercatore ponit idẽ in mercatore Nõ tibi iſtuc magis diuida ẽ q̃ mibi bodie fuit bęc eadẽ ẽ in Corolaria Neui diuida a diuidẽdo dicta ꝙ diuiſio diſtractio ẽ doloris: Itaq; ĩ Curulione ait. S; qd tibi ẽ lienes negãt: renes dolẽt: Pulmones diſtrabũť. In pagone Honos ſincerаſto perit Sinceraſtũ eſt oẽ medulliũ ãtiquo uocabulo gręco. In paraſito pigro domum ire cepi tramite dextra uia Trames a trãuerſo dict9: ĩ fugitiuis Agerge ſpecta uide uiuices q̃tas iã ĩſpexi qd eſſẽt uiuices alij excitatũ ꝟberibꝯ corp9. In ciſtelaria Non quaſi ut bęc ſũt bic limaces Liuide Limax a limo ꝙ ibi uiuit Viouolares ſeniculeʼ miracole. Viuolares Sabini Soboles. Scenicule ab Scenonugaria. Miracule a muris .i. mõſtris a quo Accius ait pſonas diſtortas orbi de formis mirones. Ibidẽ. Scractię Scrupidę Rutabulę Tãtulę Ab excreãdo Scractię ſic adſignificat Scrupidã Aureli9 ſcribit

Auſcari pedã. Iuuẽti9 Comicus dicebat a Vermiculo piloſo q ſolet eſſe in frõde Cumulatis pedibꝫ. Valeri9 a pede ac Scrupea. ex eo ab Accio poſitũ curioſa itaq; ẽ: In Menalippa Reicis abſte Religionẽ Scrupea ĩpo nas ſcrittabillas a Scritilãdo ſcritare ab eo q ſiſtit egre ĩ aſcriba ac ſitioſe ãnonã e uili cõcinat uiris: Iõ ĩn Sitel litergo idẽ ait Mulieres uxor culauit ego noui ſcio ac ſcitio aquã ſic: Clauili9 ſcribit Axitioſas demonſtrari ꝯſupplicatrices: ab agẽdo axitioſas ut ab una fauẽdo fa ctioſe. ſic ab una agendo actioſę dictę: In Ceſtione Ce raſtibula ut de lũbo obcenabis. Ceraſtibula ut Opili9 ſcribit circũ coxas ĩdices ſũt nobis id gręcũ ẽ ab huius loci ꝯſura. In eruolaria ſcobinã ago illã actutũ adraſi: Scobinã a Scobe Lima. n. materia fabrilis ẽ: ĩ penulo Vinceretis cricũcurſo uł gralatorẽ gradũ Gralator a gradu magno dict9: ĩ Truculẽto ſine uirtute argutũ Ciuẽ niſi habeã: ꝑpredicta ut Aureli9 ſcribit mulier ab luco quę ꝯcederent̃ qua ãte domũ mortui laudes eius canerꝫ: h̄ factitatũ ariſtoteles ſcribit ĩ libro q ſcri bit̃ Noĩa barbarica q bꝫ teſtimoĩuꝫ ẽ qđ fretũ ẽ: Neui us h̄ qdẽ hercle opinor ꝑ p̄fica ẽ Nã mortuos collau dat Cladi9 ſcribit dicta quę p̄ficeret̃ ancillis quẽadmo dũ Lãmẽtarent̃ pręfica eſt dicta. utrũq; oſtẽdit pręfa ctionẽ pręficã dictã. apud Enniũ decẽ Coclites q̃s mõ tib9 ſũmis ripis foedẽ ab oculo Cocles ut cocles dict9 q unũ haberꝫ oculũ q̊ circa in Curculione ẽ decloclitũ ꝓſapia eſſe arbitror Nã ſũt unoculi. Nũc de tẽporib9 dicã qđ ẽ apud Caſſiũ nocte intẽpeſta noſtrã deuenit domũ In tẽpeſta nox dicta ab tẽpeſtate Tẽpeſtas ab

tēpore Intēpeſta nox quo tēpore nil agit̃.Quid noctē uidet̃ in altioſono cęli clipeo temo ſuperat ſtellas ſub lime cogens etiā atq; etiā noctis iter.hic mulctā noctē oſtendē uult a temonis motu.S; temo unde & cur di cat̃ latet. Arbitror antiquos ruſticos primu; notaſſe quędā in cęlo ſigna quę pręter alia erāt īſignia atq; ad aliquē uſū cluctu re tēpus deſignandū ꝯuenire aduer tebant̃ ęqui ſigna ſūt:bas ſeptē ſtellas gręci ut home r9 uocat & ꝓpīquū ęq ſignū bootē noſtri eas ſeptē ſtellas boues & temones & ꝓpe eas axē.Triōes n.& boues appellāt̃ a bubulcis etiā nūc maxie cū arāt terrā: ęqs ut dicti ualētes glebarij q facile ꝓcidūt gle bas ſic oīs q terrā arabāt a terra Terriones: ūde Trio nes ut dicerent̃ de tritu.Temo dict9 a tenēdo is.n. cō tinet iugū & plauſtr̃:appellatū a pte toti9 ut multa poſſūt Triones dicti ſeptē quod ita ſitę ſtellę ut ternę trigona faciāt.Aliqd̃ lumē Iubar ne in cęlo cerno Iu bar dicit̃ ſtella Lucifer quę in ſūmo babet lumē diffu ſū:ut leo ī capite iubā hui9 ort9 ſignificat circiter eſſe extremā noctē Itaq; ait pacuui9 ex orto iubare noctis decurſo itinere. Apud Plautū ī paraſito pigro. Inde bic dene pot9 ꝑ crepuſculo Crepuſculū dcm̄ a ſabinis & id dubiū tēp9 noctis an diei ſit itaq; ī cōdalio ē:Ta; crepuſculo fere ut amēt Lāpadas accēdite. Ideo dubię res crepere dictę In Trinūmo Cōcubiū ſit noctis.pri uſq̄ poſtremū ꝑueneris Cōcubiū a cōcubitu dormien di cā dictū In aſinaria uidebit̃ factū uolo ad reditum cōticinio:Cōticiniū puto a cōticiſcēdo dictum ſiue ut Opili9 ſcribit ab eo cū cōticuerūt hoīes nūc de bis reb;

quę adſignificat aliqđ tẽpꝰ cũ dicũť aut ſiũt dicã·apđ Acciũ:reciproca tẽedns neruo eqno cõcita tela: Reciproca eſt cũ unũ qd ꝓfectũ redit eo qđ ab accipere rieciprocare fictũ aut qđ poſcere ꝓrogare Dictũ apud Plautũ aut occidẽs ꝟſu nõ ꝑuerſus cedit q̃ſi cãcer ſolꝫ: dicit̃ ab eo ꝙ in id qđ ẽ ꝟſus & iõ q exit ĩ ueſtibulũ qđ ẽ ante domũ ꝑdire & ꝓcedere qđ cũ lenio nõ faceret ſ; ſecũdũ parietẽ trãſuerſus iret dixit ut trãſuerſus cedit q̃ſi cãcer nõ ꝑuerſus ut hõ:apud Enniũ Andromacbe nomẽ q indidit recte ei indidit·Itẽ q̃ ꝓpter paris paſtores nũc alexandꝝ uocãt·Imitari dũ uolũt Euripidẽ & ponere etbimõ ẽ lapſus:Nã Euripides ꝙ gręca poſuit etbyma ſũt apta:Ille ait iõ nomẽ additum:Andromacbe qđ andromacbe te: boc Ennij qs põt ĩtelligẽ·Inuerſũ ſignificare andromacbe nomẽ q ĩdidit recte ĩdidit:aut alexand : ab eo appellatũ ĩ gręcia q paris fuiſſet:a quo berculẽ quoqꝫ nominatũ· Alexicatõ ab eo qđ defenſor eſſet bominũ: apud Acciũ Iamqꝫ aurorã rutilare ꝓcul cerno:aurora dicit̃ ante ſolis ortũ ab eo qđ ab igne ſolis tũ auro aer aureſcit: qđ addit Rutilare ẽ ab eodẽ colore:aurei·n·rutulit· & ĩde etiaꝫ mulieres ualde ruffe rutulę dictę:apđ Terentiũ ſcortat̃ potat olet unguẽtũ Demeo: Scortari ẽ ſępiꝰ meretriculã ducẽ quę dicta a pelle id.n.nõ ſolũ ãtiq dicebãt Scortũ:ſ; etiã nũc dicimꝰ Scorta ea quę ſecorio·ac pellibꝫ ſũt facta:Inde aliqd ſacris ac Sacellis ſcriptuꝫ babemꝰ·Neqꝫ Scorteũ adbibeat̃:Iõ ne morticinũ qd adſit:In atellanis licet aĩaduertere Ruſticos ſe adduxiſſe ꝑ Scorto pelliculaꝫ:apud accium:Multis nomen

ueſtꝫ numēq; ciēdo Numē dicūť eſſe Impiū dictū ab
nutu: omnia ſunt eiꝰ: Impiuꝫ maximū eſſe uideatur:
Itaq; ī Ioue hoc & Homerus: & alius aliquotiēs: apud
Plautū ſinnū epitira eſtur īſane: Bene epitiꝫ uocabu
lū ē cibi q̊ frequētiꝰ Sicilia q̄ Italia uſa id uehemēter
cū uellet dicē dixit īſane: qꝺ̄ īſani faciūt oīa uehęmen
ter. apud Pacuuiū Flexanimat aquā Limphatā dicit a
Lípha Nípha ut qꝺ̄ apꝺ̄ gręcos Thetis: Apꝺ̄ Enniū
Ea thetis illi mater ī gręcia cōmota mēte q̊s lymphо
lētos appellāt: ab eo lymphatos dixerūt nr̄i Bacchꝰ &
liber eiꝰ Comites Bacchę & Vinum in hiſpania Baca
origo ī his oībꝫ gręca: ut apud Pacuuiū Alcyonis ritu
litꝰ puolgās furor: Hęc ení auis nūc gręce diciť Alcy
on a noſtris Alcedo hęc hyeme q̄ pullos diciť trāqllo
mari facē. Eos dies alcyonios appellāt qꝺ̄ ē ī uerſu al
tionis ritu. i. eiꝰ īſtituto ut cū aruſpex pręcipit ut ſuo
qſq; ritu ſacrificiū faciat. & nos dicimꝰ. xīj. uiros gręco
ritu ſacra nō Romano facere. Quod. n. fit rite id ratuꝫ
ac rectū eſt ab eo Acciꝰ recte pfectꝰ ſacris uult accipi:
apud Enniū ſi uoles aduertere comiter mōſtrabitur.
Comiter hilare ac lubēter cuiꝰ origo gręce comos. íde
comis actio latinę dicta: & in gręcia ut qdā dicūt Co
moediā: apud Aticiliū cape. cede. lide. come. crede. ca
pe unde accipe ſi lƀ in pxío libro tractādū. apud Pacu
uiū: Nulla res neq; Cicurare. neq; mederi potis ē neq;
reficere. Cicurare māſuefacere: qꝺ̄. n. a uero diſcretuꝫ
id diciť Cicur & iō dictū Cicur ígeniū obtineo man
ſuetū a q̄ uēturi quoq; nobiles cognoíati Cicurīj: Inna
tū a cito Cicur: Ciccū dicebāt mēbranā tenuē. quę ē ut

in malo punico diſcrimẽ a quo etiã Plaut⁹ dicit ꝙ uo
let denſũ ciccũ nõ iter duo:apud Neuiũ Ciccũ uenire
uideo ferme iiuria.Ferme dr̃ qđ nũc fere utrũq; dcm̃
a ferẽdo ꝙ id qđ fert̃ ẽ ĩ motu atq; aduẽtat.apđ plau
tũ Euax Iurgio uxorẽ tãdẽ ab regia Ianua Euax ꝟbu;
nihil ſignificat:ſi effutitũ nãliter ẽ: ut apud Enniũ be
be ipſe clipe⁹ cecidit.apud Enniũ beu mea puella ſpe
qdẽ id ſuccẽſes tibi:apud Põpiliũ beu q̃ me cã fortuna
ĩfeſte p̃mis:qđ ait Iurgio.i.litib⁊ itaq; q b⁊ res erat ĩ cõ
trouerſia ea uocabat̃ Lis:Iõ ĩ actionib⁊ uidemus dici:
quã rẽ ſiue militẽ dicẽ opt;:exq̃ l; uidẽ Iurgare ab iur̃
dictũ Nã qs iure litigaret a q̃ obiurgat is q id facit iu
ſte apud Lucretiũ atq; aliqs ibi ab reb⁊ clepſere foro.
q clepſere dixit.ũde etiã alij Clepẽ.i.corripẽ q̃ꝝ origo
a clã ut ſit dictũ Clapẽ & ex ea cõmutatio ut multa
& factũ Clepẽ.põt a greco dictũ Clep:in apud Ma
tiũ Corpora graioꝝ merebar mãdier igni dictũ.Mã
dier a mãdendo unde mãducari a quo in Atellanis
Obſoniũ uocãt Mãducũ apud Martiũ obſceni iter
p̃tes funeſtiq; oĩs auctor.Obſcenũ dcm̃ ab ſcena:Ea
ut grẹci aut acci⁹ ſcribit ſcena in plurib⁊ uerbis.a.ante
e.alij ponũt alij nõ ut quod parti dicũt ſceptꝝ partim
ſcaeptꝝ.alij feneratricẽ: alij faeneratrice;:ſic Faeniſeca
& feniſeca a quo ruſtici Pappũ Meſium nõ Maeſũ:
A quo Lucili⁹ ſcribit: Cecilius ne ruſticus fiat quare
turpe ideo ob ſedum quod niſi in Scenam palam dici
non debet: poteſt uel ab eo quod puerilis turpicula
res in collo quaedam ſuſpenditur ne quid obſit Sce
ue cauſa: inde Sceuola appellatus: Sceua ſiniſtra

qđ quę ſiniſtra ſūt bona auſpitia exiſtimāť a quo di
cūť Comitia::aliudue qd ſit:aut ſiniſtra quę nūc ē:id
a gręco ē qđ hi ſiniſtrā uocāt Sceā q̃re qđ dixi Sceuū
omen ē:qđ unde id dr̄ Oſmen Omen extrito.S.apđ
plautū Quia ego āte hac te amaui:ualꝫ cōſtitui. Itaq̄
heres cū cōſtituit ſe heredē canere & cū id fecerit cre
uiſſe:Apđ eū dē Quo de ſinu frequēť operā dediſtis
ualet adſiduā:Itaq; q adeſt adſidu9 ferre quē oportet:
his frequens opponi ſolet:Itaq; illud qđ eedē mulier
cule dicūt q dē nos ꝑtio p tāti ē frequētare:Ita in pran
dio nos lepide ac nitide accepiſti.apparet dicere:facile
ē ut curare ut adſi cū iā bene nō accipias:Apđ Enniū
Decretū ē ſtare corpora telis: hō ꝟbū Ennij dictū a fo
diēdo a quo foſſa:apud Enniū Vocibꝫ concide faxſin
& obrut9 Muſſare dictū qđ muti nō āpli9 q̃ mus di
cūt:a quo idē dicit qđ minimū ē:neq; ut aiunt ni facē
audent apud Pacuiuū diciť moneri ne meliora atque
amentiā auerrūcaſſint a Vertēdo Auerrūcare:ut de9
q meis rebꝫ prę ē auerrimc9.Itaq; ab eo precari ſolent
ut picula auertat. In aulularia Pipulote differrā ante
edis i.cōuitio declinatū a pictu polloꝝ Multa ab ani
maliū uocibꝫ trāſlata in hōies pti quę ſūt apta pti ob
ſcura.pſpicua ut Ennij:anim9 cū pectore lactat.Plau
ti ganuit odioſus omni totę familię. Cecilij tantū reꝫ
dibala re pro nihilo ut habuerit Lucilij Hec nūq̃ ru
det ex roſtris atq; ei litabit eiuſdē q̃tū hinitum atq; ęq
ti cum minus aperiant portu ab lupo uolutare ululā
tis.Ennij Auitulo Tibicina maxio labore mugit Eq
dem.A. boue Clamorē bouātes Equidem a Leone

pauſã fecere fremẽdi Equidẽ ab ędo clamor ad cęlum uoluẽd9 p ethera uagit ſueta Frẽdice Frũde Frutimi ſuauiter Maci9 in caſina afringu illa Quid friguatis qd iſtuc tã cupide cupis ſues auoluerat. Ita trade deq; in re neq; ĩ iudiciũ Aeſopi. nec theatri tritides in colace nexũ. Manili9 ſcribit oẽ qđ p librã & ęs gerit̃ in quo ſint mãcipia Muti9 quę pes & libra fiãt ut obligent̃ pręterq̃ mãcipio det̃. Hoc ueri9 flacc9 eſſe ipſũ ꝟbu; oſtendit de quo q̃rit. Nã idẽ qđ obligat̃ p librã neq; ſuũ ſit ĩde nex9 dictũ Liber q ſuas opas in ſeruitute ꝑ pecunia quã debeat dũ ſolueret nex9 uocat̃: ut ab ęre Oberat9. Hoc. C. pollio uocare Sylla dictatore ſublatũ ne fieret: & oĩs q bonã copiã iurarẽt ne eſſent nexi diſſoluti: In Caſina meſſes ſiue qđ iubet: id facias qñ tibi domi deliquiũ ẽ dictũ ab eo qđ deliquãda nõ ſũt ut turbida quę ſũt delinquãt̃ ut liqda fiãt: Aurelius ſcribit đliqũ eẽ a liqdo: Claudi9 ab eliq̃to Si qs alterutꝝ ſeq malle bẽbit auctorẽ Ceciliũ Per letitiã liqtur aĩus aliqñ liqt̃ fictũ. Multa apud poetas reliquã eẽ uerba quoꝝ origines poſſint dici nõ dubito: ut apud Neuiũ in Eſiona Enimuero gladij Lingula a lingua ĩ claſtidio: Vitulãtes a uitula: In dolo Caperata frõte a capre frõta: In Demetrio ſe Perſibꝫ apite: Itaq; ſꝫ h̃ gloſſema callide ſꝫſcribũt ĩ Lãpadione Protinã a ꝑtinus ꝯtinuitatẽ ſignificãs in Agedone Caudac9 ſuauis tã & ſi a magiſtris accepim9 mãſuetũ: ĩ Romulo ſpõſus ꝯt ſpõſũ rogat9 In Iſtiginatia. p̃bita a p̃bẽdo ut ſi tutum: quod ſint remedia in collo pueris: In Terinio Cõficiãt a cõfuto: Cõuenire dictũ: in Tarẽtilla: Pacuuij

Ab luce illuſtre. in Trucularia Exbolas & lilas quaſ ſant eijciūtᷣ a greco vbo ex bole ictū: In bello punico. Nec ſatis ſarrire ab ſerra dictū. i. aperire. hinc etiam Sere. q ia remota fores pandūtᷣ.

Excuſatio

S; quo qd uereor ne plures ſint futuri q̄ de h̄ genere me qd nimiū multa ſcripſeri reprehendāt q̄q̄ relin queri quędā accuſent: iō potius iā reprimēdū q̄ pducendū puto eſſe uolumē Nemo repbenſus q e ſegete ad ſpicilegiū relinqt ſtipulā Quare īſtitutis ſex libris quēadmodū rebꝫ latina noīa eſſent īpoſita ad uſum noſtꝝ. E qs tris ſcripſi. P. Septio q mihi fuit queſtor. tris tibi quoꝝ hic ē terti9 Priores de diſciplina vboru; originis: poſteriores de uerboꝝ originibꝫ: In illis quae ſūt. In pmo uoluīe ē quę dicātᷣ. Cur ethymologice ne q; an ſit neq; ea utilis ſit. In ſecundo quę ſint cur & ea ſit: & in illis ſit. In tertio quę forma ethymologie. In ſecūdis tribꝫ q̄s ad te miſi. Itē generatī diſcretis: pmū in quo ſūt origines vboꝝ: locoꝝ: & eaꝝ reꝝ quę ī locis eſſe ſolēt. Secūdū quibꝫ uocabulis tēpora ſint notata & hę res quę in tēporibꝫ fiūt. Terti9 hic ī q̄ a poetis itē ſūpta utilia quę dixi ī duobꝫ libris ſoluta oratiōe. quo circa quoniā oīs opis de līgua latina tris feci ptes: pri mo quēadmodū uocabula īpoſita eſſēt rebꝫ: Secūdo quēadmodū in caſus declinātᷣ. Tertio quēadmodū cō iūgentᷣ pma pte ppetrata. ut ſecundū ordiri poſſim9 huic libro faciā finē:

FINIS TRIVM LIBRORVM LINGVE LATINE AD CICERONEM.

.M.T.VARRONIS ANALOGIAE LIBER PRIMVS.

QVomodo oratio natura tripartita eſſet ut ſuperioribus libris oſtendi. eius prima pars: quemadmodum uocabula rebus eſſent impoſita. Secunda quo pacto de his declinata in diſcrimina ierũt Tertia: ut ea inter ſe ratione coniuncta ſententiam efferant. Prima parte expoſita. de ſecunda incipiam hinc ut propago omnis natura ſecunda: quod prius illud rectum: unde ea ſit declinata. Itaque declinatur ĩ uerbis rectum homo obliquum hominis: quod declinatum a recto. De huiuſce multiplici natura diſcriminum ore ſunt hę. Cur & quo: & quemadmodum in loquendo declinata ſunt uerba: de quibus duo prima duabus cauſis percurram breuiter: quod & tum cum de copia uerborum ſcribam erit retractandum: & qđ de tribus tertium quod eſt habet ſuas permultas ac magnas partes declinatio inducta in ſermones: non ſolum latinos: ſed omnium hominum utili neceſſaria de cauſa. Niſi enim ita eſſet factum neq; dicere, tamen numerum uerborum poſſemus. Infinitę enĩ ſunt naturę: in quas ea declinatur: Neq; quę didiciſſemus ex his quę inter ſe rerum cognitio eſſet apparet. At nunc ideo uidemus: quod ſimile: eſt quod propagatum: Legi ut declinatum eſt: duo ſimul apparent: quodammodo eadem dici & non eodem tempore factũ. Vt ſi uerbi gratia alterꝰ horũ diceret̃. Priamus.

alterũ Hecuba nullam unitatẽ adſignificaret: qđ̃ ap pet in lego & legi & in priamus priami: ut in hõibus qͥ ꝗdã ſunt cognatões & gentilitates: ſic in uerbis: ut enĩ ab Emilio hoĩes orti Emilii ac gẽtiles. ſic ab Emi lii nomine declinatę uoces in gentilitate noĩali: ab eo enĩ qđ eſt ĩpoſitũ recto caſu emilius orta emilii emi lio n emilios emilioꝝ & ſic reliquę eiuſdẽ quę ſũt ſtir pis. Duo igit̃ oĩno uerboꝝ prĩcipalia: Impoſito: alte rũ ut fons: alterum ut riu9. Impoſita nomina eſſe uo luerũt q̃ pauciſſima quo cicius ediſcere poſſent. De clinata q̃plurima: Iſto opere facilius oẽs: quibus adur ſum opus eẽnt dicerent̃ ad illud genus: qđ pri9 hiſto ria opus ẽ: niſi deſcẽdendo enĩ aliter id non ꝑuenit ad nos: ad reliquũ genus: quod poſterius ars: ad quam opus ẽ paucis pręceptis quę ſunt breuia quę enĩ ratio in uno uocabulo declinare didiceris in ĩfinito numero noium uti poſſis. Itaq; nouis noĩbus allatis conſuetu dinẽ ſine dubitatõe coꝝ declinamus. Statĩ oĩs dicit po pulus. Etiã nouitii ſeruienti ĩ magna familia cito oĩuꝫ cõſeruoꝝ oĩs recto caſu accepto in reliquos obliquos declinãt. quis nõ nũq̃ offendũt. Nõ ẽ miꝝ & enĩ illa qui primi noĩa ĩpoſuerũt rebus fortaſſe: an ĩ quibuſ dã ſint lapſi. Voluiſſe enim putãt ſingularis res nota re: ut ex his in multitudĩe declinaret̃ ut ẽ ab hoĩe ho mines ſic mares liberos uoluiſſe notari ut ex his foe minę declinarẽtur: ut ẽ a Terẽtio terẽtia: ſic in recto ca ſu quas ĩpõerẽt uoces: ut illĩc eẽnt futurę: quo declĩa rent̃. Sed hęc in oĩbus tenere nequiſſe: qđ & una dicũ tur ſcopę: & mas & foeĩa aqͥla & recto & obliquo uo

cabulo uis.Cur hęc ñ tã ſit ĩ culpa qui putãt pleraque ſoluere nõ difficile Sed nũc non neceſſe nõ enim qui potuerũt aſſequi.ſed qđ uoluerint ad hoc quod ꝓpo ſitũ reſert qđ nihilomin⁹ declinari poteſt ab eo quod impoſuerunt ſcope ſcopa: quã ſi impoſuiſſent ſcopa ab eo ſcope ſic alia Cauſa : inq̃ cur easa b ĩpoſitis no minib⁹declinarĩt: quã oſtẽdi ſeqt̃.in quas uoluerũt de clinari aut noluerũt: ut generatim ac ſumatĩ. Itẽ infor mes . Duo enĩ genera uerboꝝ: Vnũ ſecũdũ qđ decli nãdo multas ex ſe parit diſparilis formas: ut eſt lego legis legã.ſic alia. Alteꝝ genus ſterile quod ex ſe parit nihil ut ẽ etiã uix magis cur Quaꝝ reꝝ uſus erat ſim plex: ibi etiã uocabuli declinãt̃ ut ĩ qua domo un⁹ſer uus uno ſeruilio poſt nomẽ ĩ qua multi plurib⁹. Igit̃ ea ĩ his reb⁹ quoꝝ ſunt noĩa qđ diſcriminia uocis plu ra ꝓpagines plures: In his rebus: quę copulę ſunt ac iungũt̃ uerba: qđ nõ opus fuit declinari ĩn plura fere ſingula ſunt: uno enĩ loro colligare poſſis uel hominẽ uel equũ uel aliud qđ qcquid eſt.qđ cũ altero poteſt colligari Sic quod dicim⁹ ĩ loquẽdo: cõſul fuit Tulli⁹ & antonius eodẽ illo & omnis binos cõſules collige re poſſumus. Vel dicã amplius oĩa noĩa atq; ideo etiã oĩa uerba cũ fiunt tũc ex una ſyllaba illud & maneat unũ : quare duce natura: ſi quę impoſita eſſẽt uocabu la rebus.ne ab omnib⁹ his declinat⁹ putarẽt quoꝝ ge nerum declinationes oriuntur

p Artes orationis ſunt duę. ſi item: ut Dion in tris diuiſerimus partes: Res quę uerbis adſi gnificãt̃. Vna: quę adſignificat caſus Alterã

que tēpora. Tertia que neutrū. De his Ariſtoteles du as ptes orōis eē dicit. Vocabula & uerba ut hō & equ9 & legit & currit: utriuſq; gn̄is & uocabuli & ūbi. que dā priora & quędā poſteriora. Priora: ut hō ſcribit. po ſteriora: ut doct9 & docte. Dr̄ enī hō doct9 & ſcribit docte. hęc ſequit̄ & locus & tēp9 ꝙ neq; hō nec ſcribi pōt ſine loco & tēpore eē ita ut magis ſit locus hōi cō iūctus. tēpus ſcriptōi. Cū de his nomē ſit primū. pri9 enī nomē eſt q̄ uerbū tēporale & reliq poſteri9 q̄ no men & uerbū. pria igit̄ noīa. quare de eoꝝ decliatōe q̄ de uerboꝝ an̄ dicā. Noīa decliant̄ ā i eaꝝ reꝝ diſcrina quaꝝ noīa ſūt: ut a Terēti9 terēti: ā i eas res extriſecus quaꝝ ea noīa n̄ ſūt ut equo eqto. In ſua diſcrīa delian tur aut ꝑpter ipſi9 rei naturā: de quo dicūt̄ ā ꝑpter il lius qui dicit ꝑpter ipſius rei diſcrīa: aut a toto: ut ab hoīe homūcul9: a capite capitulū: ꝑpter multitudinē ut ab hoīe hoīes. Ab eo qđ alii dicūt Ceruices: & id Ortēſius i poēatis. Ceruix quę a pte decliata aut a cor pore: ut māma māmoſe: a manu māubria. alia ab aīo ut a prudētia prudens: ab īgenio īgenioſ9. hęc ſine agi tatōibus. ā ubi mot9 maiores. Itē ab aīo: ut a ſtrēuitate & nobilitate ſtrenui et nobiles. Sic a pugnādo & currē do pugiles & curſores. Vt alię decliatōes ab aīo alię a corpe: ſic alię que exrra hoīeȝ: ut pecunioſi agrarii: qđ foris pecunia & ager ꝑpter eoꝝ qui dicūt̄. Sūt declia ti caſus: ut is q de altero dicēt diſtiguē poſſet: cū uoca ret: cū daret: cū accuſaret. ſic alia equidem diſcrīna: quę nos & grecos ad declinādū duxerūt. Sine cōtrouerſia ſūt quinq; qđ uocent: ut Hercules: quēadmodū uocet̄

ut hercules: quo uocet ut herculē: cui uocet ut hercu li: cuius uocet ut herculis. ꝓpterea uerba quę erāt pro īde ac cognominata ut prudēs cādid⁹ ſtrenu⁹ qđ ī his ꝑterea ſūt diſcrimina propter incremētū: quod maius uel min⁹ ī his eſſe pōt: acceſſit declinationū gen⁹ ut a cādido cādidius cādidiſſim⁹. Sic a lōgo diuite. id gen⁹ aliis ut fieret: quę ī eas res que extrīſec⁹ declināt ſunt: ab equo eqle. ab ouib⁹ ouile. ſic alia hęc contraria illis: quę ſupradicta ut a pecunia pecunioſus: ab urbe urba nus ab atro atratus ut nō nūq̄ ad hoīe loc⁹ ab eo loco hō. ut a Romulo roma a roma roman⁹ aliquot moīs declinata ea que foris Nā aliter q̄ a maioribus ſuis la tonius & ṗamides aliter q̄ fcō: ut a predando prede a merēdo merces. Sic alia ſūt: quę circūire non difficile. ſed qđ genus iaꝫ uidet & alia urgeret omitto: In uer boꝝ genere quę tēpora adſignificāt quod ea erāt tria: prętéritū: preſens futuꝝ: declinatio faciēda fuit triplex ut a ſaluto ſalutabā ſalutabo. Cū itē perſonaꝝ natura triplex eſſet. q loqueret de quo ad quē: hęc ab eodem uerbo declinata: quę in copia uerboꝝ explicabūt. quā dictū de duab⁹ declinationibus: cur & in qua ſit fama tertiū quod reliqt: quēadmodū nunc dicit: Declina tionū genera ſūt duo uolūtariū & naturale. uolūtariū ē: quo utquocūqꝫ tulit uolūtas declinauit. ſic tres cum emerūt ephesi ſingulos ſeruos: nōnūq̄ alius declinat nomē ab eo q uēdit artemidorus: atqꝫ artemidorum appellat: alius aut regione: qđ ibi emit ab Ionia Ionā alius quod ephesi ephesiū: ſic alius ab alia aliqua re: ut uiſū ē contra naturalē declinationeꝫ. dico quod nō a ſinguloꝝ orit uoluntate ſed aut comuni cōſēſu. Itaqꝫ

oẽs ĩpoſitis nõib⁹ eoꝝ.itẽ declinãt caſus atq; eodẽ mõ
dicũt hui⁹ artemidori & hui⁹ ionis & hui⁹ epheſi ſic
ĩ caſib⁹ aliis cũ utrũq; nõ nũq̃ accidat : & ut ĩ uolũta
ria decliatõe aĩaduertat̃ :nã & ĩ naturali uolũtas q̃ eiuſ
mõi ſit apiet̃ ĩfra ꝙ utraq; declinatõe alia fiũt ſiłia de
eo grẹci latiniq; libros fecerũt multos. ꝑtinet cũ alii
putarẽt ĩ loquẽdo ea uerba ſeq optẽ:quẹ a ſiłib⁹ ſiłr eſ
ſent decliata:quas appellãt analagogias: alii cũ id ne
gligẽdũ putarẽt ac poti⁹ ſe quẽdã ſiłitudinẽ: quẹ in cõ
ſuetudie ẽ quã uocãt cũ ut ego arbitror,
utrũq; ſit nobis ſequẽdũ ꝙ decliatõe uolũtaria ſit ano
malia ĩ naturali magis analogia:de quib⁹ utriuſq; ge
neris declinatõib⁹ libros faciã bis ternos prioris tris
de eaꝝ decliationũ diſciplina poſterioris ex eius diſci
pliẹ ꝓpagibus.de ꝑorib⁹ primus erit hic:quẹ cõtra ſi
militudinẽ declinationũ dicãt̃.Secũd⁹ quẹ cõtra diſſi
militudinẽ.Tertius de ſiłitudinũ forma de quib⁹ quẹ
expiero ſigul' trib⁹ aut de alteris totidẽ ſcribẽ ac diui
dẽ ĩcipimus.Incipiã qd' huiuſce libri ẽ dicẽ cõtra eos
q ſiłitudinẽ ſequũt̃:quẹ ẽ:ut in ẹtate puer ad ſenẽ ad
anũ ĩberbis:ut ẽ ſcribo ſcribã:dico dicẽ:pri⁹ ꝯtra uniũ
ſã analogiã deĩde tũ de ſigul' ꝑtibus a natura ſmo ſit
ĩcipiã:oĩs oro cũ debeat dirigi ad utilitatẽ ad quã tũ
deniq; ꝑuenit:ſi ẽ apta & breuis quẹ petimus: qd' ob
ſcurius & lõgi⁹ orator ẽ odio & cũ efficiat apta ut in
telligat̃ breuis & cito ĩtelligat̃ :& apta ꝯſuetudo bre
uẽ tẽpantiã loquẽtis & utrunq; fieri poſſit ſine analo
gia:nihil ea opus ẽ.neq; enĩ utrũq; herculi an hercul'
clauã dici opteat.ſi doceat analogia:cũ utrũq; ſit ĩ cõ
ſuetudie nõ negligẽdũ:Sũt qd' eque ſũt & breuia &

apta. ꝑtēa ꝙ his utilitatis cā queqꝫ res ſit īuēta. ſi ex ea qs id ſit ↄſecut⁹ āpli⁹ ea ſcrutari: cū nimiū otioſi: & cū utilitatis cā ūba iō ſit īpoſita rebus: ut ea ſignificēt ſi id ↄſequiur una ↄſuetudīe nihil ꝓdeſt analogia. accidit ꝙ quęcūqꝫ cā uſus ad uitā ſit aſſūpta. In his ñ utilitatē querē nō ſiſitudinē. Itaqꝫ ī ueſtitu cū diſſilſima ſit uiriſ toga tunicę muliebri. ſtola pallio: tñ īequabilitatē hāc ſequit̃: nihilomin⁹ ī ędificiis qđ ñ uidemuſ hr̄e atriū ſiſitudinē & cubiculū ad equale: ꝙ tñ ꝓpter utilitatē ī his diſſiſitudiues poti⁹ q̄ ſiſitudīeſ ſeq̄mur. Itaqꝫ & hiberna triclinia & eſtiua nō itē ualuata & feneſtrata facim⁹. Quare cū ī ueſtitu ędificiis ſic ī ſupellectile cibo cęteris oīb⁹ q̄ uſus ad uitā ſūt aſſūpta doīet̃ īeq̄litas ī ſmōe quoqꝫ q ē uſ⁹ cā ↄſtitut⁹ ea nō repudiāda: ꝙ ſi quis duplicē putat eē ſūmā: ad q̄ſ metas naturę ſit pueniēdū ī uſu utilitatis & elegātię: ꝙ nō ſolū ueſtiti eē uolum⁹ ut uitem⁹ frigus: ſ; etiā ut uideamur ueſtiti eē hōeſte: ñ domū hr̄e ut ſim⁹ in tecto & tuto ſolū: ꝙ neceſſitas cōtruſerit: ſ; etiā ubi uoluptas retieri poſſit: nō ſolū uaſa ad uictū hilia. ſ; & figura bella atqꝫ ab artifice qđ aliud hōi aliud hūanitati ſatis ē: Quouis ſitiēti poculū hōi idōeū hūanitati ſi bellū paꝝ. ſ; cū diſceſſū & ab utilitate ad uoluptatē: tñ in eo ex diſſiſitudīe pl⁹ uoluptatis q̄ ex ſiſitudīe ſępe capit̃: quo noīe & gemīa ↄclauia diſſiſr pollēt: & lectoſ nō oēs pis magnitudīe ac figura faciūt: ꝙ ſi eēt analogia petēda ī ſupellectili oēs lectos haberem⁹ domi ad unā formā & ꝰ cū fulcro ꝰ ſine eo: nec tū ad tricliniarē gradū nō itē ad cubicularē: neqꝫ poti⁹ delectaremur ſupellectile diſtīcta q̄ eē ex ebore aliiſqꝫ reb⁹ diſpib⁹qꝫ

figuris q̃ ĝbatis analogõ ad ſilẽ forma͂ plerũq; eadẽ mã fiũt. Quar̃ ⁊ negãdũ nobis diſpia eẽ iucũda ⁊ qm̃ neceſſe ẽ cõfiteri dicẽdũ ũboꝝ diſſilitudinẽ: quę ſit in ꝯſuetudie nõ eẽ uitãdã: ꝙ ſi analogia ſtamẽda ẽ nobis: ⁊ ea obſuãda ẽ q̃ ẽ ĩ ꝯſuetudie: ⁊ quę nõ ẽ. Si ea quę ẽ ſe quẽda ẽ: ꝑceptis nihil op⁹ eſt: ꝙ cũ cõſuetudinẽ ſeque mur: ea nos ſequet᷑. Si quę nõ ẽ ĩ cõſuetudie querem⁹ ut q ſq; duo ũba ĩ q̃tuor formis fixerũt: ſilr q̃uis hęc nolem⁹: tñ erũt ſequẽda: ut Iupiter maſpiter q̃s ſi qs ſuet analogias ꝓ iſano ſit rephẽdus. nõ g° ea eſt ſequẽ da: qđ ſi oƺ id ẽ ut a ſilibus ſilr oĩa declinẽt᷑ ũba: ſeqt᷑ ut ab his ſil bus diſſil a debeãt figi qđ nõ fit. Nã & ſi milib⁹ alia fiũt ſilia: alia diſſilia: & a diſſil b⁹ pti ſilia pti diſſilia a ſilibus ſilia ut a bono & malo bonũ ma lũ: a ſilibus diſſilia ut a lupus lepus lupo lepori. Cõt ria a diſſilib⁹ diſſilia ut ꝑamus ꝑis ꝑamo pari: a diſſi milib⁹ ſilia: ut Iupiter iouis ioui. Eo etiã magis analo gicos diſſilia figũt᷑: ſi etiã ab hiſdẽ uocabul diſſilia. Neq; a diſſilibus ſilia: ſi etiã eadẽ ab hiſdẽ uocabulis diſſilia figi appet: ꝙ cum duę ſit albę ab una dicũt᷑ al bani ab altera albenſes: cũ trinę fuerit athenę: ab una dci athenei: ab altera athenẽſii a tertia atheneopolite. Sic ex diũſis ũbis multa fcã ĩ declinãdo ĩueniũt᷑ eadẽ: ut cũ dico a ſaturni: luo luã & a ſoluẽdo abluo abluaƺ Oĩa fere nr̃a oĩa liberalia & muliebria. multitudĩs cũ recto caſu fiũt diſſilia: cũ dãdi ſilia: ut marces teren tii: ſocie terẽtię. eadẽ ĩ dãdi uiris terẽtiis & mulierib⁹ terentiis. Diſſile plaut⁹ & plauti⁹ & cõe ut hui⁹ plau ti & plauti. deniq; ſi ẽ analogia: qđ ĩ multis ũbis & ſili tudo ũboꝝ ſeqt᷑: ꝙ ĩ plibus ẽ diſſilitudo: ut non ſit in

ſmōe ſequenda analogia·poſtrēo ſi ē ī orōe ut ī oībus ei9 ptibus eſt:ſ' ī aliq̄ eē paꝝ & ī oībus ñ eſt: in aliq̄ eē paꝝ ē:ut albū eſſe ethiopē eē·nō ſatis ē ꝙ hȝ cādidos dentes:nō eſt g° analogia cū a ſiſibus ꝯbis quę declinā tur ſiſia fore pollicent̄ q analogias eſſe dñt: & cū ſiſi letū deniq; dicētes ſe uerbo ꝯbū ex eodē ſit gñe eadē fi gura trāſitū de caſu ī caſū ſiſr oſtēdi poſſit·q hęc dñt utrūq; ignorāt·& ī quo loco ſiſitudo dēat eē & quēad modū īpectari ſoleat.ſiſe ſit necne quę cū ignorāt ſe qt̄ ut cū analogiā dicē nō poſſit ſequi debeam9·Que ro enī uerbū utrū dicant uocē q̄ ex ſyllabis eſt ficta eā quā audim9·an ꝙ ea ſignificat quā ītelligim9:an utrū q; ſi uox uoci eē dȝ ſiſis nihil refert:qď ſignificat mas an foeīa ſit & utrū nomē an uocabulū ſit qď illi īter eē dñt Sī illud qď ſignificat̄ dȝ eē ſiſe Theona & the ona quos dñt eē pene ipſi gemīos īueniūt̄ eē diſſiſes ſi alter erit puer alter ſenex: aut unus albus & alter ęthiops.Itē aliqua re alia diſſiſe.Sī ex utraq; pte debȝ uerbū eē ſiſe nō cito īuenietr̄ qui in alterutra re claudi cet·nec p perna & alphaena erit ſiſe:ꝙ alteꝝ nomē ui rū alteꝝ mulierē ſignificat· Quare qñ ubi ſiſitudo eē debeat nequeunt oſtēdē īprudētes ſunt q dñt eſſe analogias alteꝝ illud qď dixi quēadmoduȝ ſiſe expe ctari opteret ignorare appet ex eoꝝ p̄cepto qď dñt cū trāſierit e noīandi caſibus ī eos quos appellant uocā di.tum deniq; poſſe dici rectos eſſe ſimilis aut diſſiſis eſſet eni ut ſi quis Menechinos gemīos:cum uideat dicat ſe non poſſe iudicare ſimiles ne ſint:niſi qui ex his ſint nati conſiderarit : nunc diſcrepat inter ſe ni· hil īquam quo magis minusue ſit ſimile:qď cōferas

cũ altero ad iudicãdũ extrinſec9 oȝ ſumi. Quare cũ igĩ
rẽt: queãdmodũ ſiĩitudo dẽat ſumi: de analogia dicẽ
nõ pñt hec apti9 dixiſſẽ niſi breui9 eo nũc mallẽ qđ
ĩfra ſũt planius uſurpãda. q̃re qđ ad uniũſã ũboꝝ no
mẽ attinet hec attigiſſe mõ ſatis ẽ. qđ ad ptis ſĩgulas
orõis deĩceps dicã. q̃ꝝ uis qm̃ ſũt diuiſiones plures
nũc ponã potiſſimũ. Itẽ q̃ diuidit̃ oro fuãda: ut nã in
q̃tuor ptis. Vnã quę hẽt caſus: alterã quę hẽt tẽpora: &
tertia quę hẽt neutrũ: & q̃rta ĩ quã ẽ utrũq;: has uocãt
quidã appellãdi dicẽdi aminiculãdi iũgẽdi. appellãdi
dr̃ ut hõ & neſtor: dicẽdi ut ſcribo & lego iũgẽdi atq;
adminiculãdi: ut docte & cõmode. Appellãdi ptes ſũt
q̃tuor e qs dicta a qbuſdã ꝑ uocabula quę ſũt ut qſq;
uocabula ut ſcutũ ut gladiũ: noĩa ut Romul9 remus
Pronoĩa ut hic hęc: duo media dicũt̃ noĩatis: prĩa &
extrema articuli. Primũ gñs ẽ ĩfitũ. Secũdũ ut ĩfitũ.
Tertiũ ut effinitũ. Quartũ fitũ: hęc ſigulatĩ triplicia
eẽ debẽt: qđ ſexũ multitudinẽ caſũ ſex9 utrũ uirile an
muliebre: an neutrũ ſit: ut doct9 docta doctũ. multitu
dinẽ unũ: an plura ſignificet: ut hic hi hęc: caſũ utrũ
recto ſit: ut marc9 an oblĩq ut marco: an cõi ut iouis.
his dictis ptib9 ſĩgulas ꝓſpice quo facil9 nuſq̃ eẽ ana
logias quas ſeq debeam9 uideas. Nẽpe eẽ optebat uo
cis formas ternas: ut ĩ hoc human9 hũana humanũ.
ſ; hñt quãdã binas: ut ceru9 cerua: quãdã ſĩgulas ut ap
& ſic multa. nõ ergo ẽ ĩ huiuſcemõi gñib9 analogia.
Et in multitudĩe: ut un9 ſignificat pater plures pr̃es
ſic oĩa debuerint eſſe bina: ſ; & ſĩgularia ſolum ſunt
multa; ut cicer ſiſer. nemo enim dicit cicera ſiſera: &
multitudines: ut ſaline; non enim ab his ſingularis

ſpe dr̃ ſalía & balnea:neq; ab eo qđ dicũt balneũ hẽt
multitudinẽ cõſuetudo:nã qđ ẽ:ut ꝑdiũ balneũ debu
erit eẽ plura ut ꝑdia balnea;qđ nõ ẽ.g° ĩ his quoq; ana
logia Alia caſ9 hñt & rectos & obliquos. alia rectos
ſolũ alia mõ obliquos hñt utroſq; ut Iuno iunonis. re
ctos mõ ut Iupiter maſpiter:obliquos ſolũ : ut iouis
iouẽ.nõ g° ĩ his ẽ analogia.Nũc uideam9 ĩ illa q̃drip
tita.primũ ſi eẽt analogia:ut ĩ his trib9 articul' ut ẽ qſ
cui9:ſic dicẽt̃ qua quã cui9:& ut ẽ a qs cui:ſic dicẽt̃ q̃
que nã ẽ ꝓportõe ſil'e:ut dee bone que ſit:de ea bona q̃
ẽ:& ut ẽ quẽ qs:ſic qs ques q̃re qđ nũc dr̃ q hoĩes.dici
oportuit ques.Pretẽa ut ẽ ab is ei ſic ab ea ee dicẽtur:
qđ nũc dr̃ ei ꝓnũciaret̃:ut ĩ his uiris ſic eis mulierib9
& ut ẽ ĩ rectis caſib9 ea:id ĩ obliqs eẽt ei9 & his nũc ñ
mõ ĩ uirili ſicut ĩ muliebri dr̃ ei9.ſ; etiã ĩ neutris articu
lis:ut ei9 uiri:eius mulieris ei9 pabuli cũ diſcrĩnẽt̃ in
rectis caſibus:is ea id de hoc gñe ptius tetigi: ꝙ libra
rios hec ſpõſoria ĩdulgẽtius elaturos putaui.De noĩa
tiuis q̃ accidũt ꝓxĩe ad ſĩtã nã; articuloꝝ atq; appellã
tur uocabula:ut hõ & equ9 eoꝝ declinationũ gña ſũt
q̃tuor.unũ noĩandi:ut ab equo eqle: altꝝ caſuale: ut
ab equo equũ:tertiũ augẽdi:ut ab albo albius:q̃rtum
minuẽdi:ut ciſta ciſtula.Primũ gñs ut dixi id ẽ cũ aliq̃
pte orõis decliata ſũt recto caſu uocabulũ:ut a balneiſ
balneator:hoc fere triplices hab; radices qđ & a uoca
bulo orit̃:ut a uenatore uenabulũ & a nõie:ut a tibure
tibur.ſ; a ũbo & a currẽdo curſor:ĩ nullo hoꝝ analogiã
ſuar̃ uidebis ꝑmũ cũ dicat̃ ut ab oue & a ſue ouile &
ſuile:ſic a boue bouile ñ dr̃.& cũ ſil'e ſit auis & ouis ne
q; dr̃ ut ab aue auiariũ:ab oue ouile:ab aue auile nõ ẽ.

neqꝫ ab oue ouiariũ: & cũ debuerit eẽ ut a cubatõe cu biculũ ſit: a ſeſſiõe ſediculũ nõ ẽ. Quoniã taberna ubi uenet uinũ a uino uiaria: a creta cretaria ab unguẽto ũguẽtaria dr̃. Analogicõ ſi eẽt uocabula: ubi caro uenit carnaria: ubi pelles pellaria: ubi calcei calcearia dicerẽt. nõ lauiena. ac pelleſuina & ſutrina. Et ſicut eſt ab uno uni. a trib9 trini. a quattuor q̃drini: ſic a duob9 diuni nõ bini dicẽt necnõ ut q̃drigę trigę ſic poti9 diugę q̃ bigę. ꝑmulta ſũt huiuſce gñis quę qm̃ admonitus ꝑſpicẽ põt mitto. Vocabula quę a noĩb9 oriũt̃. ſi a ſimilib9 noĩb9 ſyllabis eẽ debẽt dicem9. Quoniã gemia ſũt ꝑma alba roma ꝑnieſes. aut qm̃ ſil'is ẽ roma bola ꝑma dicem9: ut romãi bolani: ſic ꝑmani: & a ꝑgamo ab ilio ſil'r ꝑgamen9 ilienus. ꝯ ilius unus. & alia mas & foeĩa: ſic ꝑgam9 & ꝑgama uir & mulier. & quoniã ſil'ia noĩa ſũt aſia libya dicemus aſiaticos & libyaticoſ hoĩes quę uocabulo dicũt̃ a uerbis fiũt: ut a ſcribendo ſcriptor a legẽdo lector. hęc quoqꝫ nõ ſuare ſil'itudĩeꝫ licet uidẽ: ex his ꝯ ſil'it̃ dicat̃ ut ab amãdo amator: a ſalutãdo ſalutator: a cãtãdo cãtator. & cũ dicat̃ laſſus ſũ metẽdo ferẽdo. ex his uocabula nõ reddũt ꝓportionẽ: quo nõ ſit: ut meſſor fertor. m'ta ſũt itẽ ĩ hac ſpẽ: in q̇bus poti9 cõſuetudinẽ ſeq̇mur q̃ rõeꝫ uerboꝝ. Pręterea cũ ſint ab eadẽ origĩe ũboꝝ uocabula diſſil'ia ſupiorꝝ: ꝙ ſimul hẽant caſus & tẽpora quo uocãt̃ ꝑticipia & m'ta ſit ꝯtraria: ut amor amo fero feror: ab amo et eiuſmõi oĩb9 uerbis oriũt̃ pñs & futurum & amãs & amaturus. & ab eis uerbis terti9 qđ dꝫ fĩgi p̃teriti. In lĩgua latĩa repiri nõ põt: ñ ergo ẽ analogia: ſic amabor legor & eiuſmõi uerbi ẽ uocabulũ eius gñis pręteriti

tēporis ſit:ut amat⁹ erā:ſū:ero:neq; pn̄tis & futuri ab
his fit.nō ē analogia:preſertī cū tātus numer⁹ uocabu
loꝝ ī eo gn̄e īterierit:qd' dicím⁹ in his uerbis quę con
traria nō hn̄t:loquor & uenor: tn̄ dicimus loquens &
uenās locuturus & uenaturus qd' ſecūdū analogias n̄
ē qm̄ dicim⁹ loquor & uenor:un̄ illa quę erāt ſupiora
emimus ſeruāt' qd' cū ex his quę cōtraria uerba hn̄t'
alia efficiūt terna:ut ea:q̄ dixi:alia bina:ut ea q̄ dicā:
currēs ābulans:curſurus ābulaturus:tertia enī p̄teriti
nō ſūt:ut curſus ſū ābulatus ſū.ne ī his qdē q̄ ſępius
pudet fieri oſtēdūt fuant analogiā:nā ut ē a cātando cā
titans:ab amādo amitans nō ē:& ſic multa ī his ſigl'i
bus.ſic ī multitudīs.Sicut enī cantitantes ſeditātes n̄
dicūt':qm̄ ē uocabuloꝝ genus qd' appellāt ꝯpoſitū &
negant cōferri id optē cū ſīplicibus:de quibus adhuc
dixi de cōpoſitis ſepatī dicā:cū a tibiis & canēdo tibici
nes dicūt':querūt ſi analogias ſequi opteat:cur non a
cythara & pſalterio & pādura dicam⁹.cytharicē & ſic
alia.ſi ab ede & tuēdo edituus ē:cur ab atrioi & tuēdo
poti⁹ atritum⁹ ſit q̄ atriēſis. ſi ab auib⁹ capiendis au
ceps dicat'.debuiſſe aiūt ex piſcibus capiēdis piſiceps
ut aucupe.ſic piſcipe dici ubi lauet' ęs ferarias n̄ ęre la
uías noīari:& ubi fodiat' argētū argētifodías dici : ne
q; ubi fodiat' ferrū ferifodías:q lapides cędunt lapici
das:q ligna lignícidas n̄ dici:neq; ut aurificē ſic argētı
ficē:nō doctū dici īdoctū:nō ſalſū īſulſū. ſic ab h̄ qq;
fōte q̄ pfluāt aīadūtē ē facile.Reliqt' de caſib⁹ ī q̄ ari
ſtarchei ſūt ꝯtēdūt neruos primū.ſi ī his eēt analogia
dicāt dixiſſe oēs noiaturos & articulos habere eūdē

caſus nũc alios habere nõ ſolũ·ut lrãs ſingulas oẽs ali
os tris·ut prẹdiũ prẹdii prẹdio . Alios q̃ttuor:ut mel
mellis melli melle Alios.v.ut qnt9 quiti quito quitũ
quite. Alios ſex:ut un9 unius uni:unũ une uno:nõ eſſe
ergo ĩ caſibus analogias: Secũdo qđ Crates dicebat:
cur quẹ ſingulos habẽt caſus: ut litterẹ grecẹ nõ dicã
tur alpha & alphati alphatos:ſi idẽ mihi reſpõdebit̃
qđ Crateti nõ eſſẽt uocabula noſtra.ſed penit9 barba
ra querã cur idẽ noſtra noia & pſarũ & ceteroꝝ quos
uocãt barbaros cũ caſib9 dicãt: q̃re ſi eſſet in analogia
aut ut poenicoꝝ & ẹgyptioꝝ uocabula ſigul̃ caſibus
dicẽt̃ aut plurib9·ut galloꝝ ac cẹterorũ· Nã dicũt ab
alauc alauc9 & ſic alias:In qđ ſcribẽt dicẽs: qđ poeni
cũ ſit ſingul̃ caſib9 ideo eas litteras grẹcas noiari: ſic
grẹci noſtra ſenis caſib9· nõ qnis dicere debebãt:qđ cũ
nõ faciũt nõ ẽ analogia quẹ ſi eẽt negãt illũ caſũ duo
b9 moĩs debuiſſe dici qđ fit ɔtra. Nã ſine rep̃hẽſione
uulgo alii dicũt ĩ ſigulari· hac oui & aui alii hac oue
& aue.In multitudinis hẹ puppes reſtes· Itẽ qđ ĩ pa
tricio caſu hoc gen9 diſpariliter ciuitatũ parẽtũ & ci
uitatũ parẽtiũ.In accuſãdi hos mõtes fõtes & hos mõ
tis fõtis.Itẽ cũ ſi ſit analogia dicũt a ſimilibus uerbis
ſil̃iter declinatis ſil̃ia fieri & id nõ fieri oſtẽdi poſſit de
ſpiciẽ iã eã eẽ rõnẽ atq oſtẽdit̃· Nã qd põt ſil̃iu9 eẽ q̃
mens dens gens·cum horum caſus patricius & accu
ſatiuus in multitudine ſint diſpariles·Nam de primo
ſit gẽtiũ & gẽtis·ut rubiq; ut ſit:a ſecũda mẽtiũ & mẽ
tes:ut ĩ pore ſolo ſit id ẽ a tertio dẽtiũ & dentes ut ĩ
neutro ſit ſic itẽ q̃niã ſil̃e ẽ recto caſu Sur9:lup9 lep9

rogāt nō dicant ꝓportionē:itē ſuro lupo lepo. Si nō re
ſpōdeatᷣ ſiƚia nō eē ꝙ ea uocem⁹ diſſimiƚr ſure lupe le
pus.Sic enī reſpondē uoluit Ariſtarcus Crateti.Nā ut
ſcripſiſſet ſiƚia eſſe phylomedes heraclides melicer
tes dixit nō eſſe ſimilia.In uocando enī cū e breui dici
philomede:cū e longo heraclide: cum breui melicerte
in hoc dicūt Ariſtarchū nō itellexiſſe qđ quereretur.
ſi nō ſolueret.Sic enī ut quicqd ī obliquis caſib⁹ diſcre
pauit dicē potuit ꝓpter ea rectos caſus uoci eſſe ſiƚis:
cū queratᷣ.duo īter ſe ſiƚia ſint necne nō debē extrinſe
cus aſſumi:cur ſimilia ſunt.Itē ſi eēt analogia ſiƚr ut
dicūt aues oues ſues dicerent.itē ut ouiū auiū ſuiū: ſi
analogia ē īquit. Cur populus dicit dei penates.dei cō
ſentes:cū ſit ut hic reus:ferus deus:ſic hi feri dei. Item
querunt ſi ſit analogia cū appellāt oēs ędes deū cōſē
tū & non deoruꝫ conſentiū:item cur dicatur mille de
narium:nō mille denariorum.eſt enim hoc uocabulū
figura:ut Vatinius Manilius.denarius debet igitᷣ di
ci:ut uatiniorum maniliorum denarioruꝫ: & nō equū
publium mille aſſarium eſſe ſed mille aſſariorum.
ab uno enī aſſario multi aſſarii:ab eo aſſariorū.itē ſe
cūdū illoꝶ rationē debemus ſecūdis ſyllabis longi⁹ he
ctorē.Hectorē eſt enī ut queſtor prętor neſtor queſto
rē prętorem neſtorē:queſtoris prętoris hectoris:& nō
debuit dici quibuſdas quiſdas.eſt enī ut ei his qs:at ſi
cut:quibus ibus.cū dicatᷣ da patrifamiliai: ſi analogi
as ſeq uellēt nō debuerūt dicere.da patrifamilias: qđ
eſt:ut attinię cattinię familię.ſic una attinia cattinia fa
milia.Item plures patres familias dicere nō debuerūt

Sed ut ſiſenna ſcribit patresfamiliarū neq; oportebat ↄſuetudinē notare alios dicere boum greges:alios bouerū:& ſimilia:alios Ioum:alios Iouerum cum eſſet ut Iouis bouis ſtrui:& Iouē bouē ſtrue; Ioui boui ſtrui nec cum hęc conuenirent in obliquis caſibus dubitare debuerint in rectis propinquibus:nūc ī cōſuetudīe aƥr dicere pro Iouis Iupiter pro bus bos.pro ſtrues ſtruis Deīceps dicā de altero gn̄e uocabuloꝝ ī quo cōtētōes ſunt:ut albus albius albiſſimus. In quo id analogia non ſeruari appet:nā cū ſit ſimile ſalſum calidū:& dicatur ab his ſalſius calidius ſalſiſſimus calidiſſimus debuit dici.Quoniam ſimile eſt bonum malum ab his bonius & malius boniſſimum & maliſſimū: nōne dicitur bonum melius optimum:in aliis uerbis nihil eſt:ut dulcis dulcior dulciſſimus:in aliis primū ; ut peius peſſimum.in aliis medium ceſior ceſius ceſiſſimus.in aliis bina ſūt quę ſint ab eadē uoce declīata & ea ita ut alias deſit ſecūdū & tertiū:ut ī hoc. Mane mani9 maniſſīe.Alias ut duo prima abſīt:ut ab optimū optius optimi.Alias ut primū & tertiū deſit:ut a melius:melius meliſſim9.pręterea ſi diceret̄ ſiƥr cū ſimilia eēnt:Macer:ſacer:tener.& macerimus ſacerim9 tenerimus nō diſcreparēt in his macrior & magis ſacer tenerim9: neq; alia triſyllaba fierēt.& ſi ībis dominaretur ſimilitudo dicerem9 ut cādidiſſim9 cādidiſſīa paupimus paupima:ſi candidus cādida paup paupa: & ut dicimus doctus docta doctiſſim9:doctiſſīa. Sic dicerem9 frugaliſſim9 frugaliſſima:frugus & fruga ea ſi proportiōe eſſent uerba & uno uocabulo dicim9

uirũ & mulierẽ ſapientẽ & diligentẽ:& ſapientiorẽ & diligẽtiorẽ ſic diceremus: Itẽ cũ puenerimus ad ſummũ.qđ facim⁹ aliter nã uiꝝ dicim⁹ ſapiẽtiſſimuȝ & diligẽtiſſimũ. fęminã ſapiẽtiſſimã & diligẽtiſſimã: quod ad uocabuloꝝ huius generis exẽpla ptinet multa ſũt reliqua ſed eadẽ quę dicta ad iudicãdũ ſatis ſũt qđ analogias ĩ collatõe uerboꝝ ſeq nõ debemus:Magnitudinis uocabula cũ poſſit eẽ terna ut ciſta ciſtula ciſtella in mediis nõ ſũt:ut in his macer macriol⁹:macellus niger nigricul⁹ nigell⁹.Itẽ minima ĩ qbuſdam ñ ſũt.ut auis auicula auicella.caput capitulũ capitellũ In hoc genere uocabuloꝝ:qđ multa deſũt dominãdũ eſt nõ eẽ ĩ eo:ſed potius ſequẽdã cõſuetudĩeȝ q̃ rõnẽ:qđ ad uocabuloꝝ genera quatuor ptinet:ut in hoc poti⁹ cõſuetudinẽ q̃ analogiã dominari facile aĩaduerti poſſit dictũ ẽ.Seqtur de noĩbus quę differũt a uocabulis idõ qđ ſũt finita ac ſignificãt res ꝓpas ut paris:helẽa cũ uocabl'a ſit ĩfinita ac res coĩs deſignẽt:ut uir mulier:e qbus alia noĩa a noĩb⁹ ut illũ ab illo : & illa ab illo.alia a uocabulo:ut ab albo albius:& ab atro atri⁹ ĩ neutris ſuata ẽ analogia. Nã & cum ſit a Romulo Roma ꝓportione nõ ẽ:qđ debuit eẽ pperni filiã non pperne : pperna mulieris nomẽ eẽ debuit & nata eſſe a pperno qđ ẽ ut arbern⁹ pcernus ppern⁹ Arberna & pcerna pperna qđ ſi marcus pperna uirile eſt nomẽ & analogia ſequẽda. Lutius elia & qntus mutia uirilia noĩa eſſe debebũt.Item quę habẽt ab rhodo: andro cizico Rhodius cizicen⁹ ſimiliter cizius diceret cuius unuſqſq; Nam ut ab athenis athenicus dicit' rhetor

noíe & ſi nõ ſit atheniẽſis í hoc ipſo analogia non eſt qđ alii noía hñt ab oppidis alii aut nõ hñt aut nõ ut debẽt hñt: hñt pleriq; libertini a mũicipio manumiſſi í quo nõ ſocietatũ & fanoꝝ ſerui nõ fuarũt ꝓportõnẽ & rationẽ: & romanoꝝ libertati debuerũt dici: ut a fauẽtia fauẽtinus: a reate reatin9: ſic a Roma roman9 ut noíant᷑ a libertís orti publicis fuis rõani q manumiſſi añq̃ ſb mgrat9 noía q eos liberaret ſuccedẽ cepit. hic q̊q; illa noía leſis. Vfenas Carinas Mecoenas quę cũ eẽnt a loco ut Vrbinas & tñ urbinus ab his debuerũt dici ad noſtroꝝ nominum ſimilitudinem.

.M.T.VARRONIS ANALOGIE LIB.V.

NEſciũt docẽ q̃ diſcẽ quę ignorãt: in: quo fu Crates nobilis grãmatic9 qui fret9 Criſpo hoíe acutiſſío qui reliquit pianomalias hi libri cõtra analogiã atq; Ariſtarciũ ẽ nix9 ſi ita ut ſcripta ídicãt ei9 ut neutri9 uideat᷑ puidiſſe uolũtatẽ qđ & chriſippus de íeq̃litate cũ ſcribit ſmones ꝓpoſitũ hẽt oſtẽdẽ ſilẽs res diſſilib9 uerbis & ſilibus cõdiſſilẽs eẽ uocabul notatas id qđ ẽ uerbũ & cũ ariſtarchus de ęqualitate cõſcribit & de uerboꝝ ſilitudíe quarũdã íclinatões ſequi iubet: quoad patiat᷑ cõſuetudo. Sed hi qui í loquẽdo ptí ſequi iubet nos cõſuetudinẽ ptí rationẽ. Nã tã diſcrepãt ꝙ cõſuetudo & analogia & ex hac cõſuetudo ex diſſilibus & ſilibus uerbis eoꝝ ꝙ declinatóibus cõſtat neq; anomalia neq; analogia ẽ repudiãda: niſi ſi nõ ẽ hõ ex aía: qđ ẽ hõ ex anía: qđ ẽ ex corpore & aía. Sed ea quę dicã quo facili9 puideri poſſũt pri9 de trinis copul diſcernendũ. Nã cum

cõfuſi ex utraq; pte pleraq; dicũt:quaꝝ alia ad aliã re
ferri debẽt ſũmã primũ de copulꝰ naturę & ſuis. Hęc
eni duo ſũt quę exigũt diuſa qđ aliud ẽ dicẽ uerborũ
analogias:aliud dicẽ uti optẽ analogiis. Secũdũ de co
pulꝰ multitudis ac finis utrũq; oium uerboꝝ dicãt eẽ
analogia : an uſus an maioris ptis. Tertiũ de copulis
pſonaꝝ qui eis debẽt uti q̃ ſunt plures alia eni popu
li uniuerſi:alia ſiguloꝝ:de his nõ eadẽ oratores & poe
tę:ꝙ eoꝝ nõ idẽ ius. Itaq; populus uniuſus debet in oi
bus uerbis uti analogia & ſi pperã ẽ cõſecutus corrigẽ
ſe ipſũ. Cũ orator nõ debeat i oibus uti:qđ ſine offẽ
ſiõe nõ põt facẽ cũ poetę trãſilire lineas ipune poſſint:
populus eni i ſua poteſtate ſinguli i illi9. Itaq; ut ſuã
quiſq; cõſuetudinẽ ſi mala ẽ corrigẽ debeat: ſic popu
ſuã. Ego populi cõſuetudiſ nõ ſũ:ut dñs at ille meę ẽ:
ut rõi obtẽpare dȝ gubernator: gubernatori unuſqſq;
innui:ſic populus rõi:nos ſiguli populo. quare ad quẽ
cũq; ſũmã i dicẽdo referã. ſi aiaduertes & itꝰliges:utꝝ
dicat analogia eẽ:an uti opteret redigẽt:dici id in po
pulũ aꝑr:ac idẽ oibus dici i eũ ꝙ ſit i populo. Nũc iã
primũ dicã ꝓ uniuerſa analogia:cur nõ mõ uideat eẽ
rephẽdẽda ſi etiã cur i uſu quodãmõ ſequẽda. Secũdo
de ſingꝉis crimibus;quib9 rebus poſſit quę dicta ſũt
cõtra ſolui dicã ita ut gnati cõphẽdãt:& ea quę i pori
libro ſũt dicta:& ea q̃ poſſũt dici atq; illic pterii

PRimũ qđ aiũt qui bñ loqui uelit cõſuetudi
nẽ nõ rõnũ ſiꝉitudinẽ:qđ alteꝝ ſi negligat ſñ
offẽſiõe facẽ nõ poſſit. alteꝝ ſi ſequat:qđ ſine
rephẽſione nõ ſit futurum erat:qđ qui in loquendo

ↄſuetudinẽ q̃ oportet vti ſequit᷑:nõ ſine rõne.Nam vo
cabula ac ꝟba quę declinam⁹: ſimiliter ea in ↄſuetudíe
eſſe videm⁹:& ad ea referim⁹ .Et ſi qd eſt erratũ:non
ſine ea corrigim⁹. Nã ut qui tricliniũ cõſtrarũt ſi quẽ
lectũ de trib⁹ vnũ ĩparẽ poſuerũt: aut de parib⁹ min⁹
aut parũ ꝓduxerũt vna corrigim⁹:& ad conſuetudinẽ
cõem: & ad alioꝝ tricliniorꝝ analogias. Sic ſi qs orõne
in ꝓnũciãdo ita declinat ꝟba ut dicat diſparia:qd᷑ pec
cat redigẽ debem⁹ ad cęteroꝝ ſimiliũ verboꝝ rõem:cũ
duo peccati genera ſint decliationũ. vnũ qd᷑ in cõſue
tudinẽ pperã receptũ eſt.Alterũ qd᷑ nõdũ eſt:& pperã
dicat᷑ vnũ dant nõ oportẽ dici qd᷑ ſit in cõſuetudíe.Al
terũ nõ cõcedit᷑:quin ita dicat᷑:ut ſit ſimile cũ id faciat
ac ſi qs pueroꝝ p delitias pedes male ponẽ atq; imitãi
vacias cepit:hos corrigi oportẽ ſi cõcidat.Cõn ſi qs in
cõſuetudíe ãbulãdi iam fact⁹ ſit vocia aut cõpnis:ſi eũ
corrigi nõ cõcedat:ñ ſequit᷑:ut ſtulte faciãt: qui pueris
in geniculis:alligãt ſerperaſtra ut eoꝝ deprauata ñ cor
rigãt crura:cũ deculpãdus nõ ſit: medic⁹ qui e longinq̃
mala cõſuetudíe ęgrũ in meliorẽ traducit.quare repre
hẽdẽdus ſit qui orõem min⁹ valentẽ pręter malã ↄſue
tudinẽ traducit ĩ meliorẽ pictores appelles ꝓtogenes
ſic alij artifices egregij nõ rep̃hendi:qd᷑ cõſuetudinẽ mi
conos:& alioꝝ Dyoroſarim me etiã ſuperioꝝ nõ ſunt
ſecuti.Ariſtophones ĩprobãdus qui potius in qbuſdã
veritatẽ q̃ cõſuetudinẽ ſecut⁹:qd᷑ ſi viri ſapiẽtiſſimi &
in re militari: & in aliis rebus multa cõtra veterẽ cõſue
tudinẽ cũ eſſẽt vſi laudatides piciẽdi qui potiorẽ dicũt
oportẽ eſſe conſuetudinẽ rõne. An cum quis pperam

cõſueuerit q d facẽ in ciuitate nõ mõ patiemur:ſ etiam pęna affinẽ:ideſt ſi qs pperã cõſuerit dicẽ verbũ nõ corrigem9:tũ id fiat ſine pęna.& hi qui pueros in ludum mittũt ut diſcãt:quę neſciũt ỽba:queadmodũ ſitibãt. Idẽ barbaros q ignorabũt ỽba. queadmodũ oportuit dici.nõ docebim9 ut ſciãt:qua rõne cõueniat dici:ſed ut nutrix pueros a lacte ñ ſubito euellit a cõſuetudĩe cũ a cibo priſtino ĩ meliorẽ traducit: ſic ĩ maioris loquẽdo annis cõmodiis ỽbis ad ea:quę ſũt cũ rõne modice traducere oportet:cũ ſit cõſuetudĩe cõtra rõne.Alia uerba ita ut ea facile tolli poſſint: Alia ut uideatᷣ eẽ fixa quę leuiter haberẽt ac ſine offenſiõe cõmutari poſſint. Si enĩ ad rõem corrigi oportet quę tũ ad rõem ſũt ita ut in pſentia corrigẽ nequeas: quin ita dicas. hic oportet ſi poſſis nõ uti.Sic enĩ abſcoleſcẽt ac poſtea iam ob litterata facilius corrigi poterũt: quas nouas ỽbi declinationes rõne ĩtroductas reſpuit forum. his boni poetę maxĩe ſceneci cõſuetudĩe ſubigẽ auris populi debent: qđ poetę multũ poſſint in hoc ppter eos quędã ỽba ĩ declinatiõe meli9:quędã deterius dicitur.Cõſuetudo loquẽdi eſt in motu.Itaq; ſolet fieri & meliore deteriora meliora ỽba pperã dictũ apud antiquos aliquos ppť poetas nõ modo nunc dicantᷣ recte:ſ etiã quę rõne dc̃a ſunt tũ num pperaȝ dicuntᷣ.Quare qui ad cõſuetudinẽ nos uocãt. ſi ad rectã ſeq̃mur. In eo q̃q; enĩ ẽ analogia ſi ad ea ĩuocent: quę eſt deprauata nihilomagis ſeq̃ emur. niſi cum erit neceſſe ſequar ĩ cęteris rebus mala exẽpla:nam ea quoq; cũ aliq̃ uis urget ĩuiti ſequamur. Neq; enĩ Lyſippus artificum prioꝝ potius eſt uitioſa

ſecutꝰ qui artē. Sic populus facē debet: etiā ſinguli ſine
offenſiōe qđ fiat populi qui admiſſa modo quęrāt. ſed
etiā qđ iudiciū det idē ex ſermone. ſi qd deperiit nō mō
nihil īpendūt ut reqrant: ſ; etiā cōtra iudices repugnāt:
ne reſtituūt verbū nouū & rōne ītroductū q̊ minꝰ: ut
recipiamꝰ iuuare nos debemꝰ. Nam ad uſum in veſti
mentis ędificiis ſuppellectilis nouitati non impediat
vetus cōſuetudo. quē enim amor aſſuetudīs potius in
pānis poſſeſſorē retinet quem ad noua veſtimēta tra
ducit. An nō ſępe veteres leges abrogare nouis cedūt:
nōne in uſitatis formis vaſoꝝ recētibꝰ a gręcia allatis
oblitterare antique cōſuetudīs ſynoꝝ. & capullaꝝ ſpes
His formis uocabuloꝝ in contamīati uti nollent quę
docuerit oratio ꝓpter cōſuetudinē ueterē. Et tātū inter
duos ſenſus ītereſſe uolunt. ut oculis ſemper aliquas
figuras ſupellectilis nouas cōquirāt cōtra auris exptes
uelint eſſe. Quotus quiſq; iam ſeruus habet priſcis no
minibꝰ: quę mulier ſuum inſtrumētū ueſas atq; auri
ueteribꝰ uocabulis appellat ſ; īductis. nō tam iraſcēdū
q̃ huiuſce prauitatis patronis. Si enī uſq;quaq; nomē
eſſet analogia tū ſequebat̄: ut in uerbis quoq; nō eſſet
nō cū eſſet uſq;quaq; cū eſt. nō eſſe in uerbis q̃ enī eſt
pars mūdi quę nō eſt īnumerabiles habeat analogias.
cęlum an mare an terra q̃ in his nōne in cęlo: ut ab ęq
noctiali circulo ad ſolſticialē. & huic ad ſeptentrionalē
diuiſū. ſic contra a paribꝰ partibꝰ. Idē a bruma uerſū
cōtraria parte nō quantū polo ſuperior abeſt & abeſt
et a ſeptētrionali circuit cū his ad ſolſticiū tantūdem
abeſt īferior ab eo quem arti a[illegible]icon uocant aſtrologi

et is ad ad brumalē: nō quēadmodū quodq; ſignū ex tortū. hoc anno qđ quotquot annis eodē mō exoritur. Num aliter ſola bruma venit ad ęquinoctiū. An cō cū ad ſolſtitiū venit ad ęqnoctialē circulū. & inde ad brumā. Nōne luna: ut a ſole diſcedit ad aquilonē & īde redit in eandē viā: ſic inde fertur ad auſtrū & regredit̄ inde: Sed qd plura de aſtris ubi difficili⁹ repetit̄ quid ſit aut fiat ī motib⁹ diſſimiliter. At ī mari credo mot⁹ nō habēt diſſiſitudīes gemīas q ī xxiiij. horis lunarib⁹ quottidie quater ſe mutāt. At cū ſex horis ęſtus circu erūt totidē decreuerūt rurſus idē. Itēq; ab his ante hanc analogiā ad diē ſeruāt: ad menſē nō itē alios mot⁹. Sic itē cū habeāt alios inter ſe cōueniētes: de quib⁹ ī libro quē de eſcuariis feci: ſcripſi. Non in terra in ſectiōibus ſeruata analogia. Nec cuiuſmodi in p̄terito tēpore fru ctuū genera reddidit. ſiſia ī p̄ſēti reddat: et cuiuſmodi atritico iacto reddit ſegetes: ſic ordeo ſato ꝓportione reddidit parilis. Nam ut europa habet flumīa: lacus mōtes cāpos: ſic habet aſia. Nā in volucrib⁹ generatī ſeruat̄ analogia nō ex aquilis aquilę: atq; ex turdis qui ꝓcreant̄ turdi: ſic ex reliquis ſuis cuiuſcūq; generis. An aliter hoc fit q̄ in aere in aqua nō hic Conchę int̄ ſe generatī īnumerabili numero ſiſes. Non piſces ſane murena fit lupus: aut merula. Nō bos ad bouē collat⁹ ſiſis. Et qui ex his ꝓgenerant̄ inter ſe vituli etiam: ubi diſſiſis vetus: ut ex ęqua mulus: tñ ibi analogia qđ ex quocūq; aſino & ęquo naſcitur id eſt mulus aut mula ut ex ęquo & aſina hinnuli. Non ſic ex viro & muliere oīs ſiſis partus: qđ pueri & puellę nō hoꝝ ita inter ſe

nõ oĩa ſiſia mẽbra ut ſepati ĩ ſuo vtroq; genẽ ſiſitudĩes intra parit. Non oĩs cũ ſint ex aĩa & corpe ptes quoq; hoꝝ ꝓportiõe ſiſes. qd ergo cũ oẽs aĩe hominũ ſint di uerſe in octouas ptes inter ſe nõ ꝓportiõe ſiſes. quinq; quib9 ſẽtim9. ſexta q̃ cogitam9. ſeptĩa qua ꝑgeneram9 octaua qua voces mittim9. Igit quoniã qua loqmur uoce orationẽ hãc q̊q; neceſſe eſt natura hr̃e analogias Itaq; habet an nõ vides ut gręci habeãt eã q̃driplicatã: vnã in qua ſit caſus. alterã in qua tẽpora. tertiã in quã neutrũ. quartũ in qua utrũq;. ſic nos habẽ & qd verba neſcis ut apud illos ſint alia finita: alia ne ſic utra eſſe apud nos equidẽ nõ dubito: qui aĩaduertũt. Itẽ in eam ĩnumerabilẽ ſiſitudinẽ numerũ ut triũ tẽporũ ꝟba. ut triũ pſonaꝝ. qs enĩ põt noĩa aĩadũtiſſe in omni oronc eſſe: ut legebã lego legã. ſi lego legis legit. Cũ hęc eadẽ dicant alias: ut ſingula alias ut plura ſignificẽt. Quis enĩ tã tardus qui illas q̊q; nõ aĩaduertit ſiſitudĩes quib9 utimur impando: quib9 in optando: quib9 ĩterrogãdo: quib9 in ĩfectis rebus: quib9 in pfectis: ſic aliis diſcri minib9. Quare qui negat eẽ rationẽ analogię nõ videt naturã nõ ſolũ oronis. ſ; etiã mũdi qui cũ vident & ſeq negãt oportẽ pugnãt cõtra naturã: nõ cõtra analogiam et pugnãt uolſillis nõ gladio. Cũ pauca excepta ꝟba ex pelago ſmõis puluiniſ trita efferãt. cũ dicãt ꝑptẽa ana logias ñ etiã ſiſr ut ſi qs viderit mutilũ bouẽ aut luſcũ hoĩem claudicantẽ ęquũ neget ĩ cornib9 boũ hominũ et ęquoꝝ naturã ſiſitudĩes ꝓportiõe conſtare. Qui cum duo genera eẽ dicũt analogię vnũ nãle. qd ut ex natis naſcũt lẽtis: ſic & lupinũ. Alteꝝ uolũtariũ ut ĩ fabrica

cũ vidẽt ſcenã ut deteriore pte ſint hoſtia ſic eſſe in ſini
ſteriore ſili ratiõe factã: de his duobus generib⁹ nãlem
eſſe analogicen·ut ſit in motib⁹ cęli volũtariã non eſſe
qđ ut q̃q; fabro lubitũ ſit poſſit facẽ partẽ ſcene:ſic ĩ
hominũ partib⁹ eſſe analogias qđ eas natura facit in
ꝟbis ñ eẽ qđ et hoĩes ad ſuã qſq; uolũtatẽ fingũt.Itaq;
de eiſdẽ reb⁹ alia ꝟba habẽ gręcos·alia ſyros alia latios
Ego declinat⁹ ꝟboꝝ & uoluntarios & nãlis eẽ puto:uo
lũtarios quib⁹ hoĩes uocabula ĩpoſuerĩt reb⁹ quandã:
ut a Romulo Roma a Tyburę Tyburtes· Nãles ut
ab ĩpoſitis uocabulis quę ĩclinant̃ in tẽpore aut ĩ caſus
ut a romuli romulo romulũ·& a dico dicebã dixeram
Itaq; in uolũtariis decliationib⁹ incõſtãtia eſt.In nãlib⁹
cõſtãtia quas utraſq; quoniã id nõ debeãt negare eſſe ĩ
orone q̃ in mundi ptib⁹ oĩbus ſit·Et decliatiões ꝟboꝝ
in vniũſales dicendũ eſt eẽ in his analogias·Neq; ſtatĩ
ideo ea ĩ oĩbus ꝟbis eſt ſequẽda·Nã ſi qua pperã decli
nauit ꝟba cõſuetudo:ut ea aliter ſine offenſiõe multoꝝ
hinc orationẽ ꝟboꝝ ptermittẽdũ oſtẽdit loquẽdi ratio.
Quod ad vniũſalẽ ptinet cauſam·Cur ſilitudo & ſit in
orone & dẽat obſuari & quã ad finẽ quoq; ſatis dictũ
quare qđ ſequit̃ de ptib⁹ ſingulis deĩceps expediem⁹
ad ſingula crimĩa q̃ dicunt analogias ſoluem⁹·In quo
aĩaduertito naturę q̃ druplicẽ eẽ formã· ad quã in decli
nãdo accomodari debeãt ꝟba. qđ debeat ſubeſſe neq;
deſignet̃·& ut ſit ea res in uſu:et ut uocis natura ea ſit
quę ſignificauit ut declinari poſſit & ſilitudo figura
ꝟbi ut ſit ea:q̃ ex ſe declinata genus prodere certũ poſ
ſint: quo neq; a terra terrus ut diceret̃ poſtulandũ eſt·

qđ natura enī ſubeſt ut in hoc alterū maris alterū foe minę debeat eſſe. Sic neq; ꝓpter uſū ut Terētius ſigni ficat vnū plures terētij poſtulādū ē: ut ſic dicam⁹ faba et fabę nō enī in ſiſibus vtrūq;. Neq; ut dicim⁹ terētiuſ terētiū ſic poſtulandū: ut īclinem⁹ ab a & b qđ nō oīs natura habet declinat⁹. Neq; ī forma collata q̄rendū ſolū qđ hēat ī figura ſiſe: ſ; etiā nō nūq̄ in eo quē hēat effectū. Sic eni; lana gallicana & apula videt̄ impito ſiſis ꝓpter ſpeciē: cū peritus apulā emat pluris: qđ in uſu firmior ſit: hęc nūc ſtrictū dicta aptiora fiēt infra Incipiā hinc. qđ rogāt ex q̄ parte oporteat ſiſe eſſe ṽbū ab uoce an ſignificatiōe reſpōdem⁹ a uoce. ſ; tñ ñ nūq̄ q̄rim⁹ genere ſiſia ne ſint: q̄ ſignificant̄ ac nomen vi rile: cū virili ↄferim⁹ foemīę cū muliebri nō qđ id qđ ſignificāt uocē cōmoueāt. Sed qđ enī nunq̄ in re diſſi milis figurę formas īdiſſiſes īponūt. Diſpariles ut cal cei mulieres ſint. an viriles ad ſiſitudinē figurę cum tñ ſciam⁹ nō nūq̄ & mulierē habē calceos viriles & virū muliebris. Sic dici uirum ꝑpennā aut plenā muliebri formā. Et cōtra parietē ut obiectā eſſe formā ſimilem quo alterū uocabulū dicat̄ uirile alterum muliebre et utrūq; natura neutrū. Sic itaq; ea uirilia dicim⁹. ñ quę utrū ſignificāt: ſ; quib⁹ ꝓponim⁹ hic & hi. Et ſic muli ebri: in quib⁹ dicere poſſum⁹ hi aut hę quare nihil eſt qđ dicūt theona & diona nō eē ſimilis. ſi alter eſt ęthi ops alter gallus ſi analogia rerū diſſiſitudīes aſſumat ad diſcernēdū vocis verbis figuras qđ dicūt ſimile ſit nec ne nomen nomini īpudenter Ariſtarchū pręcipe. oportē ſpectare nō ſolū ex recto; ſ; etiā ex eoꝝ vocandi

caſu. Eſſet enī deridiculū ſi ſil'es īter ſe parētes ſint de filiis iudicare. qui errant qđ nō ab eo obliqs caſib9 ſit ut recti ſimili facie oſtendāt ut ſed ꝓpter eos facilius proſpici ſimilitudo pōt eoꝝ q̄uis vim hēat.ut lucerna in tenebris allata nō facit:quę ibi ſūt poſita ſimilia ſit ſi ut videant' q̄ ſūt cui9 deſint qđ ſil'is videt' q̄ ī his eſt extrema littera. crux frix quas qui audit voces auribus diſcernē pōt nemo cum eaſdē nō eſſe ſil'es ex aliis ꝟbis ītelligam9 qđ cū ſic cruces & fruges & de his extrēis ſyllabis exēplis ſit.c.ex altero ſit ut ex.c.&.s. crux ex altero.c.&.s.frux frix qđ itē apparet: cū eſt dēptū s.Nā fit vnū cruci alterū frugi qđ aiunt:cū in maiore parte oꝛonis nō ſit ſil'itudo nō eſſe analogiā dupliciter ſtulte dicūt:qđ et ī maiore pte ē et ī mīore pte ē et ſi ī mīore ſit:tñ ſit ī maiore:niſi etiā nos calceos negabūt hr̄e qđ ī maiore pte corpis calceos nō habeam9:qđ dicūt nos diſſimilitudinē.Itaqȩ in veſtitu.in ſupellectile: delectari varietate nō parib9 ſub oculis uxoris reſpōdeo:ſi varietas iocūditas: magis variū eē in quo alia ſūt ſil'ia alia nō ſūt. Itaqꝫ ſicut abacum argēto ornari:ut alia diſparia: ſi oꝛone rogāt ſi ſimilitudo ſit ſequēda cur malim9 habē lectos alios ex ebore:alios ex teſtudie.ſic itē genere aliq̄ alio:ad que dico nō diſſil'itudies quoqꝫ ſeq. Sępe itaqꝫ ex eadē ſupellectili licet videre.Nam nemo facit triclinij lectos niſi paris & materia & a latitudine et figura qui facit mappas triclinarias nō ſimilis inter ſe.quis puluinos.quis deniqꝫ cętera. q̄ vni9 generis ſint plura. Cū inquit vtilitatis cauſa introducta ſit oratio: ſequēdū nō quę habebit ſimilitudinē:ſed quę vtilitatē

Ego quidē vtilitatꝭ cā orationē factā cōcedo: ſ ut veſti
mentū:q̃re ut hic ſiſitudīes ſeq̃remur: ut virilis tunica
ſit virili ſiſis.Itē toga togę:ſic mulierū ſtola ꝓportiōe
et palliū pallio ſimile. Sic cū ſint noīa vtilitatis cā: tn̄
virilia inter ſe ſiſia. Itē muliebra inter ſe ſequi debemꝰ
qđ aiūt:ut ꝓſedit & ꝓſtitit ſic ꝑcubuit quoniā nō ſit.n̄
eſſe analogiā ut in hoc errāt qđ duo poſteriora ex prio
ribꝰ declinata nō ſūt:cū analogia polliceatᷣ ex duobuſ
ſiſibꝰ ſiſr declinatis ſimilia fore:qui dicūt:qđ ſit a Ro
mulo Roma & non Romula: neq; ut ab oue ouilla:
ſic a boue bouilla analogias errāt:qđ nemo pollicetᷣ e
vocabulo vocabulum declinari recto caſu ſingulari in
rectū ſingularē: ſ; ex duobꝰ vocabulis ſiſibus caſus ſiſr
decliatos:ſiſes fieri dicūt qđ vocabula litteraꝝ latinaꝝ
non declinentᷣ in caſus nō eſſe analogias.hi ea quę nā
declinari nō poſſūt eorū declinatꝰ ſequūtᷣ ꝓinde ut nō
ea dicatᷣ eſſe analogia:quę a ſiſibus ꝟbis ſiſr eſſet decli
nata: quare nō ſolū in vocabulis lr̄aꝝ:hęc nō reqrenda
analogia:ſ ī ſyllaba quidē ulla:qđ dicimꝰ hoc ba huiꝰ
ba:ſic alia qđ ſi quis in hoc quoq; velit dicē eſſe analo
gias rerū tenere pōt:ut enim dicūt ipſi alia nomīa.qđ
quinq; habent figuras habere quinq; caſus.alia q̃tuor.
ſic minus alia dicere poterit eſſe litteras ac ſyllabas in
voce:quę ſingulos habēt caſus in rebus plurimis quē
admodū inter ſe conferrēt ea:q̃ q̃ternos habebūt voca
bulis caſus. Item ea inter ſe q̃ternos ſicq; ſingulos ha
bebūt:ut cōferūt īter ſe dicētes ut ſit hoc.A.huic.a.eē:
hoc eſt huiuſce.e.huic.e.qđ dicunt eſſe quędā verba:q̃
hēant declinatꝰ:ut caput hoꝝ par repiri qđ non poſſit

non eſſe analogias reſpõdendũ:ſine dubio ſi qđ eſt ſingulare verbũ id non habẽ analogias minimũ duo eſſe debẽt ꝟba in quib⁹ ſit ſimilitudo quaꝝ ĩ hoc tollũt eẽ analogias ſ; initiũ vocabulũ recto caſu apparet in hoc quę dedit ira caput:nec diſpendi facit hilum:qđ valet neq; diſpẽdij facit qcq̃ idẽ·hoc obliq̃ apud Plautũ·Video enĩ te nihili pendere:prębiloiacho oẽs hoĩes qđ exne & hili quaꝝ dict⁹ ẽ nihili:qui nõ hili erat. Caſus tũ cũ cõmutat̃ de q̃ dicit:de hoĩe dicim⁹ enĩ hic homo nĩhili eſt:& hui⁹ hoĩs nihili:& hunc hoĩem nihili:ſi in illo cõmutarem⁹: diceremus ut hoc linũ & limum ſic nihilũ: nõ hic nihili:& huic lino & limo: ſic nihilo nõ huic nihili põt dici patriti⁹ caſus:ut ei pręponũt̃ ꝓnomina plura:ut hic caſus Terẽtij:hũc caſũ Terentij:hic miles legiõis:hui⁹ militis legiõis:hũc militem legiõis· Negãt cũ oĩs natura ſit aut mas:aut foeia:aut neutrũ, debuiſſe ex ſingulis vocib⁹ ternas figuras vocabuloꝝ fieri:ut albus alba albũ: nũc fieri in multis reb⁹ binas ut metellus metella: ennius ennia: nõ nulla ſingula: ut tragoedia comoedia: ſic eſſe Marcũ numeriũ:at marcam numeriã nõ eſſe dici:corbũ turdũ:nõ dici corbam turdã.Contra dici pãtherã menilã:nõ dici pantherum menilũ:nnlli⁹ neutros:filiũ & filiam:nõ acta diſcerni marem ac foeminã:ut Terentiũ & terentiam: contra deoꝝ liberos & ſeruoꝝ nõ id idẽ:ut iouiſ filium & filiã iouem: iouem & iouam· Item magnũ numerũ vocabuloꝝ ĩ hoc genere ñ ſuare analogias. Ad hęc dicim⁹ oĩs orõnis:quãuis res natura ſubſit:tamen ſi ea in vſu nõ ꝑuenerit eo nõ ꝑuenire verba. Ideo equus dicitur et

equa. In uſu enī boꝝ diſcrimīe coruus & corua non ꝙ ſine uſu id qđ diſſiłis nã. Itaq; quędã alr olī nã & tū oēs mares & foēīe dicerēt colūbę ꝙ nō erāt ī eo uſu do meſtico quo nūc cōtra ꝑpter dōeſticos uſ9: qđ īterno uimus appellat mas colūb9 foeīa colūba. Nā cū tria gña trāſit. & id ē ī uſu diſcrīa totū dēiq; app3 ut ē ī do cto & docta & doctū. doctrīa enī ꝑ tria hęc trāſire po teſt & uſus docuit diſcrīare doctas res ab hōib9 & in his marē & foeminā ī mare & foeīa & neutro neq; nā mares trāſit neq; foeīę neq; neutra. & iō nō dr foemin9 foeīa foemīnū ſic reliq. Itaq; ſingłib9 & ſecretis uoca buł appellati ſūt: quare ī quib9 rebus nō ſubē ſiłis nā aut uſus ī his uocabuł hui9 cōmemoratio quęri nō d3. Ergo igit ut ſurd9 uir ſurda mulier. ſic ſurdū theatrū ꝙ oēs tres ad auditū ſūt cōpatę. Cōtra nemo dicit cu biculū ſurdū ad ſilētiū nō ad auditū. ac ſi feneſtrā non hēt dr cecū: ut cec9 & ceca qđ oīa hñt lumē hre debe ret: mas & foeīa hñt īter ſe nā quādā ſocietatē neutra cū his ꝙ ſūt diūſaītereſt quoq; de his ꝑpauca ſūt q̄ hēant quādā cōitatē dei & ſui noīa qđ non itē ut li bera nr̃a trāſiūt eadē & cā ꝙ ad uſū attīet īſtitui. Op9 fuit de liberis: de reliquis nihil attinuit. qđ ī ſuis gēti litia nā nō ſubē ī uſu. In nr̃is noīb9 q ſum9 ī latio & li beri neceſſaria. itaq; ibi appet analogia ac dr terētius uir: terētia foeīa terētiū gñs ī ꝑnoībus iō nō fit. itē ꝙ ad hęc īſtituta ad uſū ſigularia quib9 diſcernerēt no mīa gētilitia: ut a nūo ſecūda tertia quarta. In uiris ut quītus ſext9 decim9: ſic ab aliīs rebus. cum eſſent duo Terentii aut plures diſcernendi cā ut aliquid ſigulare

hērēt natabāt forſitā ab eo q̄ mare natus diceret᷑ ut iſ
mani⁹ eēt qui luci Lucili⁹ q poſt p̄ris mortē poſtum⁹
E quib⁹ quę cū itē accidiſſet foeīs ꝓportōe appellata
declinarāt prępnoīa mulieꝝ antiqua mania lucia poſtu
ma.uidemus enī maniā matrē larū dici.luciā uolami
niā ſalioꝝ carmīb⁹ appellari poſtumā a multis poſt
p̄ris mortē etiā nūc appellari.quare quocūq; ꝓgreſſa
ē natura cū uſu uocabula ſiſ'is ꝓportōe ꝓpagata ē ana
logia.Cū in quib⁹ decliatōib⁹ uolūtariis maris & foe
minę & neutri quę uolūtaria nō debeāt ſiſ'r declinari
Sed ī quib⁹ naturales ſint decliatas hi q eē repiuntur
Quo circa in trib⁹ gn̄ibus nominū ī quę tollūt analo
gias:qui tū eas reprehēdūt qd' alia uocabula ſingula
ria ſint ſolū ut cicer.alia multitudīs ſolū:ut ſcalę cum
debuerīt eē oīa duplicia:ut equus equi.Analogię fun
damētū eē obliuiſcūt᷑ naturā:& uſu ſigulare ē: qd' nā
unū ſignificat ut equ⁹: aut ꝙ cōiūcta q̄dāmō ad unū
uſū ut abigę.Itaq; dicim⁹ una muſa ſic dicim⁹ unę bi
gę.Multitudīs uocabula ſūt unū īfinitū ut muſę:alte
rū finitū ut due tres quatuor.Dicimus enī ut hę mu
ſę:ſic unę bigę & binę & trinę bigę ſic deīceps.Quare
tā unc & uni & una quodāmō ſingularia ſūt:q̄ unus
& una & unū.hoc mō mutat:ꝙ altera ī ſingularibus
altera ī cōiūctis rebus & ut duo tria ſūt multitudīs:ſic
bina trina.Eſt tertiū quoq; gn̄s ſingulare:ut ī multi
tudīe uter ī quo mſ'titudīs ut utre id ē uter poeta ſigſ'i
utri poetę multitudīs ē. Qua explicata nā appet non
debē oīa uocabula multitudis hēre par ſigulare.Oēs
enim numeri a duobus ſenſū uerſus multitudīs ſunt

neq; eoꝝ qſq̃ habere poteſt ſingulare compar Iniuria igitᷣ poſtulant : ſi qua ſint ſingularia oportere habere multitudines. Item qui reprehendũt : qđ nõ dicatᷣ ut ũguẽtum ũguẽta·uinũ uina·ſic acetũ aceta·garũ gara faciũt imperite: qui ibi deſiderãt multitudinis uocabulũ. quę ſub mẽſura ac pondera potius q̃ ſub numerũ ſuccedãt Nã in plumbo·oleo: aceto: cũ incremẽtũ acceſſit dicimus enim multũ oleũ: ſic multũ plumbum argẽtũ nõ multa olea plumba argẽta Cũq; ex hiſce fiant dicam9: plũbea & argẽtea· Aliud enĩ cũ argẽtuȝ Nã id tum cũ iã uas· Argẽtum enim ſi pocillũ aut qd item: quod pocilla argentea multa nõ : qđ argentum multũ Ea natura: in quib9 ẽ mẽſura non numerus ſi genera in ſe habẽt plura: & ĩ uſũ uenerũt & genere multo· ſic Vina & Vnguẽta dicta Alii generis enim unũ: qđ chio aliud quod leſbio. Sic ex regionib9 quę ĩpſa dicũtᷣ nunc melius unguẽta cui nũc genera aliqđ Si itẽ diſcrimina magna eſſent: olei & aceti & ſic cęteraꝝ rerũ huiuſcemodi ĩ uſu cõmuni dicerẽtᷣ : ſic Olea & Vina Quare in utraq; deniq; reſcindere conatᷣ analogiã: Sed cũ in diſſimili uſu ſimilia uocabula quęrũt Et cum itẽ ea quę metimur· atq; ea: quę numeramus dici putẽt oportere· Itẽ reprehendũt analogias: quod dicãtᷣ multitudinis nomine publice balneę nõ balnea contra quod ꝓuati dicũt unum balneum quod plura balnea dicãt : quibus reſpondere poteſt non eſſe reprehendendum quod ſcalę & aquę caldę pleraque quę cũ multitudinis uocabulis ſint appellata · neque eorum ſingularia in uſum uenerint idemque : Item & contra

primū balneū nomē & grecū introijt in urbē publicę ibi cōcedit: ubi bina eſſent cōiuncta edificia lauandi cā unū ubi uiri. alteꝝ ubi mulieres lauarent̃ ab eadē rōe domi ſuę quiſq;: ubi lauat̃ balneū dixerit: & quod non erāt duo balnea dicere cōſueuerūt. Cū hoc antiqui nō balneū. ſꝫ lauiatrinā appellare ɔſueſcēt. Sic aquę calidę a loco & aquę quę ibi ſtaret: cū ut colerēt̃ ueniſſēt ī uſū noſtris. Cum alię ad alium morbum idonęę eſſent. hę: cum plures eſſent: ut puteolis & in tuſcis q̄bus utebant̃ multitudinis poti9. q̄ ſingulari uocabulo appellarūt. Sic ſcalas a ſcādendo dicat̃. & ſingulos gradus ſcāderent: magis erat quęrendū ſi appellaſſent ſingulari uocabulo ſcalas: cum origo noīatus oſtenderet ɔt̃ Itē reprehendūt de caſib9 qd̄ quidā nomīat9 habēt rectos: quidā obliquos: qd̄ dicūt utroſq; in uocibus oportere: quib9 idē reſpōderi pōt: in quib9 uſus & natura nō ſubſit ibi non eſſe analogiam. Sed ne ī his uocabulis: quę declinant̃: ſic trāſeunt e recto caſu in rectum caſū. Quę tamē fere nō diſcedūt a ratiōe ſine iuſta cā: ut hi qui gladiatores fauſtinos. Nā quod pleriq; dicūt ut tris extremas ſyllabas habeāt: eaſdē caſtelliani aquiliani aīaduertunt: unde oriunt̃ noīa diſſimilia Caſelius: Cecilius: Aquili9 fauſtius recte dicerēt Faſtinios. ſic Scipione. quidē male dicūt ſcipioninos. Nā contra ſcipionarios: ſed ut dixi. ꝗ ab huiuſcemōi cognomīb9 raro declinant̃ cognomina: neq; in uſū etiā perducta natāt quędā. Item dicunt̃ cū ſit ſimile ſtultus luſc9: & dicat̃ ſtultus ſtultior ſtultiſſimus nō dici Luſc9: luſcior luſciſſimus. Sic in hoc genere multa ad quę dico ideo

fieri:qđ natura nemo Luſco magis ſit Luſcus cū ſtul tior fieri uideatᷣ·qđ rogat cur dicamus mane mani9 maniſſime.Itē đ ueſptino tēpore uere magis & min9 eo nō pōt:añ & poſt pōt.Itaq; prius eſt hora prima q̃ ſecūda nō magis hora S; magis mane ſurgere tamē dr̄ q̃ primo mane ſurgit q̃ qui nō ꝑor.V t.n.dies non pōt eſſe magis q̃ mane.Itaq; ipſū hoc.quod dr̄ mag̃ ſibi nō cōſtat·qđ magis mane ſignificat ꝑmū mane: magis ueſpe nouiſſimū ueſp.Itē huiuſcemōi ſimili tudinibꝯ repħenditᷣ analogia.quod ſūpſit anus cadus ſimile & ſit ab anu anicula anicilla.a cado duo rliqua ꝙ nō ſint ꝓpagata:ſic nō dicatᷣ a piſcina piſcinula pi ſcinulla a huiuſcemōi uocabula analogias eſſe: ut dixi ubi magnitudo aīaduertenda ſit in unoquoq; gradu En quę ſit in uſu cōi ut eſt ciſta ciſtula ciſtella:& Cāis catulus catellus· qđ in pecoris uſu nō eſt.Itaq; ɔſuetu do frequētius res ī binas diuidi ꝑtes & mai9 & min9: ut lectus & lectul9:arca & arcula.ſic alia:quod dicunt caſus alia nō habē rectos:alia obliq̃s & iō nō eſſe ana logias falſū eſt Negāt hēre rectos:ut in hꝰ frigis frugi fruge.Itē rōlī rolis role obliq̃s nō hēre.ut ī hꝰ dieſpiter dieſpiteri dieſpiterē Maſpiter maſpitri maſpitrē. ad hoc rn̄deo & ꝑora hēre noīandi & poſteriora obliq̃s Nā & frugi rectus ē nā frux.Ac ſcđm ɔſuetudinē di cimus:ut hęc auis·hęc ouis·hęc frugis.Si ſecundū nām noīandi eſt caſus rois ſcđ; ɔſuetudinē rolis. Cū utrūq; ɔueniat ad analogiā: ꝙ & id quod in ɔſuetudinē nō eſt cuiuſmōi dēat eſſe apparet & qđ eſt in ɔſuetudīe nouū ī rectu cāu Eadē ē analogia ad pleraq; q̃ex multitudīe

cū tranſeūt in ſingulare difficulter efferūt ore. ſic cū transiret ex eo qd dicebat hęc oues una nō eſt dicta ouis ſine una ſi additū.i. ac factū ābiguū uerbū nomi nādi an patrici eſſe caſus: ut ouis & auis. ſic in obliqs caſib cur negāt eſſe dieſpitri dieſpitrem nō uideo niſi qd minus eſt tritū in cōſuetudine q̃ dieſpiter: quod ī nihil argumētū eſt nā tā caſus qui nō trit9 ē q̃ qui eſt. Sȝ in caſuū ſerię alia uocabula nō hēre noīandi. alia de obliqs aliquē nihil. n. iō quo minus ſit rō pcellere po terat hoc crimē: Nā ut ſigna: quę nō hēt caput: aut ali quā aliā partē nihiloīnus in reliqs mēbris eoꝝ eſſe poſ ſūt analogię: ſic in uocabulis caſuū. pnt itē fieri ac re poni: qd aberit ubi patiet natura & ɔſuetudo qd nō nunq̃ apud poetas īuenimus factū. ut in hoc apud ne uiū ī claſtidio uita īnſepulta lect9 in patriā redux. Iteȝ rephendūt q dicat hęc ſtrues: hic hercules. hic hō. debu iſſent enim dici ſi eſſet analogia: hic hercul. hęc ſtrux. hic hōn hęc oſtendūt noua nō analogiā eſſe ſi obliquos caſus nō hēre caput ex ſua analogia: nō ut ſit in Alexā dri ſtatua īpoſueris caput Philippi mēbra conueniūt ad tationē ſit ad Alexādri mēbroꝝ ſimulachra caput qd reſpōdeat ita ſit. Nā ſi quis tunicā in uſu ita ɔſuit: ut altera placula ſit anguſtis clauis: alterā latis: utraq pars in ſuo genere caret analogia. Itē negāt eſſe analo gias quod alij dicūt cupreſſus alij cupreſſi. Itē de ficis platanis & pleriſq; arborib: de qb alij extremū. us. alij ei faciūt. Id eſt falſū Nā debēt dici. e. & .i. fici: & nū mi qd eſt ut nūmi fici ut nūmoꝝ ficoꝝ: ſi eſſent plures ficus eſſent: ut manu dicerem9: ut manib & ficib &

ut manuū & ficuū neq; bas ficos diceremꝰ: ſed ficꝰ ut nō manos appellamus. Sed ꝯſuetudo dicēt ſingulatis obliquos caſus buiꝰ feci neq; bac fico: ut nō dici buius mani. ſ; buiꝰ manus & bac mano: ſ; bac manu. Et illud putāt eſſe cauſę. cur nō ſit in analogia: quod Lucilius ſcribit. decuiꝰ ſiue decuſibꝰ eſt qui errāt qđ Lucilius nō debuit dubitare ꝙ utrūq;. Nā ī ęre uſq; ab aſſe ad cētuſſis numerus es aſſignificat. & eius numero finiti caſus oēs a dupōdio ſūt qđ dicitᷣ a multis duobꝰ modis bic dupondius & boc dupōdium ut boc gladiū & bic gladius a terſibus uirilia multitudinis bi treſſes & bis treſſibus. ꝯfido ſingulare boc treſſis bēo & boc treſis. Cōfido ſic deinceps a cētuſſis: Deinde numerus ęs nō ſignificās numeri qui ęs nō ſignificāt uſq; a q̄ttuor ad centū triplicis babēt formas qđ dicūtᷣ in quattuor bę quattuor bęc q̄ttuor cū ꝓuentū ē ad mille. quartuꝫ aſſumit ſingulare neutꝶ quod dicitᷣ bꝰ mille denariū a quo multitudinis fit milia denaria q̄re cū ad analogias qđ ꝑtineat nō eſt: ut oīa ſimilia dicātᷣ ſ; ut in ſuo quoq; genere ſimiliter declinētᷣ ſtulte quęrūt curas & dupondiꝰ & treſſis nō dicantᷣ ꝓportiōe cū adſit ſimplex dipōdius fictꝰ qđ duo aſſes pendebāt. Treſſis ex ęribus ęris qđ ſit ꝑ aſſibus. Nōnūq̄ ęs dicebāt antiqui a quo dicimꝰ aſſem tenentes bꝰ ab ęrea ęneaq; libra & mille ęris legaſſe q̄re qđ a treſſis uſq; ad ducentuſſis numeri ex eiuſmōi ſūt cōpoſiti eiuſmōi bn̄t ſimilitudinē dupondiꝰ qđ diſſimilis eſt ut debuit diſſimilem bēre rationē. Sic as quoniā ſimplex eſt ac principium & unū ſignificat & multitudinis babet ſuū infinituꝫ

dicimus enī aſſes·quos cū finimus dicim⁹ dupondi⁹ & treſſis·Et ſic porro ſic uidetᷣ mihi quoniā finitum & infinitū habeat diſſimilitudinē nō debere utrunq;· Item dici eo magis·qđ in ipſis uocabulis· ubi additur certus numerus in militaris aliter atq; in reliquis dr̄· Nā ſic loquūtᷣ hoc mille denariū·nō hoc mille denarij & hęc duo milia denaria nō duo milia denarij·Si eſſet denarij in recto caſu atq; infinitū multitudinē ſignificaret tūc in patrico denarioꝝ dici oportebat & non ſolum in denarijs uictoriatis & richimis nūmis: ſ etiā in uitris idē ſeruari oportere· Cū dicimus iudiciū fuiſſe triū uiꝝ·decem uiꝝ nō trium uiroꝝ· Numeri ātiq habēt analogias:quod oīb⁹ eſt una nō nouētria regula duactus tres gradus ſex decurię q̄ oīa ſimiliter īter ſe reſpōdent regulę eſt numer⁹ nouētrius qđ ab uno nouē cum puenimus·rurſus redimus ad unā &·v· hic &·lx·ab una ſūt natura nouenaria·ſic ab octouaria & deorſū uerſus ad ſingularia pueniunt Actus primus eſt ab uno·dcccc·Secūd⁹ a mille ad nūgenta milia: qđ idē ualebat unum & mille utrunq; ſingulari numero appellatᷣ·Nā ut dicitᷣ hoc unū·hęc duo milia & ſic deinceps multitudinis in duob⁹ actib⁹ reliqui oēs Item numeri gradus ſingularis ē in utroq; actu ab uno ad nouē denarios gradus decē ad·lx·cētenarib⁹ a centum dcccc·Itaq; trib⁹ gradib⁹ ſex decurię fiūt tres miliaria & res minores·antiq his numeris fuerūt cōtenti·Ad alios tertiū & quartū actura a decies minores īpoſuerūt uocabula·neq; ratione:ſed tamē nō cōtra eſt eā· de qua ſcribimus analogiā· Nā ut deciēnis cū dicatᷣ hoc

decies:ut mille hĩ mille:ut ſit utrũq; ſine caſibꝯ uocis dicemus:ut hoc mille:huiꝰ mille:ſi hoc deciens huiꝰ de ciẽs:nec eo minus in altero qđ eſt mille preponimꝰ hĩ mille hoꝝ mille:quoniã in eo eſt nomẽ cõmune quaꝫ uocãt emonimia obliqui caſus·ab eodẽ capite ubi erit emonimia obliqui caſus quo minus diſſimiles fiant analogia nõ ꝓhibet· Itaq; dicimus hic argus cum ho minẽ dicimꝰ·Cũ oppidũ grecãcerie hos argos cũ ita/ q; argi itẽ faciemus·Si eadẽ uox nominet uerbũ ſigni ficauit:ut & in caſus & in tẽpora diſpariliter declinet᷑ ut faciamus A meto qđ nomẽ eſt motonis metoneꝫ quod uerbũ eſt metã metebã. Rep̃hendũt cũ ab eadẽ uoce plura ſunt uocabula declinata quas ſynonimas appellãt:ut ſappho & alceus & alceo ſic gerion gerio nes gerionꝰ In hoc genere qđ caſus ꝑparã ꝑmutant· quidã nõ rep̃hendunt analogiã·ſed qui eis utit᷑ ĩperite qđ quiſq; caput prẽderit ſeq debet eiꝰ cõſequẽti caſus in declinãdo ac nõ facere cũ dixerit recto caſu alceꝰ·in obliquis dicere alceon & alceonẽ qđ ſi ĩſtituerit & nõ ſecutus erit analogias reprehendendũ Ariſtarchum qđ hec noĩa melicertes & philomedes ſimilia neget eſſe quod uocãdi caſus hẽt alter melicerta alter philo mede Sic qui dicat lepus & lupus nõ eſſe ſimile quod alterius uocãdi caſus ſit lupe alteriꝰ lepꝰ Sic ſocer ma cer qđ in tranſitu fiat ab altero triſyllabũ ſoceri ab al tero biſyllabũ macri de hoc. & ſi ſupra reſponſũ eſt cũ dixi de lana hic quoq; ãpliꝰ additiã·ſimilia nõ ſolum a facie dici.ſed etiã ab aliqua ꝯiuncta ui & poteſtate que & oculis & auribꝯ latere ſoleãt. Itaq; ſepe gemĩa facie

mala negamus eſſe ſimilia ſi ſapore ſunt alio. Sic eq̃s eadē facie nō nullos negamus eſſe ſimilis in nationes ex procreāte diſſimilis. Itaq; in hoībꝫ emēdis ſi natiōe alter ē melior: emin⁹ pluris atq; ī hiſce oībus ſimilitudinis nō ſumimus tm̄ a figura: ſ; etiā aliunde ut ī eq̃s ętas. ut ī his cuiuſmōi faciant pullos. ut in pomis quo ſūt ſucoſi Igit̄ idē ſequit̄ in ſimilitudīe uerboꝝ. quis rep̄hendendus nō eſt q̃re ſimilitudīes diſcernēdarum cā nōnūq̄ ut ꝑnomē aſſuīt̄ ſic caſū aliquē aſſumi: ut ī his nemus. lep⁹. hic lepus hoc nem⁹. Itaq; diſcedunt ac dicūt̄ hi lepores: hęc nemora ſic: aliud ſi q̇d aſſūptū; erit extrinſic⁹ quo ſimilitudo penit⁹ pſpici poſſit: non enī erit remotū a natura. Neq; enī magnetes lapides duo inter ſe ſimiles ſint. nec ne pſpicere poſſis niſi minutū extrinſicus ꝑpe appoſueris ferrū q̇d ſimiles lapides ſimiliter dicūt diſſimiliter diſſimiles: q̇d ad nominatiuū analogia ptinet. ita declinatū arbitror: ut oīa quę dicūt̄ cōtra ad reſpōdendū ab his fōtibꝫ ſumi poſſit q̇d ad uerboꝝ tēporaliū rationē attinet: cū ptes ſint. iiij. tēporū pſonaꝝ: geneꝝ diuiſionū Ex omni pte q̄m reprendūt ad ſingula r̄ndebo ꝑmū q̇d aiunt analogias nō ſeruari. in tēporibꝫ cū dicat legi lego legā: & ſic ſimile alia. Nā quę ſint. ut legerī perfectū ſignificare duo reliqua lego & legā & lego īchoatā īiuriā rep̄hendūt. Nā ex eodē genere & ex diuiſiōe idē uerbum q̇d ſūptum ē per tēpora traduci pōt. ut diſcedā diſco diſcā & eadē pfecti ſic didicerā didici didicero. ex q̇ lic; ſcire uerboꝝ rōne ɔſtare. S; eos per triū tēpoꝝ ꝟba ꝑnūciare uelint ſcīēter id facere. Idē illos q̇ rep̄hendunt

quod dicimus amor amabor amatus ſum:non enim debuiſſe in una ſerie unũ uerbũ eſſe duplex cum duo ſimplicia eſſēt. Neq; ex diuiſione ſi uniuſmodi ponas ꝟba diſcrepāt īter ſe. Nā infecta oīa ſimplicia ſilia ſūt & ꝑfecta duplicia īter ſe paria ī oībꝫ ꝟbis:ut hic amabor amor amabor:amatꝰ ero q̃re itē male dicūt ferio feriā ꝑcuſſi qđ ē ordo feriā feriebā ꝑcuſſi ꝑcutio ꝑcutiam. Sic deīceps ī reliq̇s tꝑibꝫ reꝑhēdēti reſpōderi pōt Similiter errāt:q̇ dicūt ex utraq; ꝑte ꝟba oīa cōmutare ſyllabas oportē:aut nullū in his pūgo pungā pupugi. Tūdo tundā tutudi:diſſimilia enī cōferūt ꝟba infecti cū īꝑfectis:qđ ſi infecta mō ꝯferent oīa ꝟbi principia incōmutabilia uiderent̃ ut in his pūgebā pungo pungā. Et cont̃ ex utra ꝑte cōmutabilia ſi ꝑfecta ponerēt ut pupugerā pupugi pupugero. Itē male cōferūt: fui ſū ero:qđ fui eſt ꝑfectū cuiꝰ ſeries ſibi ut dēt ī oībꝫ ꝑſonis cōſtat qđ ē fuerā fui fuero de infectis ſū: quod aūt dicit̃:olī dicebat̃ ęſū. Et in oībus ꝑſonis cōſtabat: qđ dicebat̃ ęſū es eſt erā eras erat:ero eris erit. Sic hꝰmodi cętera ſeruare analogiā uidebis. Etiā in h̓ reꝑhēdūt qđ quędā uerba neq; ꝑſonas hēnt ternas: neq; tēpora terna id īpite reprehēdūt. ut ſi q̇s reꝑhendat naturā. qđ nō uniuſmōi finxerit aīalis oīs. Sic enī natura ñ oēs forme ꝟboꝝ terna habeāt tēpora:ternas ꝑſonas nō habeāt tottidē ꝟboꝝ diuiſiones:q̃re cū īꝑamus natura:qđ infectabat ſolū hēt:cū & pręſēti aut abſēti īꝑamus fiūt terna:ut lege legito legat. ꝑfectū.n. imparat nemo Cōtra quę ſūt īpandi ut lego legis legit. nouena fiūt ꝟba īfecti:nouena ꝑfecti quo circa ñ ſi genꝰ cū

genere diſcrepat ſed in ſuo quiſq; genere ſi qd eſt de c̄ requirendũ ad hęc addita ſi erũt ea·quę de nominatiuis ſupra ſũt dicta·facilius omnia ſoluẽt᷑·Nã ut illic externi caput rectos caſus ſic hic in forma ē pſona ei9 qui loquit᷑·& tẽpus pręſens· ut ſcribo lego· quare ut illic fit:ſic hic.Itē acciderit in formula·ut aut caput non ſit:aut ex alieno genere nõ ſit ꝓportõne eadẽ:quę illic dicimus.Cur nihiloĩnns ſeruet᷑ analogia·Itē ſicut illic caput ſuũ hẽbit & ĩ obliqs caſib9 trãſitio erit ĩ aliquã formulã:qua aſſũpta reliqua facilius pñt uideri ꝟba: unde ſint declinata.Fit·n.ut rect9 caſus nõ nũq̃ ſit ambigu9:ut in h̄ ꝟbo uolo:qđ id duo ſignificat unũ a uolũtate alteꝝ a uolãdo.Itaq; a uolo ĩtelligam9 & uolare & uelle qdã reprehẽdũt:qđ pluit & luit dicam9 ĩ pręterito & pręſenti tẽpore cu; analogię ſui cuiuſq; tẽporis ꝟba debeãt diſcriminare fallũt᷑. Nã ē ac putãt aliter qđ in pręteritis ut dicim9 longũ pluit in pręſenti breue luit pluit· Iõq; ĩ uẽditioĩs lege fũdi rura ceſa ita dicimus:ut u producamus·Item reprehendũt quida; quod putant idem eſſe ſacrificio & ſacrifico relauat & lauatur:quod ſit an non nihil commouet analogiã: dum ſacrifici qui dicat·ſeruet ſacrificabo·Et ſic per totam formam ne dicat ſacrificaturus : aut ſacrificatus ſum:hęc enim inter ſe conueniunt apud Plautum cũ dicit piſcis ego credo qui uſque dum uiuunt· lauant diu minus lauari q̃ hęc lauat proneſium ad lauant lauari non ↄuenit ut ·ſit poſtremum ſed e ad lauant᷑ analogia ad lauari reddit:quod Plautius: aut librarij mendiunt.ſi eſt non ideo analogia·ſed qui ſcripſit: eſt

reꝑhẽdend⁹ oĩo & lauant & lauat̃ dr̃ ſepatĩ recte in
rebꝫ certis qd̓ pueꝝ nutrix lauat·puer a nutrice lauat̃
nos ĩ balneis & lauam⁹ & lauamur·Sꝫ cõſuetudo alte
rũ utꝝ cũ ſatis hẽret ĩ toto corpore poti⁹ utimur laua
mur·In ꝑtibꝫ lauam⁹· qd̓ dicim⁹ lauo man⁹ ſic pedes
& cętera·q̃re & ut ĩ eis ñ recte dicũt laui laui man⁹ re
cte·Sꝫ qm̃ ĩ balneis lauor lauat⁹ ſũ ſequit̃·ut cõn qm̃
ẽ ſoleo oportet dici ſolui: ut Cato & Enni⁹ ſcribit: nõ
ut dicit Vulgus ſolit⁹ ſũ dẽre dici·Neq; ꝓpter hęc qd̓
hę diſcrepãt in ſermone pauca min⁹ ẽ analogia:ut ſu-
pra dictũ eſt·Itẽ cur nõ ſit analogia efferũt: qd̓ a ſimi
libꝫ ſimilia nõ declinẽt̃:ut ab dolo & colo:ab altero.n.
dicit̃ dolaui:ab altero colui. In q̃bus aſſumi ſolꝫ aliq̃d
quo facili⁹ reliq̃ dicãt̃·uti mũnecidis opibꝫ minutis ſo
let fieri:igit̃ in ꝟbis tẽporalibꝫ:quo ſimilitudo ſępe ſit
ꝯfuſa ut diſcerni neq̃at niſi trãſieris in aliã pſonã aut ĩ
tẽpus quę prępoſita ſũt noſſe.ſimilia ĩtelligit̃ cũ trãſi
tũ ẽ in ſecũdã pſonã qd̓ alteꝝ ẽ dolas·alteꝝ cõlis· Itaq;
in reliq̃ forma uerboꝝ ſuã uterq; ſequit̃ formã utꝝ in
ſecũda forma ꝟboꝝ tẽporale hẽat in extrema ſyllaba
as ae ſi ad diſcernẽdas diſſimilitudĩes ĩterẽ q̃ circa q̃re
ibi poti⁹ Index analogię q̃ ĩ ꝑma qd̓ ibi abſtruſa ẽ diſ
ſimiltudo:ut apparet ĩ bis meo neo ruo Ab bis·n.diſ
ſyllaba fiũt trãſitu qd̓ ſic dicũt̃ meo as neo nes ruo
ruis:q̃ꝝ unũqd̓q; ſuas ꝯſuat ſimilitudĩs for̃s analogiã
itẽ d̓ bis quę appellãt̃ ꝑticipia reꝑhẽdũt multa ĩiuria
Nã ñ dꝫ dici terna a ſigul̓ ꝟbis amatur⁹ amãs amat⁹
Illud analogia qd̓ ꝑſtare dẽt:in ſuo quoq; genere hẽt
ca⁹ ut amatus:amato amati:amatie & ſic ĩ mulierib⁹

amata amate:Item amaturus eiuſdem habet declina
tiones amās paulo aliter ꝙ hoc genus oīa ſunt in ſuo
genere ſimilia. ꝓportione ſic uirilia & muliebria ſunt
eadem.de eo qđ in ꝑore libro extremū eſt: iō nō ē ana
logia.qđ qui de ea ſcripſerint:aut īter ſe nō ɔueniant
aut in qbus ɔueniat ea cū cōſuetudinis diſcrepāt ꝟbis.
utrūq; ſic.n.oīs repudiādū eſt artis qđ in medicina &
in muſica & in aliis multis diſcrepāt ſcriptores: Itē in
quibus ɔueniūt ut ſcriptis ſi etiā repudiāt natura qđ
ita dicit̃ nō ſit ars:ſed artifex reprehendend⁹ q dēt in
ſcribēdo nō uidiſſe ueꝝ non iō nō poſſe ſcribi ueꝝ qui
dicit hoc monti & hoc fōti:cū alia dicāt hoc mōte & h
fōte.Sic alia:quę duob⁹ modis dicunt̃ cū alteꝝ ſit ueꝝ:
alteꝝ falſū nō uter peccat tollit analogias.ſ uter recte
dicit ɔfirmat & quēadmodū is qui cū peccat ī his uer
bis:ubi duob⁹ modis dicunt̃:nō tollit rationē cū ſeq
tur falſū Sic etiā in his nō in duobus dicūt̃.ſi qs aliter
putat dici oportere atq; oportet:nō ſcientiā tollit orati
onis ſ ſuā inſcientiā denudat qbus rebus ſolui arbitra
remur poſſe quę dicta ſūt ꝑori libro ɔtra analogiā ut
potui breui pcucurri. ex qbus ſi id cōfeciſſent qđ uo
lūt ut ī ligua latina eſſet anomalia tn̄ nihil legiſſēt.iō
quod in omnibus partibus mundi utraq; natura ineſt
qđ alia īter ſe alia ſūt.Sicut in animalibus diſſimilia
ſūt:ut equ⁹ bos. ouius homo itē alia ī unoquoq; horū
genere inter ſe ſimilia innumerabilia.Item ī piſcibus
diſſimil̃ murēa lupo his ſolee hęc nerenę & muſtelę
ſic aliis ut maior ille numerus ſit ſimilitudinū earuꝫ:
quę ſunt ſeparatim in murenis. ſeparatim ī aſellis:

Sic ĩ generibꝰ alijs quare cũ ĩ clinatioĩbus uerboꝝ nu
merus ſit magnꝰ a diſſimilibꝰ uerbis ortus quod etiã
uel maior eſt in quibꝰ ſimilitudines repiunť cõferẽdũ
eſt eſſe analogias: Itẽ quę cura ea nõ multo minꝰ q̃ in
oĩbus ꝟbis patiať uti conſuetudo coĩs fatendũ illud. q̊
qñ analogiã ſequi nos debere uniuerſos ſingulos: tuꝫ
pręterq̃ in q̄bus uerbis offenſura ſit cõſuetudo cõmu
nis. Quod ut dixi aliud debet pręſtare populꝰ aliud e
populo ſinguli hoĩes: neq; id miꝝ eſt cũ ſinguli quoq;
nõ ſint eodẽ iure. Nã liberius põt poeta q̃ orator ſeq
analogias quare cũ hic liber id qđ pollicitus eſt demõ
ſtraturꝰ abſolueri faciã finẽ ꝓxio Deĩceps declinatoꝝ
uerboꝝ firma ſcribã.

IN uerboꝝ declinatioĩbus diſciplina loquẽdi
diſſimilitudinẽ: an ſimilitudinẽ ſequi deberet
multi quęrũt. Cũ ab his nõ quę a ſimilitudĩe
orireť uocaret analogia: reliqua ps appellareť anoma
lia De qua re p̄ libro: quę dicerẽť cur diſſimilitudinẽ
ducẽ hẽri optẽ dixi. Scđo cont̃ quę dicẽť cur potiꝰ diſ
ſimilitudinẽ ꝯueĩrꝫ prępõi q̃ꝝ reꝝ qđ nec fũdamẽta
ut debita poſita ab ullo neq; ordo ac natura. ut res po
ſtulat explicata: ipſe eius rei formã exponã Dicam de
quattuor rebus quę continent declinationibus uerbo
rum: quid ſimile ac diſſimile quid ratio: quam appel
lant logon qui proportione quid dicũt anologon qđ
conſuetudo: quę explicate declarabunt Analogiam
& anomalia. ũde ſit qđ ſit: cuiuſmõi ſit. de ſimilitudĩe
& diſſimilitudine: Ideo primũ dicendum quod ea res

eſt fundamentum omnium declinationum :ac cõtinet
rationes uerboꝝ Simile eſt:quod res pleraſq; uidetur
habere eaſdem quas illud cuiuſq; ſimile ·Diſſimile ē:
quod uidetur huius minimum ex duobus conſtat oē
ſimile Item diſſimile :ꝙ nihil poteſt eſſe ſimile; qn
alicuius ſ t ſimile :Item nihil dicitur diſſimile qui ad
datr quod id ſit diſſimile·Sic dicitr ſimilis hõ homini:
equ⁹ equo Et diſſimilꝭ homo equo Nã ſimile ē homo
homini ideo ꝙ eaſdē figuras mēbroꝝ hñt: quę eos
diuidũt ab aliquoꝝ animaliũ ſpecie.ĩ ipſis hominibus
ſimili de cauſa uir uiro ſimilior.q̃ uir mulieri ꝙ plu/
res habēt eaſdē ꝑtis & ſic ſenior ſeni ſimilior q̃ puero
Et porro ſimiliores ſũt: qui facie quoque pene eadeꝫ
habitu corporis filio : Itaque qui plura habēt eadē di/
cuntr ſimiliores qui proxime accedũt ad id ut oĩa ha/
beãt :eadē uocãtr·gemini ſimilimi ſũt qui tris naturas
rerũ putēt eſſe·Simile diſſimile: Neutrũ ꝙ aliis uo
cent nõ ſimile: aliis nõ diſſimile Sed quanuis tria ſit
ſimile: diſſimile Neutrũ tamē põt diuidi etiã in duas
partes ſic quodcũq; cõferas aut ſimile eſſe·aut nõ eſſe
ſimile eſſe & diſſimile ſi uideatr eſſe ·ut dixi neutrum
ſi ĩ neutrã partē prępõderet:ut ſi quę res duę cõferũtr
uicinas habēt ꝑtes & ĩ bis denis habeãt eaſdem denas
alias ad ſimilitudinē & diſſimilitudinē quę aĩaduertē
das hanc naturã pleriq; ſubiiciunt ſub diſſimilitudinis
nomē quare qm̃ fuit ut potius de uocabulo q̃ de recõ
trouerſia eſſe uideatr :illud eſt poti⁹ aduertēdũ cum ſi/
mile quid eſſe dicitur : quin cui parti ſimile dicatur
eſſe.In hoc enim ſolet eſſe error;quod poteſt fieri: ut

homo homini ſimile ſit nõ ſit: ut multas ꝑtes habeat
ſimilis & iõ dici poſſit ſimilis hẽre oculos mapedes:&
ſic alias res ſeꝑatim & una plures. Itaq; qđ diligenter
uidendũ eſt in ỽbis: quas ꝑtes & q̊t modis oporteat ſi
milis hẽre dicũt̃ ut ĩfra apparebit. Is locꝯ maxĩe lubri
cus eſt. q.d.n. ſimilius põt uideri in diligenti q̃ duo ỽba
hęc: ſuis & ſuis: quę nõ ſũt ꝙ alteꝝ nõ ſignificat ſuere.
alteꝝ ſuẽ. Itaq; ſimilia eſſe uocibꝫ ac ſyllabis ꝯfitemur
Diſſimilia eſſe ꝑtibus orationis uidemꝯ: ꝙ alteꝝ hẽt
tẽpora alteꝝ caſus. quę duę res uel maxĩe diſcernunt
analogias Itẽ ꝓpinquiora genere ĩter ſe ỽba ſimile ſę
pe pariũt errorem: ut in hõ ꝙ numerus & lepꝯ uidet̃
eſſe ſimile. qđ cũ trũq; habuerit eũdem caſũ rectũ: ſi
nõ eſt ſimile: quod eas certe ſimilitudĩes opus ſũt: in
quo ẽ: ut in genere nomine ſint eodẽ: qđ in his nõ eſt
Nã in uirili genere nominũ ſint eodẽ eſt lepꝯ ex neu
tro nemus Dicit̃. n. hic lepus & hoc nemꝯ ſi eiuſdem
generis eſſet utriq; pręponeret̃ idem ac diceret̃: aut
hic lepus & hic nemus: aut hoc lepus & hõ nemus q̃re
quę & cuiuſmodi ſũt genera ſimilitudinũ ad hãc rem
ꝑſpiciendũ ei: qui declinationes ỽboꝝ ꝓportione ſint:
ne queret qđ locũ quod ẽ difficilis: q de his rebꝫ ſcri
pſerũt. aut uitauerũt aut ĩceperũt neq; adſeq potue
rũt. Itaq; in q̊ diſſenſio neq; ea uniuſmõi apparet. Nã
alij de oĩbꝫ uniuerſis diſcrimĩbꝫ poſuerũt numeꝝ: ut
Dyoniſiꝯ Sidoniꝯ q ſcripſit eas eẽ ſeptuagĩta unã. alij
ꝑtes eiꝯ quę hñt caſus. cuiꝯ eidẽ hic cũ dicta eſſe diſcri
mĩa q̃dragĩta ſeptẽ. Ariſtotiles rettulit ĩ litteras. xiiij.
Parmeniſius. viij. Sic alij pauciora aut plura quarum

ſilitudinũ ſi eſſet origo recte capta & ide a rõne min9 erraret in declinatioib3 uerboꝝ quaꝝ ego pticipia prima duoꝝ geneꝝ ſola arbitror eſſe ſimilitudines exigi oporteat. Et quis unũ poſitũ in ꝟboꝝ materia alteru3 ut in materię figura quę ex declinatõe fit. Nã dẽt eſſe unũ ut uerbũ ꝟbo: unde declinet̃ ſit ſimile. Alterum ut eſt uerbo in uerbũ declinatio: ad quẽ ꝯferat̃ eiuſdẽ modi ſit. alias. n. a ſimilibus ꝟbis ſimiliter declinãtur ut ab berus fer9. bero fero. Alias diſſimiliter ber9 fer9 beri feꝝ cũ utrũq; & uerbũ ꝟbo. erit ſimile & decliatio Tũ deniq; dicã eſſe ſimilẽ ac duplicẽ & pfectã ſimilitudinẽ bẽre id quod poſtulat analogia: ſi ne aſtutius uideat poſuiſſe duo genera eſſe ſimilitudinũ ſoia: cũ utriuſq; inferiores ſpecies ſint plures: ſi de bis retinero ut mibi relinquã latebras repetã ab origine ſimilitudĩs quę in cõferendis ꝟbis & ĩclinãdis ſequẽdę aut uitãdę ſint: pma diuiſio in orõne qđ alia ꝟba nuſq̃ declinant̃ ut bęc uix: mox alia declinãt̃ ut a lima limabo a fero ferebã: Et cũ niſi in bis ꝟbis: quę declinãt̃: nõ poſſit eẽ analogia: q dicit ſimile eſſe mox & nox errat qđ nõ ẽ eiuſdẽ generi utrũq; uerbũ cũ nox ſuccedere dẽat ſub caſu ũ rõne mox neq; dẽat: neq; poſſit. Scđa diuiſio eſt de bis ꝟbis quę declinari poſſũt: qđ alia ſũt a uolũtate alia a natura. Voluntatẽ appello cũ unuſquis a nomĩe alię ĩponit nomẽ: ut Romul9 Romę Naturam dico cũ uniuerſi acceptũ nomẽ ab eo q ĩponit nõ requirim9: quẽadmodũ id uelit declinari S3 ĩpi declinam9: ut b9 Romę: bãc romã. De bis duab9 ptib9 uolũtaria declinatio refert̃ ad ꝯſuetudinẽ naturalis ad orationẽ

Quare ꝑinde ac ſimile cõferri nõ oportet ac dicere.ut ſit e Roma Romanus:Sic ex Capua dici.Capuanus qđ in cõſuetudĩe uehemẽter natat: qđ declinãtes im perite reb9 nomina ĩponunt. A quibus cũ accepit con ſuetudo turbulẽta neceſſe eſt dicere.Itaq; neq; Ariſtar chĳ:neq; alĳ in analogĳs defendã eius ſuſceperũt cãm S3 ut dixi hoc genere declinatio in cõmuni ꝯſuetudĩe ꝟboꝝ ęgrotat & langueſcit Quod orit̃ e populo mul tiplici Impio:Itaq; in hoc genẽ in loquẽdo magis ano malia q̃ analogia. Tertio diuiſio ẽ quę ꝟba declinata natura.Ea diuidit̃ ĩ ptis q̃ttuor In Vnã primã uidelic3 quę hẽt caſus neq; tpa hẽt. ut docilis. Facilis & Ama bilis In alterã quę tẽpora hẽt neq; caſus ut docet facit amat In tertiã quę utraq; hẽt ut docẽs faciẽs. In q̃rta3 quę neutra ut docte & facete. Ex hac diuiſione ſingu lis ptib9 tres relinquere diſſimiles Quare niſi in ſua pte ĩter ſe collata erũt uerba:ſi nõ cõueniunt non erit ita ſimile:ut debeat facẽ idẽ in articulis.Vix ad ũbrata ẽ analogia & magis reꝝ q̃ uocũ in nomĩb9 magis ex preſſa:ac plus etiã in uocib9 ac ſimilitudinib9 q̃ ĩ reb9 ſuã optinet rõe3.Etiã illud accedit ĩ articulis hẽre ana logias oſtẽdere ſit difficile: qđ ſingula ſint ꝟba hic ꝯt̃ facile ꝙ magna ſit copia ſiliu3 noĩatiuũ. Quare nõ tã hãc ptẽ ab illa ob diuidendũ q̃ illud uidẽdũ:ut ſatis ſit uerecũdi etiã illã in eãdẽ harenã uocare pugnatũ: ut ĩ articulis duę ptes finitę & ĩfinitę.ſic ĩ uocabul̃ duę uo cabulũ & nomẽ.Nõ.n. idẽ oppidũ & Romã. Cũ op pidũ ſit uocabulũ:Roma nomẽ: q̃ꝝ diſcrimen in his reddendis rationibus alĳ diſcrimĩe alĳ nõ. Hos ſicubi

opus fuerit qd ſit & cur aſcribimus uniuſcuiuſq; ptes qm̃ ſpecies plures de ſingulis dicã. Prima pars cauſaꝶ diuidit̃ i partes duas: i nominatiuũ ſcilicet quod neq; finitũ eſt: ut hic & quis de his generibus duobus utꝶ ſũpſeris cum reliquo nõ conferẽdũ: quod iter ſe diſſimiles habent analogias nominatus: ut ſimul ſit nominatus hẽre deb3: ut ſit eodẽ genere: ſpecie eadẽ ſic cãu. Exitu eius genere ut ſi nomẽ ẽ: quod cõferas ſit nomẽ ſpẽ ſimile: ut nõ ſolũ utrũq; ſit uirile caſu ſimile ut ſi alteꝶ ſit dandi itẽ alteꝶ ſit dandi cũ quo cõferas Exitu ut quas unũ hẽat extremas litteras. eaſdẽ alteꝶ hẽat: ad hũc quadruplicẽ fontẽ ordĩes dirigũt̃ bini: uni trãſuerſi: alteri directi ut in tabula ſolet in qua latunculꝰ ludũt. Tranſuerſi ſũt: qui a recto caſu obliqui declinãtur: ut albus albi albo Directi ſũt: qui a recto caſu in rectos declinant̃: ut albus alba albũ. utriq; ſũt partibꝫ ſenis. Tranſuerſoꝶ ordinũ ptes expellant̃ caſus directoꝶ genere utriſq; iter ſe ĩplicatis formã dicã. Priꝰ de trãſuerſis caſuũ uocabula alius alio modo appellauit Nos dicemus qui nominãdi cã dicũt̃ nominandi uel nominatiuũ.

Et ſcope dicit̃ una ſcopa aliter. n. natura qꝺ priora ſimplicibꝫ poſteriora in cõiunctis rebus uocabula ponũt̃ ſic bigę ſic quadrigę a cõiunctu dictę. Itaq; nõ dicit̃: ut hęc una lata & alba. ſic una biga. ſed unę bigę. neq; ut dicit̃. ut hę duę latae albę. ſic hę duę bigę & quadrigę. Itẽ figura uerbi qualis ſit refert: qꝺ in figura uocis alias cõmutatio fit. in uno uerbo ſint. modo ſint. alias in medio: ut curſu cueſito.

alias in extremo.ut doceo docui.alias cõmunis:ut lego lege. Refert igit̃ ex quibꝯ litteris quodq; uerbũ ↄſtet maxĩe extrema:quod ea in pleriſq; cõmutant̃. Quare in his quoq; ꝑtibꝯ ſimilitudines ab aliis male.ab aliis bene:qđ ſolẽt ſũmi in caſibꝯ cõferendis recte an ꝑperam uidendũ. Sꝫ ubicũq; ↄmouẽt̃ litterę nõ ſolũ hę ſũt aĩaduertendę:ſed etiã quę ꝓxĩe ſunt neq; mouẽt̃: hęc enĩ uicinitas aliquãtũ potẽs in uerboꝝ declinationibꝯ In qs figuris nõ ea ſimilia dicemus:quę ſimilis res ſignificat.ſed quę ea forma ſint. ut eiuſmõi res ſimilia ex ĩſtituto ſignificare plerũq; ſoleat:ut tunicã uirilem & muliebrẽ dicimus:nõ eã quã hẽt uir aut mulier ſed quã habere ex ĩſtituto dẽt:põt enĩ muliebrẽ uir.uirileꝫ mulier hẽre .ut in ſcena:ab auctoribꝯ habere uidem9: ſed eã dicimus muliebrẽ:quę de eo genere eſt:quo indutui mulieres:ut uterent̃ eſt ĩſtitutũ.ut actor ſtolaꝫ muliebrẽ ſic ꝑpẽna & cecina & purpurina figura muliebria dicũt̃ habẽ nomĩa nõ mulieꝝ Flexure quoq; ſimilitudo uidẽda iõ qđ alia uerba quã uim habeãt ex his ꝟbis unde declinãt̃:appellãt:ut queadmodũ oporteat:ut a pretor cõſul pretori cõſuli. Alia ex trãſitu intelligũt̃.ut ſocer macer quod alteꝝ fit ſoceꝝ: alteruꝫ macꝝ.quoꝝ utrũq; in reliquis a trãſitu.ſuã uiã ſequit̃ & in ſingularibꝯ & in multitudinis declinationib9. h fit iõ quod naturaꝝ genera ſũt duo.quę ĩter ſe cõferri poſſũt.unũ quod uideri põt:ut homo & equ9:Alteꝝ ſine aſſũpta aliqua re extrinſecus ꝓſpici nõ poſſit ut eques & equiſo.utrũq; enĩ dicit̃ ab equo.qre hominẽ homĩ ſimilẽ eſſe.aut non eſſe ſicut tuleris ex ipſis hoĩ

aīaduerſis ſcies. Ac duo ĩter ſe ſimiliter: ne ſint lõgiores q̃ ſint leoꝝ fratres dicẽ nõ poſſis: ſi illos breuiores cũ quibꝫ cõferũt: q̃ longi ſint ignorent ſi latioꝝ atq; altioꝝ. Itẽ cętera eiuſdẽ generis ſine aſſũpto extrĩſecꝰ aliquo pſpici ſimilitudĩes nõ pñt. Sic igiť quidã caſus qđ ex hoc genẽ ſũt. nõ facile eſt dicẽ ſimilis eſſe. ſi eoꝝ ſinguloꝝ ſolũ aīaduertas uoces niſi aſſũpſeris. alteruꝫ quo flectiť ĩ trãſuendũ uox: ꝙ ad nominatiuũ ſimilitudines aīaduertẽdas arbitratus ſũ: ſatis eſt augẽ hęc ſũt. Relinquiť de articulis. In qbus quędã eadẽ. quędã alia. De quinq;. n. generibꝫ duo pma habẽt eandẽ: qđ ſũt & uirilia & muliebria & neutra. & qđ alia ſũt: ut ſignificẽt unũ: ut plura & de caſibus. qbus hñt qnos. Nã uocãdi uoce notatꝰ nõ ẽ ꝓpriũ. illud hñt qđ parti ſũt finita ut hic & hęc ptim ĩfinita. ut qs quę & quoꝝ qđ adũbrata & tenuis analogia. in hꝰ libro plura dicẽ neceſſe ẽ ſecũdũ genus: quę ꝟba tẽpora hñt: neq; caſus niſi hñt pſonas eoꝝ declinationũ ſpecies ſũt ſex. Vna quę diciť tẽporalis: ut legebã gemebã. lego gemo. Altera pſonaꝝ: ut ſero: meto: ſeris: metis. Tertia rogãdi ut ſcribone legone: ſcribiſne legiſne. Quarta reſpõdẽdi ut fingo pĩgo: fingis pĩgis. Quĩta optãdi: ut dicerẽ facerẽ: dicã: faciã: Sexta ĩpandi: ut cape rape: capito rapito. Itẽ ſũt declinatũ ſpecies quattuor: quę tẽpora habẽt ſine pſonis in rogãdo ut foditur ne: ſeriť ne: & fodieť ne: ſereť ne: a reſpõdendi ſpecie eedẽ figurę fiunt extremis ſyllabis dẽptis. Optãdi ſpecies: ut uiuatur: ameť uiuereť amareť. Impandi declinatꝰ ſũ ne hñt dubitationẽ. & eoꝝ ſint. ne hęc rati pareť pũgeť parari

pugnari. Accedūt ad has ſpecies a copulis diuiſionū: quadrinis ab īfecti & pfecti emo edo emi edi a ſemel & ſepius ut ſcribo lego ſcriptitaui lectitaui faciēdi & patiendi ut uro ungo uror ungor. A ſingulari & multitudinis: ut laudo culpo laudamus culpam9: hui9 generis ꝟboꝝ: cui9 ſpecies expoſui q̄ late quicq: pateat & cuiuſmōi efficiat figuras in libris q de formulis ꝟboꝝ erūt diligenti9 expediet. Tertij generis quę declinant cū tēporibꝫ ac caſibꝫ Ac uocāt a multis. Iō pticipalia ſūt h̄ genē

queādmodū declinam9 q̄rim9. Caſus ei9 etiā ſi is q finxit poeta aliqđ uocabulū ut ab eo caſu ipſe aliquē pperā. declinauit potius cū rep̄hendimus q̄ ſeq mur. Igit rō quā dico utrobiq: & ī his ꝟbis: quę īponūtur: & in his quę declināt. neq: nō etiā tertia illa quę ex utroq: miſcet genere quaꝝ unaquęq: rō collata cū altera: aut ſimilis: aut diſſimilis: aut ſępe ꝟba alia ratio eadē. Et nō nūq̄ rō alia ꝟba eadē. Quę ratio in amor amori: eadē in dolor dolori: neq: eadē in dolor dolor ē. & cū eadē rō. quę eſt in amor & amoris ſit in amores & amoꝝ: tn̄ ea qđ nō ī ea q̄ oportet cōfert a mā per ſe ſolū efficere nō pōt analogias ppter diſparilitatē uocis figuraꝝ: qđ ꝟbū copulatū ſingularē cū multitudīe Ita cū ē pportione: ut eandē hēat rationē: tū deniq: ea rō cōficit id qđ poſtulat analogia. de q̄ deīceps dicam. Seqt terti9 locus: quę ſit rō pportione a gręco uocāt ab analogo dicta analogia. Ex eodē genē quę res īter ſe aliq̄ pte diſſimiles rōe: hn̄t aliquā. Si ad eas duas altere res duę collectę ſunt. quę

rationē habeāt eandē: qđ ea ꝟba bina hn̄t eūdē logon dicitᵃ utrūq; ſepatí analogon ſimlʳ collata q̄ttuor ana loga: Nā ut í geminis. cū ſimile dicim9 eſſe menechi/ nū menechino de uno dicim9 cū ſimilitudíe eſſe ī bis de utroq;:ſic cū dicimus eandē rationē hēre aſſē ad ſe/ niſſē. quā hēt in argumēto libella ad ſingulā. Quid ſit analogon oſtendimus:cū utrobiq; dicim9 & í ere & in argēto eſſe eandē rōnē tū dicimus de analogia: ut ſo/ dalis & ſodalitas. Ciuis & ciuitas:nō ē idē ſi utrūq; ab eodē ac ↄiunctū ſic analogon & analogia idē nō ē. ſed itē eſt ↄgeneratū. Quare ſi homíes ſubſtuleris ſodalis ſubſtuleris:ſi ſodalis ſodalitatē. Sic itē ſi ſubſtuleris

ſubſtuleris analogon:ſi id analogian. q̄ cū íter ſe tanta ſint cognatione dēbit ſubtili9 audire q̄ dici. Expectare. i. cū dixero quid de utroq; & erit com mune expectes. Dū ego in ſcribēdo trāſferā í reliquū Sȝ ut potius tu pſequare aío hęc fiūt in diſſimilibus reb9:ut in numeris. ſi cōtuleris cū uno duo:ſic cū decē uiginti. Nā rationē duo ad unū hn̄t:eandē habēt uigí ti ad decē. In nūmis in ſimilib9. ſi ē ad unū uictoriat9 denari9:ſi ad alteꝝ uictoriatū ad alteꝝ denari9. Sic itē in aliis reb9 oíb9 ꝓportiōe dicūtᵃ ea:í q̇ eſt. ſic quadru plex natura ut in ꝓgenie cū ē filius ad patrē ſic ſi ē filia ad matrē:& ut eſt in tēporib9 meridies ad diē: ſic me dia nox ad noctē. hoc poete genera in ſimilitudinibus utūtᵃ:multū hoc acutiſſime Geometre. hᵒ in oratiōe diligentius q̄ alij Ariſtarcho grāmatici ut cū dicuntᵃ proportione ſimilia eſſe amorē amori:dolorē dolori. Cū ita diſſimile eſſe uideāt:amorē & dolorē: quod ē

alio caſu: Itē dolorē dolori. S3 dicūt ꝙ a ſimilibꝫ non nunq̄ rōnes hēt īplicatas duas. ut ſi una directa altera trāſuerſa qđ dico aptius ſic fiet. Eſto ſic expoſitos eſſe numeros ut ī pmo vſu ſit unū duo q̄ttuor. In ſecūdo decē uigīti q̄dragīta. In tertō cētū ducēti quadrigīti. In hac formula numeroꝝ duo inerūt: q̊s dixi logos: q diuerſas facit analogias: un9 duplex: q ē in obliq̄s vſibus qđ ē ut unus ad duo: ſic duo ad q̄ttuor. Alter decēplex īdirectis ordinibꝫ: qđ ē ut un9 ad decē: ſic decē ad cētū Similiter ī vboꝝ declinatioībꝫ ē Biniū · qđ & ab recto caſu in recto: ita ut formulā ſimiliter efficiāt qđ ſit p uerſu. hic Albꝫ: huic albo: hui9 albi. Scđo hęc alba: huic albę: hui9 albę. Tertio hͦ albū: huic albo: hui9 albi: Itaq̧ fiūt per obliq̄s declinatioēs: ex his Analogię hoc gen9 Albius atri9: albio atrio p directas declinatioēs: albi9 atrius: albia atria: quę ſcilicet erit pticula ex illa ducennaria atria quę ſcilic3 Cētennaria formula analogiaꝝ. de qua ſupra dixi: analogia quę dicit̃. Ei9 genera ſunt duo. Vnū deiunctū ſic ē. ut unū ad duo: ſic decē ad uigīti. alteꝝ copiūctū ſicut ē unū ad duo: ſic duo ad quattuor in hoc qđ duo bis dicūt̃. Et tū cōferimus ad unū Et tūc cū quattuor: Hoc quoq; natura dicit̃ q̄druplex ſi a ſeptē cordis Cithare. Tamē duo dicūt̃ hēre cętera corda qđ queādmodū crepta. Prima ad quartā cordā Sic quarta ad ſeptimā reſpōdent. Media ē alteri9 prima. Alteri9 extrema Medici in ęgrotes ſeptimos dies. q obſeruant q̄rto die. Iō diligentius ſigna morbi aduertūt: qđ quā rationē habuit primus dies ad quartū eadē preſagit habituꝝ: qui eſt futur9 ab eo Quartus

q eſt ſeptimus a primo.Quadruplices de iũctę ĩ caſi
b⁹ ſũt uocabulorum: ut Rex regi Cõiunctę ſũt triplices
in ꝟborum :tribꝫ tẽporibꝫ:ut legebã lego legã.qđ quam
rationẽ hẽt legebã a lego:hãc hẽt lego a lega in hꝭ fere
oẽs homĩes peccãt qđ ꝑperã tribꝫ tẽporibꝫ hęc uerba
adiiciũt cũ ꝓportione uolunt pronũciare.Nã cuꝫ ſint
uerba.alia infecta: ut lego & legis: alia pfecta: ut legi
& legiſti.& debeãt ſui cuiuſq; generis in coniungendo
copulari:& cũ recte ſit iõ lego & legebã nõ recte eſt le
go adlegi.qđ legi ſignificat.quod pfectuꝫ ut hꝭ tutudi:
pupugi:tũdo pungo: tũdam pungã. Itẽ heccatus ſuꝫ
ꝟberatus ſũ:uerberabor.Iniuria reprehẽdũt:qđ & ĩfe
cti ĩter ſe ſimilia ſũt.& pfecti ĩter ſe:ut tundebã:tũdo
tundã & tutuderã tutudi tutudero:Sic amabar amor
amabor:& amatus erã amatus ſũ amat⁹ ero.Itaq; re
ꝓhendũt q cõtra analogias dicũt.cur diſpariliter in tri
bus tẽporibꝫ dicantᷣ quędã ꝟba natura cũ quadruplex
ſit analogia:id nõ nũq̃ ut dixi pauciores uidetur hẽre
ptes. ſic etiã alꝭ pluris:ut cũ ẽ queãdmodũ a tria unũ
& duo:ſic ad ſex duo & q̃ttuor.quę tñ quadriptita cõ
prehenditᷣ forma:qđ bina ad ſingula cõferũtᷣ quod ĩ
oratiõe quoq; nõ nũq̃ reperietᷣ.Sic ut Diomedes con
fertᷣ Diomedibꝫ ſic dicitᷣ ab Hercules herculi:& Her
culibꝫ : & ut hę hic ab uno capite a recto caſu in duos
obliquos diſcedũt caſus.Sic cõtra multa a duobus ca
pitibus recti caſũ cõfluunt in obliquũ unũ. Nã ut ab
his rectis hi bibiei he bibię fit his bibieis Sic eſt ab his
hi cęli.he cęlie his celis a duobus ſimilib⁹ ſimiliter de
clinãtur ut fit in his Nemus Olus: Nemora Olera

Alia a diſſimilibꝰ ſimiliter declinãt᷑:ut ĩ articulis ab hic iſte hũc iſtũ. Analogia fundamẽta habet: aut a uo luntate hominũ: aut a natura ꝟboꝝ: aut re utraq; uolũ tatẽ dici ĩpoſitionẽ uocabuloꝝ naturã declinationem uocabuloꝝ quo decurrit᷑ ſine doctrina q ĩpoſitionẽ ſe quet᷑ dicet. Si ſimile in recto cãu dolus & Malꝰ fore ĩn obliquo dolo & malo ſi naturã ſequet᷑ ſi ſit ſimile ĩ obliquis Marco Quĩto fore ut ſit marcũ quintũ qui utrũq; ſequet᷑ dicet ab hoc ſimile trãſitus. ut ẽ in ſeruꝰ ſerue. fore. ut ſit itẽ in ceruus cerue. Cõmune omniuꝫ eſt: ut quattuor figura uocis hẽat ꝓportione declinatꝰ ṗmũ genus ẽ ortũ ab ſimilitudĩe in rectis caſibꝰ Se cũdũ a ſimilitudĩe quę eſt in obliqs. Tertiũ a ſimilitu dine quę eſt in trãſitibꝰ de caſu in caſũ. Primo genere ab ĩpoſitio ad naturã ꝓficiſcũt᷑. In ſecũdo cõtra. In ter tio ab utroq;. Quo circa etiã hoc tertiũ põt bifariã diui ſim tertiũ & quartũ dici. Q uod ĩ eo nõ ꝓſas & roſas põt dici q ĩitia faciet analogię. Impoſitõ ab his obliqs figuras declinare dẽbit qui naturã ꝯtra. Qui ab utraq; reliquas declinationes ab eiuſmõi trãſitibꝰ. Impoſitio eſt in noſtro dominatu. Nos in natura quẽadmodum uult natura. Sꝫ qm̃ duobus modis ĩponit᷑ uocabuluꝫ aut re ſingulari : aut multitudĩe. Singulari ut Cicer: multitudinis ut Scale. Nec dubiũ eſt qn ordo declina tuũ ĩ quo res ſingulares declinabũt᷑ ſole ab ſingulari aliq̊ caſu ꝓficiſcũtur: ut Cicer ciceri ciceris. Itẽ cõtra in eo ordine: q multitudinis erit ſolũ qn a multitudinis aliquo caſu ordiri cõueniat: ut Scale ſcalis ſcalas. Aliđ uidẽdũ ẽ cũ duplex nã copulata. ac declinatũ bini fiãt

UPB

ordines: ut ē Mars martis. Vnde tū ratio analogię debuit ordiri utrū ab ſingulari re in multitudinē: an ɔtra Neq;.n. ſi natura ab uno ad duo ꝑuenit idcirco nō pōt āplius eſſe in docēdo poſteri⁹: ut ide incipias. ut qđ ſit ꝑus oſtendas itaq; illi q de oī natura diſputāt: atq; iō uocāt̄ phiſici: tñ ex his ab uniuerſa natura profecti retro: quę eſſe pricipia mūdi oſtendūt. Oratio cū ex litteris cōſtat tñ ea grāmatici de litteris oſtēderūt. Quare in demōſtrādo qm̄ potius proficiſſe de litteris oſtēdūt oportet ab eo qđ aptius eſt: q̄ ab eo qđ ꝑus ē. Et poti⁹ q̄ i corrupto pricipio ab nā reꝝ q̄ ab libidie hominū. Et hęc tria quę ſequēda magis ſūt min⁹ ſunt in ſingularib⁹ q̄ i multitudie Cōmodi⁹ pōt ordiri qđ in his pricipib⁹ min⁹ oratiōis ꝟbis fingēdis ꝟboꝝ forma facili⁹ ſingularia uideri poſſe q̄ ex ſingularibus multitudinis. hęc oſtendūt trabes trabs duces dux. Videm⁹ enī ex his ꝟbis trabes duces de extrema ſyllaba e lrām excluſā: & iō i ſingulari factū eſſe trabs dux: Cōtra ex ſingularib⁹ nō tā uidemus quēadmodū facta ſint ex b. & s. trabes ex. e. & s. duces. Similitudinis rect⁹ caſ⁹ forte figura corrupta erit id qđ accedit raro. ꝑ⁹ id corrigem⁹ q̄ ide ordiemur obliquis aſſumē oportere figuras eas quę nō erūt ābigue ſiue ſingulares ſiue multitudies ex qb⁹ id cuiuſmōi debēt eſſe ꝑſpici pñt. Nā nūq̄ alteꝝ ex altero uidet̄: ut Criſp⁹ ſcribit quēadmodū pater ex filio & fili⁹ ex patre neq; min⁹ i formicib⁹ ꝓpter ſiniſtrā dext̄ ſtat. q̄ ꝓpter dextrā ſiniſtra: q̄propter ut ex rectis caīb⁹ obliqui & ex obliqs recti. & ex ſigularib⁹ mltitudies. & mltitudis ſigulares nō nūq̄

q̄ recupari pn̄t pricipiū id potiſſimū ſeq debemus ut
ī eo fūdamētū ſit ī natura qđ ī declinatioib⁹ ibi facili
or rō.facile.n.eſt aīaduertere peccatū magis cadē poſ
ſe ī īpoſitiones eas quę fiūt plerūq; in rectis caſib⁹ ſin
gularibus qđ hoīes īpiti & diſpſi uocabula rebus īpo/
nūt:quocūq; eos libido īuitauit.Natura īcorrupta eſt
plerūq; ſuapte ſpōte niſi q eam uſu īſcio deprauabit.
Quare ſi qs pricipiū analogię potius poſuerit in nāli
bus caſibus:q̄ in poſiticijs nō multe ī cōſuetudīe occur
rent:& natura libido humana corrigit᷑ nō ab libidine
natura:qđ qui īpoſitionē ſequi uoluerint faciēt cōtra
ria ſin a ſingulari qs potius ꝓficiſci uolet.in illū facē
oportebit ab ſexto caſu.qui ē ꝓprius latinū: Nā ei⁹ ca
ſus.his litteraꝝ diſcriminibus facilius reliquoꝝ uarie/
tate diſcernere poterit.qđ eius habēt exitus.aut ī .a.ut
hac terra:aut in.e.ut hac lāce:aut in.i.ut hac leui.aut in
o.ut hoc cęlo:aut in.u.ut hoc ꝯſu.Igit᷑ ad demōſtrādas
declinationes biceps una hęc. Sed qm̄ ubi analogia
tria unū qđ ī reb⁹ alteꝝ.alteꝝ qđ ī uocib⁹:tertiū qđ in
utroq; duo ꝑora ſimplicia.Tertiū duplex. aīaduerten
dū hęc quę īter ſe habeāt rationē.Primū ea quę ſunt
diſcrimina ī rebus pti ſūt quę ad rationē nō attineant
pti quę ptinent.Nō ptineāt ut ea quę obſeruāt ī ędifi/
cijs & ſignis faciendis.cęteris quę rebus artifices equi
us uocātur alię armonicę ſic.Item alię nominib⁹ alijs
Sed nulla narum fit loquēdo pars ad orationē.quę p
tinēt res eſſe.ſunt quę uerbis dicunt᷑ proportione neq;
a ſimilitudīe quoq; uocū declinatus habent:ut Iupiter
Maſpiter.Ioui.Marti hęc enim genera nominum

& numero & caſib⁹ ſimilia ſũt ꝓportione ſimiles ĩter ſe qđ utraq; noĩa ſũt & uirilia ſũt & ſingularia & cãu nominãdi & dãdi.alteꝝ genus uocale eſt in quo uoces mõ ſũt ꝓportiõe ſimiles:nõ res:ut Biga bigę.Nuptia nuptię:neq;.n.ĩ his res ſingularis ſubeſt una cũ dicit̃ biga q̃driga:neq; ab his uocibus quę declinata ſũt multitudinis ſignificãt quicq̃.Iõ qđ oĩs multitudinis quę declinãt̃ ab uno.ut a merula merulę ſunt eiuſmõi ut ſingulari ſubiũgant̃ ſic Merulę duę:Catulę tres: Faculę q̃ttuor.Quare cũ idẽ ñ poſſit ſubiũgi cũ dicim⁹ bigẽnę quadrigę:duę nuptię tres. Sȝ ꝓ eo unę bigę binę q̃drigę trinę nuptię:apparet nõ eẽ a biga & quadriga & bigę & quadrigę. Sȝ ut ẽ hui⁹ ordinis.unę duae tres.principiũ una.ſic in h̃ ordine altero:unę binę trinę:prĩcipiũ eſt unę.Tertiũ genus eſt illud duplex qđ dixi.in quo & res & uoces ſimiliter ꝓportione dicunt̃: ut bonus malus:boni mali:de quoꝝ analogia & ariſtophanes & alij ſcripſerũt.Etenĩ hęc deniq; ꝑfecta ut in orõne illic duę ſimplices ĩchoata analogię de q̇bus tñ ſeꝑatĩ dicã qđ his quoq; utimur in loquẽdo.Sȝ p̄us de ꝑfecta ĩ qua & res & uoces quadã ſimilitudĩe ꝯtinẽt̃ Cui⁹ gñа ſũt tria unũ uernaculũ ac dominatũ. alteꝝ aductitiũ.tertiũ notũ.Ex ꝑegrino hic natũ ꝟnaculũ ẽ ut ſutor & piſtor:ſutori & piſtori.aduenticiũ ẽ:ut Hectores Neſtores hectoras neſtoras.Tertium illud nothũ ut achilles & Pele⁹.De genere multi utunt̃ non modo poetę ſed etiã pleriq; hęc.Primo õnes q̇ ſoluta orõe loquũt̃ dicebãt ut quęſtorẽ p̃torẽ ſic hectorẽ neſtorẽ.Itaq; Enni⁹ ait.Hectoris natũ de troiano muro

iactari.Acci⁹ h̄ in t̄gedijs.Largius a priſca cõſuetudĩe
mouere cepit & ad formas grȩcas ꝛ̄boꝝ magis reuo
care & a quo Valeri⁹ ait.Accius Hectorē nollet facē.
Hectoria mallꝫ.Quod aduēticia pleraq; habem⁹ grȩ
ca ſecutū. ut de nothis grȩcaicos quoq; noīatos pluri
mū haberem⁹.Itaq; ut hic alia grȩca.alia grȩcanica ſic
analogiȩ E quis quȩ ſic nocte fuit declinatioēs de his
aliȩ priſca ut bachides & chryſides & bachidas. cū his
oīb⁹ trib⁹ utāꝰ noſtri maxīe q ſequūꝰ media ī loquē
do offendūt minimū.Quod ꝑma paꝝ ſimilia uidēꝰ
eſſe grȩcis unde ſicut trāſlata. Tertiā paꝝ ſimilia nr̄is
oīs analogiȩ fūdamētū ſimilitudo quędā ut dixi quȩ
ſolet eſſe ī rebus ī uocib⁹ & utroq; in qua haꝝ pte cūq;
ſit ī ferēdo & cuiuſmōi uidendū.Nā ut dixi neq; rerū
neq; uocis ſimilitudo ad has duplicis quȩ ī loquēdo q̄
rim⁹ ſepatī ſatis ē qđ utra pte opus ē ſimili analogiȩ
ꝛ̄boꝝ exꝑmēdas q̄s ad loquēdū ut ꝑducas accedē dēt
uſus.Alia.n.rō q̄ facias ueſtimētū:alia quēadmodum
utare ueſtimēto.Vſui ſpecies uidēꝰ eſſe tres una ꝯſue
tudīs ueteris:altera cõſuetudīs h⁹ Tertia aut neutra.
Vetera ut Caſc⁹ caſci:Fur⁹ furi h⁹ ꝯſuetudīs: ut albus
cald⁹ albo caldo:Neuꝰ ut ſcala ſcalā.falera falerā. Ad
q̄s accedē pōt q̄rta mixta ut amicitia Inimicitia: ami
citiā īimicitiā Prima ē qua uſi ātiq & nos relinqmus
Scd'a q̄ nūc utimur.Tertia q̄ utūꝰ poete. analogiȩ n̄
itē ea diffiniēdoq; dirigiꝰ ad nām ꝛ̄boꝝ atq; illa q̄ ad
uſū loquēdi.Nā ꝑor diffiniēda ſic.analogia ē ꝛ̄boꝝ ſi
miliū declīatio ſilīs poſterior ſic.analogia ē ꝛ̄boꝝ ſimi
liū declīatio ſilīs n̄ r̄pugnāte ꝯſuetudīe cōi ad quā haꝝ

duaꝝ ad extremū additū erit hꝰ ex quadā pte poeticat analogia erit diffinita baꝝ pma:ſeq dēt populus: Se/cūdā oēm ſinguli e populo: Tertiā poete: hęc diligēti9 q̄ aptius dicta eſſe arbitror. Sꝫ nō obſcurius q̄ de re ſili diffinitiōes grāmaticoꝝ ſunt. ut Ariſtre ariſtodomi: ariſtodi. Itē aliaꝝ quoꝝ obſcuritates eo minus repbē dēdę qꝛ plereqꝫ diffinitioēs re incognita ꝓpter ſūmā breuitatē nō facile ꝓſpiciūt nisi articulati ſūt explicata. Quare magis apparebit ſi erit apte de ſingulis p/tibꝰ qd dicat ꝟbū. Quid ſimilitudo ꝟbi. Quid declinatio. Quid ſimilitudo declinatioīs nō repugnāte cō/ſuetudine cōmuni. qd ex q̄dā pte uerbū dico oratioīs uocabulis ptē. quę ſit indiuiſa. Eo minima ſi declinationē naturalē hēat ſimilē ꝟbū ꝟbo. Tū qm̄ & res quaꝫ ſignificat: & uocē q̄ ſignificat Eſt in figura trāſitū de/clinationis parile: Declinatio ē cū ex ꝟbo ī ꝟbū. aut ex ꝟbi diſcrimīe ut trāſeat mēs uocis ꝯmutatio fit aliqua ſimilitudo declinatioīs cū itē ex aliq̄ figura in figuraꝫ trāſit: ut id trāſit cū q̄ ꝯfert. adiectū ē nō repugnāte cō ſuetudīe cōmuui: qꝛ quędā ꝟba conon uſū ueterē declinata patiet ut poſſit hortenſiū dicē ꝓ hac ſi ceruices ceruix: quędā nō ut ſi dicas ꝓ fauces faux: ubi addit ex quadā pte ſignificat nō eſſe in ꝯſuetudīe. In his uerbis oīs ptis ut declinatū amo iuuo: amor iuuor. qd uidēt analogia in oratiōe & q̄s hēret ſpecies: & quę de his ſe quēda uidēt ut breui potui īformaui. Nūc in qbꝰ nō dēat eſſe ac ꝓinde ac dēat ſoleat quęri dicā: Ea fere ſūt quattuor genera. Primū in id genus uerbis qua non declināt analogia nō debet queri: ut ī his neq̄ mox uix.

De his magis in alio q̄ in alio errat͛ uerbo dicũt.n.nõ
habere caſus.mox & uix.nequã habere.qđ dicamꝰ hic
nequã:huiꝰ nequã:huic nequã: cũ ĩtelligimꝰ aut hoĩs
eius quē uolumꝰ oſtendē eſſe nequã dicimꝰ caſus & ei
proponimꝰ nõ cuiꝰ putamus nequitiã. Quod uocabu
lum factũ ut ex nõ & uolo Nolo ſic ex Ne & Quiq̃
Nequã:Secũdo ſi unũ ſolũ hñt caſũ in uoce qđ non
declinet͛ ut litterę oēs. Tertio ſi ſingularis ē uocabuli
ſeries:neq; hēt cũ q̄ cõpari poſſit.ut eē putãt Caput ca
piti capitis capite: Quartũ ſi ea uocabula q̄ttuor quę
cõferũt͛ ĩter ſe rationē hñt quã oportet.ut Socer ſocrꝰ
ſocros ſocerꝝ:Cõtra in quibꝰ dēat queri analogia fore
tottidē gradꝰ dēnt eſſe ↄiuncti:Primũ ut ſint tres:Se
cundũ ut eaꝝ ſit uſus. Tertiũ uti heres uocabula hēat.
Quartũ ut hēat declinatꝰ naturalis: De pmo gradu
qđ natura ſubeſt & multitudinis & ſingularis dicimꝰ
Hi aſſes:hoſce aſſes.hic as hũc aſſē.cõtra qđ ĩ nume
ris finitis multitudinis natura ſingularis nõ ē.dicimꝰ
hi duo & hi tres his duobꝰ & his tribus.Scđo gradu ſi
eſt natura neq; eſt uſus id genꝰ ut ſit diſcriminandum
ut fit ĩ faba & id genꝰ:itē ex pte & uniuerſa noĩamꝰ.

Finis eius quod inuenit͛ Marci Varronis. Parce q
legeris:ſi aliqua minꝰ polita ĩueneri. Nã ita ex omni
pte:ſiue ſeculũ fecerit ſiue librarij Volumen quod uis
corruptũ erat ut neceſſe fuerit aucupari hinc inde ſen
tentias:iõ ſine robore ueniam dabis & errori manum
imponas. Vale.

VARRO
DE
LINGUA
LAT.

SINE
DATO